

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ** : ΜΙΑ ΑΧΤΙΝΑ ΦΩΤΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
- Ν. Κ. ΛΟΥΡΟΥ
Καθ. Πανεπιστ. : Η ΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΟΧΙ Η ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ
- Ν. Α. Τ. : Η ΠΟΛΩΝΙΚΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ
- Α. ΜΗΝΑ : ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΑΙ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗ
- Κ. Δ. ΚΑΡΑΒΙΔΑ : Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΤΟΣΟ ΠΟΛΥ ΕΥΡΩΠΗ
- Κ. Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ : ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ
- ΑΝΑΣΤ. ΣΤ. ΚΩΝΣΤΑ : ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ
- BERTRAND RUSSEL : ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ
- Ε. Κ. : ΤΟ ΠΑΝΣΛΑΥΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ
- Γ. Θ. ΚΑΚΡΙΑΝ : ΔΥΟ ΓΕΝΕΕΣ
- ΔΕΛΤΙΟ : D. LLOYD GEORGE — Η ΧΩΡΑ ΜΑΣ ΣΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΑΓ. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ — ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ — Η ΔΙΑΛΥΣΗ ΤΟΥ Ε.Δ.Μ. — Η ΔΙΡΑ ΚΑΙ Η ΔΡΑΧΜΗ — ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ — ΤΑ ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ — Ο «ΕΚΟΝΟΜΙΣΤ», — ΟΙ ΕΘΝΙΚΕΣ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΕΣ.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΟΡΓΑΝΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Α' ΧΡΟΝΟΣ — ΑΡΙΘ. 4—5

Ἀθήνα

15 Ἀπριλίου 1945

ΜΙΑ ΑΚΤΙΝΑ ΦΩΤΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εἶναι ἐκπληκτικὸ πόσο λίγοι Ἕλληνες βλέπουν σήμερα τὸ ἑλληνικὸ ζήτημα ἀπὸ τὴν πραγματικὴν του ὄψη καὶ πόσο ἔξω ἀπὸ αὐτὴ παρασύρεται ἡ κοινὴ γνώμη. Ἡ λύση τοῦ προβλήματος αὐτοῦ δὲν ἔχει τὴν ἀπλότητα τοῦ 1920. Τότε γνωρίζαμε τί θέλαμε καὶ οἱ φίλοι μας ἤξεραν ἐπίσης πῶς ἔπρεπε νὰ μᾶς βοηθήσουν, — ὅσοι ἤθελαν νὰ μᾶς βοηθήσουν—. Τώρα οὔτε ἡμεῖς ξέρουμε τί ἀκριβῶς ζητοῦμε, οὔτε καὶ οἱ φίλοι μας τί πρέπει νὰ μᾶς δώσουν. Καὶ τότε ὅμως τὸ κάθε κόμμα ἐβλεπε τὸ πᾶγμα ἀπὸ τὴ δική του αἰσθησιολογικὴ πλευρά· γιατί δὲν μποροῦμε βέβαια νὰ ποῦμε ὅτι ἦσαν προδότες οἱ βασιλικοὶ, ποὺ κατὰστρεψαν τὴν Ἑλλάδα, καθὼς καὶ τώρα δὲν μποροῦμε νὰ ἰσχυρισθοῦμε ὅτι εἶναι προδότες οἱ ἀντίπαλοι τῆς δημοκρατίας, ἄκροι δεξιοὶ καὶ ἄκροι ἀριστεροί· εἶνε ὅμως βέβαιο ὅτι ἡ πολιτικὴ τους ὁδηγεῖ πάλι στὸ χάσιμο ὄλων ἐκείνων στὰ ὁποῖα μᾶς δίνουν δικαίωμα οἱ θυσίαι μας.

Μιά ἀπόδειξη τῆς παρανόησης ποὺ ὑπάρχει γύρω ἀπὸ τὴν ἱεράρχηση τῶν συγχρόνων προβλημάτων μας ἀπόδειξη ποὺ κεῖται ἔξω ἀπὸ τὴν καθαυτὴ πολιτικὴ διαμάχη καὶ γι' αὐτὸ θὰ γίνῃ εὐκολώτερα ἀποδεκτὴ, εἶναι ἡ ἀμέλειά μας γύρω ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν μας διεκδικήσιν. Εἶναι κοινὸ μυστικὸ ὅτι ἀπὸ τὸ 1942 οἱ Ἀμερικανοὶ ζήτησαν νὰ στείλουμε στὴν Ἑλλάδα γιὰ τὴν οἰκονομικὴν της ἀποκατάσταση. Εὐκολὰ ἐννοεῖ κανεὶς ὅτι ἡ βοήθεια ποὺ θὰ ἦταν ἀρκετὴ γιὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι τόσο μικρὴ σχετικὰ μὲ τὴν ὑλικὴ βοήθεια τῆς Ἀμερικῆς πρὸς τὰ Ἠνωμένα Ἔθνη, ὥστε ἡ Ἀμερικὴ ἀσφαλῶς καὶ ἄκοπα θὰ μᾶς τὴν χορηγοῦσε. Γιὰ νὰ δοθῇ μιὰ ἰδέα πόσοι τεχνικοὶ χρειάζονται γιὰ τὴν ἐργασία αὐτὴ, πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι γιὰ τὴν Νορβηγίαν βρίσκονται ἀπὸ πολλὸν καιρὸ καὶ ἐργάζονται στὴν Ἑν. Πολιτείας γιὰ ἀνάλογο σκοπὸ μερικὲς ἑκατοντάδες ἀπὸ αὐτοὺς. Ἡ Κυβέρνηση Καΐρου ἔστειλε τότε ἕναν μόνον τεχνικόν, καὶ οὐτὸν ὅμως ἀνίδεο ἀπὸ τὴν ἐργασία ποὺ ἀνέλαβε, ὥστε κίνησε τὴν εἰρωνείαν τῶν Ἀμερικανῶν. Εἶναι ἀνεξήγητο καὶ φαίνεται σὰν ὑπερβολικὸ ψέμμα· καὶ ὅμως ἔτσι εἶναι. Οἱ Ἀμερικανοὶ εἶναι πρόθυμοι νὰ μᾶς δώσουν καὶ ἡμεῖς δὲν διατυπώνουμε τί θέλουμε. Ἐμεῖς ἀσχολούμεθα μὲ ἄλλα· γιατί ἡμεῖς ἄλλα ξέρουμε· οἰκονομικὰ ξέρουμε ἐλάχιστα, ἀπὸ τεχνικὴν δὲν ἔχουμε ἰδέαν. Καὶ ὅμως ἡ εὐτυχία τοῦ λαοῦ μας δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ δημοψήφισμα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν του κατάστασιν ἔπειτα ἀπὸ τὸν πόλεμον· καὶ ἡ οἰκονομικὴ κατάστασιν θὰ ἐξαρτηθῇ ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὴν μεταβολὴν τῆς τεχνικῆς μας. Ἄν ὁ λαὸς θὰ μποροῦσε νὰ καταλάβῃ ἀκριβῶς τί ἔγκλημα ἔγινε καὶ γίνεται μὲ τὸ νὰ τοῦ ἀποσποῦν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀπὸ τὴν ἐθνικὴν διεκδικήσιν, ἐδαφικὴν καὶ κυρίως οἰκονομικὴν καὶ νὰ τὸν φανατίζουν πάλι μὲ τὸ δημοψήφισμα θὰ ἔπρεπε νὰ σηκωθῇ καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν κυριώτερην εὐθύνην ἀπὸ ἐκείνους ποὺ τὸν ρίχνουν

πάλι στον τυφλό φανατισμό και τον εμποδίζουν να ιδεί καθαρά στην κρίσιμη αυτή στιγμή. 'Η Κυβέρνηση που παραιτήθηκε κατάρτισε μιὰ αντιπροσωπεία κάτω από την άρχηγια του κ. Βαρβαρέσσου και συστήματοποίησε και έδω την έρευνα πάνω στα μεγαλύτερα από τα προβλήματα της οικονομικής μας άνασυγκρότησης, 'Η έργασία όμως αυτή έπρεπε να είχε τώρα τελειώσει.

Το πρόβλημα της 'Ελλάδος είναι πολύ δύσκολο όχι μόνο γιατί έως τώρα δεν βρήκαμε τί θέλουμε· αλλά ακόμα και γιατί αυτό θα χρειασθεί να το διεκδικήσουμε όχι από τους έχθρους μας, αλλά από τους συμμάχους και μάλιστα ιδιαίτερα από εκείνους, που με την βοήθειά τους μάς έσωσαν από το λιμό και την άνθρωποθυσία των άκρων άριστερών. Βρισκόμαστε λοιπόν αντιμέτωποι των καλύτερων φίλων και συμμάχων μας τώρα, όχι πλέον των έχθρων μας. Τους είμαστε ευγνώμονες για όσα μάς έδωσαν, αλλά θέλουμε πολύ περισσότερα και εκείνο που μάς χρειάζεται είναι μιὰ Κυβέρνηση που να έχει το απαιτούμενο κύρος για να διεκδικήσει. Δεν χρειάζεται μιὰ καλόβολη Κυβέρνηση, αλλά Κυβέρνηση διεκδικητική, γιατί ό,τι πάρουμε έμεις θα λείψει από κάποιον άλλον. Κυβέρνηση ύποτακτη και υπηρεσιακή είναι το άκρο αντίθετο από ό,τι αυτή τη στιγμή μάς είναι απαραίτητο.

Μέσα σ' αυτή την τόσο κρίσιμη στιγμή που το καθένα από τα σύμμαχα έθνη διεκδικεί τα δικαιώματά του με τον έντονώτερο τρόπο, έμεις ρίχνουμε μιὰ κυβέρνηση κύρους αντικαθιστώντας την με μιὰ κυβέρνηση τυπική. Και όλα αυτά όχι για να δικαιωθεί ή 'Ελλάδα, αλλά για να επιταχυνθεί το δημοψήφισμα. 'Ενα κόμμα ζητά με την έπιτάχυνση αυτή να βγάλει κομματικά όφέλη από τα δεινά που υπέφερε ο λαός από το κομμουνιστικό κίνημα, αντί να σεβασθεί μιὰ τόσο τραγική άτυχία και να άφίσει να περάσει ο πόνος, πριν ο πολίτης ψηφίσει για πράγματα όπως το πολιτειακό, που δεν αντιστοιχεί σε μιὰ ώρισμένη χρονική στιγμή αλλά σε δεκάδες έτη. 'Από τα καμμένα σπίτια και τους τάφους του άγώνος το κόμμα αυτό δεν προσπαθεί να εξασφαλίσει στην 'Ελλάδα περισσότερα όφέλη στις διασυμμαχικές διαπραγματεύσεις. Τα καμμένα χωριά και τους τάφους ζητεί να τα έκμεταλλευθεί για να έχει ευνοϊκό αποτέλεσμα στο δημοψήφισμα και με πλήρη συναίσθηση ότι ψεύδεται και άδικεί. παρουσιάζει τον 'Ελληνα Κυβερνήτη ως άξονόφιλον τη στιγμή που ή διπλωματική μας άποστολή είναι στο δρόμο της για να διεκδικήσει τα δικαία μας.

'Ο πολιτικός κόσμος που ως γερμανόφιλος κατέστρεψε την 'Ελλάδα στα 1920—1922, ο στείρος πολιτικός κόσμος που έως τώρα δεν προσέφερε τίποτε στην 'Ελλάδα, ο αντιδραστικός κόσμος που δεν μπορεί να συγκινηθεί από καμμιὰ κοινωνική πρόοδο, από καμμιὰ έθνική ανάγκη, ο παλιός και άμετάβλητος αυτός κόσμος έμφανίζεται και πάλι θρασύτατος, μόλις μιὰ δημοκρατική Κυβέρνηση του εξασφάλισε την έλευθερία να γράφει και να μιλάει. 'Ο μοιραίος πολιτικός κόσμος που έπειτα από την καταστροφή του 1920 μάς έφερε τη συστηματική φασιστική υποδούλωση της 4ης Αυγούστου, υπεύθυνος για τη γερμανοπληξία μερίδος άξιωματικών πριν έλθουν έδω οι Γερμανοί, κατηγορεί τον 'Αρχηγό της Κυβέρνησης ως άξονόφιλο. Το ό,τι βρέθηκε κάποιος ο οποίος, μόλο που ήταν και είναι άφοσιωμένος στη συμμαχική υπόθεση, σκέφθηκε μόλα ταύτα σε ώρισμένη στιγμή για την 'Ελλάδα όχι μόνο ως συνάρτηση των άλλων, αλλά ως 'Ελλάδα μόνο, τό ό,τι πόνεσε τόσο για την πατρίδα του, αυτό προβάλλεται ως μειονέκτημα. 'Εκείνοι λοιπόν οι 'Ελληνες, που έχουν για γνώμονα το συμφέρον της 'Ελλάδος μόνο, δεν είναι άραγε άκριβώς γιαυτό περισσότερο από κάθε άλλον άξιο έμπιστοσύνης; Και πρέπει να άφίσουμε να πιστευθεί, ότι υπάρχουν σύμμαχοι που θα υποστηρίξουν περισσότερο άν μάς κυβερνούν άνθρωποι που δεν έχουν

ως μοναδικό γνώρισμα το συμφέρον της 'Ελλάδος;

Οι 'Αγγλοι είναι ένας γενναίος και ευγενής λαός. Οι 'Αγγλοι θα μάς βοηθήσουν μόνο, όταν θα είμαστε ίκανοί να φανούμε χρήσιμοι· θα μάς σεβασθούν μόνο, όταν είμαστε άξιοι έκτιμήσεως· όταν και προς αυτούς φερώμαστε όχι δουλικά, αλλά με υπερηφάνεια και άξιοπρέπεια.

Μεταξύ του 1935 και του 1941 ένα μέρος των πολιτικών μας προσπάθησε να πείσει τους 'Αγγλους ότι οι δημοκρατικοί—και συγκεκριμένα ως το κόμμα των Φιλελευθερών—δεν ήταν είλικρινείς φίλοι της 'Αγγλίας. Προσέφεραν έτσι τη χειρότερη υπηρεσία στην πατρίδα τους. 'Ο Ισχυρισμός τους, ότι ένα άτομο όσοδήποτε ύψηλή και μόνιμη θέση και άν κατέχει, μπορεί να έπηρεάσει ευμένως για μάς την άγγλική πολιτική είναι άφελής. 'Η 'Αγγλική πολιτική, καθώς ή πολιτική όποιουδήποτε άλλου έθνους, μπορεί να έπηρεασθεί άν άποδειχθεί ότι ο Λαός μας διάκειται φιλικά προς αυτό, 'Ο Ισχυρισμός, ότι θα μάς παραχωρήσει κανείς περισσότερα, άν τον παρακολουθήσουμε δουλικά, είναι ακόμα άφελεστερος. Παραχωρήσεις μεγάλες κάνει κανείς στους φίλους του και όχι στους δούλους του. Και για άλλους λόγους και γιατί άκριβώς είναι ο Ισχυρισμός αυτός άναληθής, είναι τόσο άπρεπής, ώστε μόνο κακοί 'Ελληνες, με δουλικά ένστικτα, μπορούν να τον διαδίδουν. Πώς θα μπορούσε ένας λαός, όπως ο 'Αγγλικός, που στάθηκε άτρομος και σχεδόν μόνος μπρός στη γερμανική λαίλαπα, να έκτιμήσει ένα άλλο λαό, άν είχε αυτές τις δουλικές ιδιότητες; 'Όταν οι Βρετανοί που είναι τώρα έδω γυρίσαν στο ήρωικό τους νησί, τότε ο λαός εκεί θα μάθει από στόματα άγγλικά, ότι οι 'Ελληνες τους αγαπούν ως άδελφούς. 'Ο καλύτερος πρεσβευτής για μάς είναι το όσα κάμαμε για τους 'Αγγλους που έμειναν έδω στα 1941 και τα αισθήματα που φανερώσαμε σ' αυτούς που ήλθαν τώρα. 'Εκείνος που θα άξιοποιήσει τα αισθήματα αυτά του λαού θα είναι ο άξιος πολιτικός μας και όχι εκείνος που θα παραστήσει ότι είναι άναγκη να έχει ο 'Ελληνικό λαός ένα πρόσωπο φιλικό προς τους 'Αγγλους για ύπερπρεσβευτή. Πόσο ταπεινωτικό είναι αυτό και για τους 'Αγγλους και για τους 'Ελληνες, για δυό λαούς που καυχώνται τόσο πολύ ότι είναι λαοί δημοκρατικοί!

Το δολοφονικό πλήγμα που με τη δημοσίευση μιὰς έπιστολής προετοιμάσαν εν ψυχρή οι άκροι δεξιοί, όμοιο με ένα άλλο σ' ένα σταθμό της Γαλλίας έδω και 25 χρόνια, άν και με διαφορετικό όπλο, δείχθέντες έτσι άξιοι άνταγωνιστές και συνεργάτες μαζί των άκρων άριστερών, είναι το πρώτο δείγμα της σημερινής των δραστηριότητας· θα ακολουθήσουν και άλλα. Και τό αποτέλεσμα θα είναι το ίδιο όπως και παλαιότερα. 'Ο λαός θα καταλήξει να χάσει στο έσωτερικό ένα μέρος της έλευθερίας του· θα χάσει στην έξωτερική πολιτική· και μόλις τό κόμμα αυτό πάρει την έξουσία, θα αρχίσει να παράγει άκρους άριστερους με την ίδια γονιμότητα, με την όποια ή άκρα άριστερά παρήγαγε, τον τελευταίο ίδιως χρόνο, άκρους δεξιούς. Και έτσι ο έμφύλιος διχασμός θα τρέφεται και θα συνεχίζεται γύρω σε συνθήματα ξένα από τις πραγματικές μας ανάγκες, γύρω σε έννοιες ξένες από τις διεκδικήσεις εκείνες, έθνικές και οικονομικές που είναι οι μόνες που μπορούν να φέρουν κάποια καλλιτέρευση στη ζωή του λαού μας. Οι πολιτικοί που νομίζουν ότι ο άντικομμουνισμός πρέπει να είναι τό άπαντον της προσπάθειας μας επέτυχαν ήδη να δημιουργήσουν την άτμόσφαιρα του λαϊκού φανατισμού στην όποια αυτοί κινούνται άνετα, ενώ δεν θα μπορούσαν να άρθρώσουν μιὰ λέξη, άν άντι γιαυτά τα ζητήματα είχαν άχθεί στο προσκήνιο τα σύγχρονα προβλήματα από τα όποια έξαρτάται ή ζωή της 'Ελλάδος και που έχουν τόσο άμεση σχέση με τη σύγχρονη οικονομική, τεχνική και κοινωνική ανάπτυξη όλου του άλλου κόσμου.

Και γιαυτό ακριβώς, επειδή οι κύριοι της άκρας δεξιάς είναι έξω από κάθε έπαφή με τα πραγματικά προβλήματα της 'Ελλάδος θέλουν μια Κυβέρνηση καθαρά υπηρεσιακή—δηλαδή από ανθρώπους που δεν έχουν κανένα πολιτικό κύρος και καμιά αντιπροσωπευτική ιδιότητα—για να κάνει δημοψήφισμα και έκλογες ώστε να προκύψει Κυβέρνηση ή όποια θά φροντίσει για την 'Ελλάδα. Και δεν βλέπουν ότι τα ζητήματα της 'Ελλάδος άρχισαν ήδη να συζητούνται και ότι δεν πρέπει έντελώς να αποκλείεται ότι και ουσιαστικά θά έχουν λυθεί όταν θά γίνει δυνατόν να σχηματισθεί Κυβέρνηση από εκλογές. Σήμερα είναι ακριβώς η εποχή που χρειάζεται η χώρα μας την Κυβέρνηση ή όποια θά έχει το θάρρος και το κύρος να ζητήσει από τους συμμάχους μας ό,τι μας ανήκει, γιατί μας ανήκουν εξαιρετικώς πολλά και μας διδονται έξαιρετικώς όλίγα. Μέσα στη θολή αυτή ατμόσφαιρα των βρυκολάκων του παλαιού πολιτειακού διχασμού και των άκρων άριστερών δίδεται η έντύπωση, ότι το πνεύμα της Δημοκρατίας υποχωρεί και με καλή μάλιστα πρόθεση δίδεται στους δημοκρατικούς ή συμβουλή να συμβιβασθούν. 'Η έντύπωση είναι άληθινή για πολλά διαμερίσματα της 'Ελλάδος. Οι δημοκρατικοί δεν διαθέτουν για να οργανώσουν προπαγάνδα πολιτική ή δημοσιογραφική τα κεφάλαια των άκρων δεξιών και των άκρων άριστερών ή αντίδροση του λαού έναντιον της άριστερης τρομοκρατίας άδυνατίσει για μια στιγμή, για το άμεσο παρόν μόνο, αριθμητικά τη δημοκρατική παράταξη από λόγους ψυχολογικούς. Το πνεύμα όμως της Δημοκρατίας δεν άδυνατίσει ποτέ στην 'Ελλάδα, ούτε και θά άδυνατίσει, γιατί οι ανάγκες, ή παράδοσή της και πρό πάντων τα γεγονότα το δικαιώνουν. 'Η Δημοκρατία, με όλα τα σφάλματά της, υπήρξε γόνιμη για την 'Ελλάδα. Τα έργα που σημείωσαν μια εύτυχη καμπή στην οικονομική μας ιστορία—τα μεγάλα έγγειοβελτιωτικά έργα της Μακεδονίας, ο διπλασιασμός σχεδόν της άγροτικής μας παραγωγής—είναι όλα έργα της πρόσφατης περιόδου της Δημοκρατίας. 'Ο σάλος που ανεβαίνει στην επιφάνεια με το φιλελεύθερο δημοκρατικό καθεστώς, είναι πάντα μικρότερος από το σάλο και την άκαθαροσία που υπάρχει κάτω από την επιφάνεια στα αυταρχικά καθεστώτα. 'Η Δημοκρατία είναι θορυβώδης, αλλά είναι γόνιμη. Το αντιδημοκρατικό καθεστώς των άκρων δεξιών είναι στείρο. 'Η στεριότητά του είναι άθεράπευτη και για άλλους λόγους και ένεκα της προϊστορίας πολλών από τους ήγέτες του. Οι δημοκρατικοί είχαν επίσης μερικούς ανεπιθύμητους πολιτικούς, αλλά οι χειρότεροι από αυτούς άναγνωρίστηκαν από τους άκρους δεξιούς τόσο καλύτεροι τους, ώστε τους πήραν ή τους πέρνουν τώρα με το μέρος τους για να τους βάλουν επί κεφαλής της παρατάξεώς των.

Ν. Κ. ΛΟΥΡΟΥ

Καθηγητού του Πανεπιστημίου 'Αθηνών

Η ΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΟΧΙ Η ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ

Το πολιτειακό ζήτημα ύστερ' από τις άτοπες συζητήσεις και τη σύγχυση που έχει προκαλέσει ως τώρα στην ένότητα των 'Ελλήνων, παρουσιάζεται πάλι άπειλητικό προστά μας, κινδυνεύοντας να διχάσει ξανά τα κομματα τη στιγμή ακριβώς που η έθνική ανάγκη επιβάλλει την κοινοβουλευτική σύμπραξή τους.

Δεν είναι, βέβαια, παράξενο, πώς ο ταλαιπωρημένος λαός, που δεν μπορεί να έμβραθύνει στα αίτια του πολιτικού χάους της εποχής μας παρασύρεται προς τα άκρα και έτσι συνεχίζεται ο φαύλος κύκλος, που οδηγεί από την 4 Αυγουστιανή δικτατορία στον Κλάρα—Βελουσιώτη και άπ' αυτόν στις «τριπλές κορώνες», που λαχταρά όπως μαθαίνουμε

ο λαός τουλάχιστο της Πελοποννήσου. Θά ήταν καλά να υπήρχε την εποχή της κατοχής και των βασάνων πολιτική ήγεςία, που να είχε προλάβει τη δημιουργία των μεγάλων αντιθέσεων και να είχε οδηγήσει το λαό στο σωστό δρόμο των έθνικών συμφερόντων. Σήμερα όμως, δεν είναι πια μονάχα πολύ άργά, για να επηρεασθούν τα ρεύματα της λαϊκής θελήσεως, αλλά και άσκοπη ενέργεια, μιάς και για τον πραγματικά έθνικά σκεπτόμενο πολίτη και τον ειλικρινή πολιτικό δε μπορεί παρά να έχει δημιουργηθεί η συνείδηση ότι, δεν πρόκειται το ένα ή το άλλο αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος να άπρηβει ή πανάκεια της έθνικής σωτηρίας. Και ακριβώς αυτό το σημείο πρέπει να το νιώσει βαθιά ο λαός. 'Οι δηλαδή, ούτε η βασιλευμένη, ούτε η άβασίλευτη δημοκρατία θά τον σώσουν, αν εξακολουθήσει το περριεχόμενο του πολιτεύματος να μένει στα παλιά μας συνταγματικά κλουπια. Ξέρουμε πια κατακάθαρα, πώς και οι δυο μορφές του άνωτάτου άρχοντα δε μπόρεσαν να έμποδίσουν ως τώρα και των δύο τη χρεωκοπία και πώς το λάθος βρίσκεται βαθύτερα στην ούσία και όχι στην επιφάνεια του πολιτεύματος. 'Ο άνθρωπος που γράφει αυτές τις σκέψεις προτιμά, το λέει άπερίφραστα, την άβασίλευτη δημοκρατία, επειδή αυτή, θεωρητικά τουλάχιστο, επιδιώκει την ήγεςία του ικανότερου και πραγματικά επιτρέπει την άλλαγή του ένδεχόμενα άποτυχημένου, δίχως να κλονίζεται το πολιτεύμα. Τι ώφελεί όμως η άβασίλευτη, όταν το περιχόμενο της είναι τέτοιο, ώστε να οδηγεί μοιραία στο φαύλο κύκλο της πολιτειακής αστάθειας, όπως το είδαμε στο παρελθόν; 'Η μήπως η βασιλευμένη, μεταβάλλοντας στον τόπο μας το βασιλιά σε κοιματάρχη, παρέχει περισσότερη σταθερότητα! Πρέπει λοιπόν να νοιώσουμε ότι, όπως κατάντησε η χώρα μας, δεν έχει τόση σημασία το ζήτημα του άνωτάτου άρχοντα και πώς γι' αυτό, αφήνοντας ανεπηρέαστο το λαό να εκδηλώσει την πολιτειακή του προτίμηση, δεν παραλείπονται με τουτό τα καθήκοντα της πολιτικής ήγεςίας, που θά έπρεπε από πολλούς να είχε άσχοληθεί, σχετικά με την ούσιαστική σύνθεση του

πολιτεύματος, ώστε αυτό να μην κλονίζεται κάθε τόσο, αλλά, παραμερίζοντας κάθε στενόκαρδο δεξιό ή άριστερό δογματισμό, να έξυπηρετεί πραγματικά τα συμφέροντα του 'Εθνους και του λαού.

Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος, όσο άνόθευτο κι αν προκύψει και τύχει να επιβληθεί με μεγάλη πλειοψηφία, δε θά είναι ικανό να διατηρήσει πολιτειακή σταθερότητα στον τόπο μας, αν δεν επενδυθεί με μια σωστή και άποδοτική συνταγματική ούσία.

'Απάνω στα τόσα προβλήματα, που έχει την υποχρέωση να αντιμετωπίσει η πολιτική ήγεςία, χωρίς ως τώρα να έχει να άσχοληθεί με αυτά και τις βαθύτερες αιτίες της κακοδαιμονίας του τόπου μας, άς μιάς επιτραπεί να θέξουμε σαν παραδείγματα, δυο τρία μονάχα σημεία:

1) 'Η νομοπαρασκευή. Μπορεί να διαφανήσει κανείς με την αντίληψη, πώς ο Νόμος παρασκευασμένος από την Κυβέρνηση και τις κοινοβουλευτικές επιτροπές, στηριζόταν ως τώρα σε ελατήρια κυρίως κομματικά και προσωπικά; 'Η 'Ελληνική πολυνομία και τα γνωστά πορτραίτα των ένδιαφερομένων διατυπωμένα μέσα στο Νόμο, παρέχουν άρκετήν άπόδειξη, χωρίς να προσθέσουμε και άπειρα άλλα έπιχειρήματα. Δε θά έπρεπε λοιπόν στο καινούργιο σύνταγμα μας να βρεθεί τρόπος, ώστε η νομοπαρασκευή να φύγει από τα χέρια των κομματικών και προσωπικών συμφερόντων και να ανατεθεί στους έθνομυδους κάθε κλάδου, που, επειδή δεν είναι αίρετοί, θά είναι περισσότεροι αντικειμενικοί και όπωσδήποτε, λόγω της επιστημονικής θέσεώς τους, ικανότεροι από τα περισσότερα αίρετά μέλη της κοινοβουλευτικής επιτροπής; 'Η άνάθεση της νομοπαρασκευής ύστερ' από έντολή της Βουλής που θά πρέπει βέβαια να μένει όπωσδήποτε ο μοναδικός πάντα νομοθέτης, σε άνώτατα τεχνικά συμβούλια, όσο μπορεί πιά ανεπηρέαστα από την κομματική πολιτική ή και σε ένα περιληπτικό των άναγκαίων τεχνικών συμβουλίων νομοπαρασκευαστικό σώμα, δεν μπορεί παρά να άποδώσει καλύτερο νομοθετικό αποτέλεσμα από το έως τώρα, επειδή έτσι θά άκολουθείται

περισσότερο ή τεχνική γνώμη και θ' αποφεύγονται τα προχειρόλογα υποκειμενικά νομοθετικά εξαιβλώματα του παρελθόντος. Η γνωμοδοτική όμως αυτή τεχνική παρέμβαση παρουσιάζει και ένα άλλο μεγάλο προτέρημα, πού συνδέει άμεσα τη σημασία της συνταγματικής αυτής τροποποίησης της νομοπαρασκευής με το δεύτερο σημείο, πού θέλωμε άμεσα παρά κάτω να εξάρομε; δηλαδή με:

2) Τήν εκτελεστική εξουσία. Δέ χωρεί άμφιβολία πως αυτή πρέπει να στερεωθεί μέσα στο πλαίσιο της θητείας της ώστε να μην πέφτει ή Κυβέρνηση με το ψύλλου πήδημα. Η προεδρική δημοκρατία στον τόπο μας δέν μπορεί παρά να οδηγεί σε δικτατορία, ακόμα κι αν δίνοντας περισσότερα δικαιώματα στον πρωθυπουργό μπορούσε να προσαρμοσθεί κάπως σε ένδεχόμενη βασιλευόμενη δημοκρατία. Η τόνωση όμως της εκτελεστικής εξουσίας δέν είναι άπαραίτητο να επιδιώλεται με προσθηκές πού παρέχουν πάντα τον κίνδυνο δυναμικής εκμεταλλεύσεως. Μπορεί ίσως αυτόματα να τονωθεί ή κυβερνητική σταθερότητα και με άλλον τρόπο. Αφαιρώντας δηλαδή από την εκτελεστική εξουσία την εύκολοπρόβλητη επιφάνεια πού δημιουργεί τα συνηθέστερα αίτια της πτώσεώς της, δηλ. τη νομοπαρασκευή! Άκούμε κιόλας όλους τους πολιτευομένους μαζί να διασηγνούν τα ίμάτιά τους και να μās διακόπτουν έδω τη ρήμη της σκέψεως και του λόγου, για την τρομερή μείωση «των έερων δικαιωμάτων των εκπροσώπων του λαού!» Αν δέν πετάξουν με όργη από τα χέρια τους αυτό το χαρτί, αν μās επιτρέψουν να εκφράσομε την ταπεινή γνώμη, πως κάτι παρόμοιο με όσα πάρα πάνω προτεινόμε, θα μπορούσε να επαναφέρει τους θεσμούς στη βαθύτερη αποστολή της έννοίας πού εκπροσωπούν και από όπου έχουν όλότελα έκτοπισθεί. Το νομοθετικό δηλ. σώμα δέν αισθάνεται άρρηγε την υποχρέωση ν' αναγνωρίσει, όταν θελήσει ν' αποβάλεϊ την επιρροή πού ασκεί άπάνω του ή κομματική σύνθεσή του, πως πρέπει να ζητεί τη βοήθεια και την αντικειμενική συμβουλή των τεχνικών άρμοδίων της χώρας, όχι όμως της πάντα από το «επικρατούν κόμμα»

ποδουλωμένης διοικητικής υπηρεσίας, αλλά των ελεύθερων ειδικών, πού έχουν επιβληθεί με την άτομική τους έπιστημονική ικανότητα; Έξ άλλου ή Κυβέρνηση δέ θα εΐταν προτιμότερο, να μη φέρει τα βάρη της νομοπαρασκευαστικής πρωτοβουλίας, πού άποτελούν άλλωστε για τα κομματικά συμφέροντα της συνθέσεώς της δίκοπο μαχαίρι και ν' άπασχολείται μονάχα με την πολύ σπουδαία, πολύ δύσκολη και πολύ περιφρονημένη ως τώρα άποστολή της πραγματικής εκτελεστικής εξουσίας, την εφαρμογή δηλαδή των Νόμων; Θα έπρεπε, βέβαια, να συνηθίσουν οι φιλοδοξίες να προσαρμόζονται στην ουσιωδέστερη κομματική άπόδοση μιας πετυχημένης εφαρμογής, παρά στη δημοκοπική φανυλότητα της κομματικής νομοπαρασκευαστικής πρωτοβουλίας!

3) Άς έρθομε όμως τώρα και σ' ένα τρίτο σπουδαίο σημείο, πού πρέπει ν' άπασχολήσει σοβαρά το καινούργιο μας βασιλευόμενο ή όχι πολίτευμα. Υπάρχουν δηλ. θέματα της δημόσιας ζωής, όπως είναι ή υγεία, ή παιδεία, τα τεχνικά έργα, ο στρατός, ή έμπορική ναυτιλία και άλλα, πού δέν επιτρέπεται πιά ν' άποτελούν μονόπλευρες κομματικές επιδιώξεις. Τουλάχιστο σ' αυτούς τους τομείς χρειάζεται να καταστρωθούν, ύστερ' από πανκομματική συμφωνία άνάλογα προγράμματα, πού ν' άποτελούν έννικές και όχι κομματικές αποφάσεις και κτήματα. Η άπόδοση κάθε σχετικού με την υγεία, την παιδεία, το στρατό και τα άλλα τεχνικά έργα προγράμματος άπαιτεί μακρόχρονη έφορμογή, πού δέν επιτρέπεται να διακόπτεται από τις άλλαγές των κυβερνήσεων. Μονάχα μ' αυτόν τον τρόπο θ' άποκτηθούν από το λαό τα άπαραίτητα αυτά δικαιώματα, πού άποτελούν την προϋπόθεση κάθε ευημερίας. Εκτός όμως από το θετικό αυτό κέρδος, ή έννική συμφωνία άπάνω στη μακρόχρονη εφαρμογή των σχετικών προγραμμάτων, θα έχει και κάποιο άλλο σημαντικό άποτέλεσμα. Όταν το άτομο άρχίσει δηλαδή να εισπράττει τ' αγαθά της άκομμάτιστης εφαρμογής των παραπάνω προγραμμάτων, θ' άποκτήσει περισσότερο πολιτισμό. Αυτό το ά-

ποτέλεσμα αλλά και το ότι τα παραπάνω θέματα δέ θα μπορούν πιά ν' άποτελούν πρόφαση για προεκλογική κομματική εκμετάλλευση και ψηφοθηρία, θα εξυψώσουν την πολιτική συνείδηση του ψηφοφόρου και του πολιτικού υποψηφίου. Δέ θα μπορεί δηλ. τότε πιά ή σχέση άναιμαξή τους να στηρίζεται άπάνω στη γνοσή ως τώρα δημοκοπική προεκλογική ύπόσχεση της δημιουργίας «στρατού, σχολείου, γεφυριού, δρόμου και νοσοκομείου», πού σχεδόν ποτέ δέν εκπληρώθηκε αντικειμενικά και σωστά στο παρελθόν.

Οι σκέψεις μας, διαλεγμένες άνάμεσα σε τόσες άλλες σχετικές, δέν άποτελούν, παρά πρόχειρα παραδείγματα, πού φανερώνουν όμως, ότι οι θετικές για το μέλλον του τόπου έλπίδες μας δέ θα στηριχθούν στο αν ή Δημοκρατία μας θα είναι βασιλευόμενη ή όχι, παρά πολύ περισσότερο άπάνω στις βάσεις της πολιτικής ζωής και στο περιεχόμενο του πολιτεύματος, πού θα δώσουν στο έμ-

ψυχο έννικό ύλικό τη θέση και τις δυνατότητες, πού χρειάζεται. Αν δέν άντιμετωπισθεί ή ουσία του πολιτεύματος με όσα μέτρα επιβάλλει ή ελληνική πραγματικότητα, τότε το πολίτευμα, όποιο δήποτε και αν προκύψει από το δημοψήφισμα, προορίζεται να ποδοπατηθεί από τον όχλο, έρμαιο πάντα στα χέρια του πεζοδρομίου. Στην περίπτωση όμως αυτή δέ θα έχουμε πιά το δικαίωμα να παραπονεθούμε αν ή γαλανόλευκη ξαναβουτυχθεί σε άδελφικό αίμα. Το άρχικό λάθος θα είναι τότε πάλι όπως και στο παρελθόν, λάθος της έννικής μας ήγεσίας και έτσι και δικό μας.

Θα έπρεπε, βέβαια, να έπεκταθούμε πολύ σε κάθε σημείο πού μνημονεύσαμε ώστε να συζητηθούν και να βρεθούν λύσεις καλύτερες ίσως από τις δικές μας. Άλλά ούτε ο χώρος επιτρέπει τη συζήτηση, ούτε και ή ιδιότητά μας. Άς βοηθήσουν σ' αυτό όσοι άλλοι συμφωνούν βασικά μαζί μας και διαθέτουν περισσότερα σχετικά έφάρδια από μās.

Η ΠΟΛΩΝΙΚΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

Το ζήτημα της ήπειρου μας πού άναμφισβήτητα, περισσότερο από κάθε άλλο, προκαλεί άνησυχίες στη διεθνή κοινή γνώμη και κάποια ίσως πίκρα, στους λαούς είναι το ζήτημα της Πολωνίας. Η χώρα αυτή φαίνεται σαν το σημείο δοκιμής της άντοχής του δεσμού Άγγλοσαξόνων και Σλαύων.

Παρ' όλη την τυπική ρύθμιση του προβλήματος στη Γιάλτα από τους «Τρεις Μεγάλους» καμιά ούσιαστική πρόοδος μέχρι σήμερα δέν πορουσιάστηκε στις διατάμενες άπόψεις των δυο κυβερνήσεων. Από τη μία μεριά την έξόριστη του Λονδίνου, με μια στρατιά από 250 χιλιάδες άνδρες περίπου, από τους πιο έμπειροπόλεμους και δοκιμασμένους στρατιώτες αυτού του πολέμου και 200 χιλιάδες πολιτών προσφύγων πού ζουν έξω από την πατρίδα τους φεύγοντας τους διαδοχικούς και ποικίλους διωγμούς πού άκολούθησαν την τελευταία και πιο σκληρή άπ' όλες τραγωδία της χώρας τους, μετά την κήρυξη του τωρινού πολέμου. Άπ' την άλλη της κυβέρνησης, πού βρίσκεται τουλάχιστον σε άμεση έπαφή με το έδαφος όλόκληρης σχεδόν της Πολωνίας ή με ό,τι μέχρι σήμερα ένδειξεις μās κάνουν να πιστεύομε πως θα άποτελέσει αυτό το Κράτος, της κυβέρνησης πού γνωρίσαμε για πρώτη φορά με τ' όνομα «Κυβέρνηση του Λιούμπλιν». Στο σημείωμα αυτό δίνουμε μερικές πληροφορίες πού συγκεντρώσαμε για πρόσωπα και πράγματα της Πολωνίας.

Πρωθυπουργός στη Κυβέρνηση του Λονδίνου, είναι ο 70ντάρης σοσιαλιστής ήγέτης Θωμάς Άρτσισέφσκυ, πού μετά τη συνδιάσκεψη της Γιάλτας και την άνακόινωση των αποφάσεων της για την Πολωνία, δήλωσε ότι, «Το Πολωνικό Έθνος δέν έχει έμπιστοσύνη στις ύποσχέσεις της Ρωσίας πως θα εξασφαλίσει μια ελεύθερη και δημοκρατική Πολωνία». Καί βέβαια αυτόν, μαζί με άλλους, έννοουσε ο «Έρυθρός Αστéρας» όταν έγραφε πως «ο δρόμος της Πολωνίας είναι κλειστός για τους πού τώρα διαδίδουν συκοφαντικές φήμες για διανομή της Πολωνίας από συμμαχικές δυνάμεις».

Άρχηγός του Άγροτικού Κόμματος και πρώην πρωθυπουργός στην Ίδια Κυβέρνηση του Λονδίνου—όπου εξακολουθεί να παραμένει—είναι ο Στάνισλαβ Νικολάϊτσικ, για τον όποιον υπάρχουν ένδειξεις πως θάθελε να γυρίσει στη πατρίδα του και να συμμετάσχει σε μια ευρύτερη κυβέρνηση, έστω και κίνδυνο της ζωής του, όπως πολλοί συμπατριώτες του πιστεύουν. Γιατί, ενώ ο «Έρυθρος Αστéρας» έγραψε για αυτόν και το κόμμα του πως «άπό τις όμαδες των Πολωνών φυγάδων ο Νικολάϊτσικ και οι όπαδοί του άρνήθηκαν ν' άναγνωρίσουν τις αποφάσεις της Κυβέρνησης των φυγάδων του Λονδίνου, τόσο πού να είναι πιθανό πως σ' αυτή την ομάδα και ίσως σε άλλες, υπάρχουν πολυάριθμοι έτοιμοι ν' αναλάβουν την ευθύνη για τη μελ-

λοντική τύχη της Πολωνίας και να συμμετάσχουν σε μιὰ ανασχηματισμένη Πολωνική Κυβέρνηση», δυο μέρες αργότερα ή «Πράβδα» του έπειτέθηκε γιατί κατέκρινε—καθώς γράφει— τό μέρος της συμφωνίας της Γιάλτας τό σχετικό μέ την Πολωνία «και κατέταξε έτσι και τόν έαυτό του άνάμεσα στους Πολωνούς αντίδραστικούς πού έχουν πάρει θέση έξω από τις τάξεις των Ένωμένων Έθνών».

Άρχηγός του πολωνικού στρατού του έξωτερικού, πού τό μεγαλύτερο του μέρος βρίσκεται στό Ίταλικό μέτωπο είναι ο στρατηγός Βλαντισλάβ Άντερς, πού, άμέσως μετά την άγγελία των συμφωνιών της Γιάλτας, δήλωσε δημοσία πώς «ή Κυβέρνηση του Λονδίνου είναι ή μόνη νόμιμη Κυβέρνηση του Πολωνικού κράτους» λίγες δέ μέρες αργότερα—παρ' όλες τις παραινέσεις του Τσώρτσιλ—σε ήμερήσια διαταγή του άπευθυνόμενη στις 250000 πολωνούς στρατιώτες, ναύτες και άεροπόρους, τούς σκορπισμένους στη Δυτική Εύρώπη και στη Μέση Άνατολή, έλεγε : «Μέ τις σημαίες μας σκεπασμένες με δόξα αντιμετωπίζουμε τη μεγαλύτερη τραγωδία του Έθνους μας.... Θά παραμείνουμε πιστοί στό καθήκον μας και στη Πολωνία, όπου θά γυρίσουμε, σά στρατιώτες, με τά δπλα στό χέρι».

Η «Κυβέρνηση του Λιούμπλιν» πού ξεκίνησε με τ' όνομα Έπιτροπή Έθνικής Άπελευθέρωσης, αυτοανακηρύχθηκε την παραμονή της Πρωτοχρονιάς προσωρινή κυβέρνηση της Πολωνίας, για ν' αναγνωρισθεί πέντε μέρες αργότερα έπίσημα από τό Κρεμλίνο. Από τότε και μέχρι τη Γιάλτα δυο Κυβερνήσεις της Πολωνίας υπάρχουν για τούς «Τρεις Μεγάλους». Γιατί δεχόμενοι στη σύσκεψη αυτής της πόλης πώς «ή κυβέρνηση της Βαρσοβίας—όπως μετά την κατάλυση της πολωνικής πρωτεύουσας μετονομάστηκε αυτή του Λιούμπλιν—θά ανασχηματισθεί σε μιάν εδρύτερη βάση περιλαμβάνοντας δημοκράτες ήγέτες από μέσα από την Πολωνία και πολωνούς πού ζούν έξω από τη πατρίδα τους» και συμφωνώντας για ελεύθερες πολωνικές έκλογές με την έποπτεία του ρώσου Υπουργού των Έξωτερικών Μολότωφ και των πρεσβευτών Άγγλίας και Η. Π. στη Μόσχα, στη πραγματικότητα αναγνώρισαν την κυβέρνηση της Βορσοβίας και άνακάλεσαν την άναγνώριση από τη πολωνική κυβέρνηση, για την όποια, ο ένας από τούς Τρεις Μεγάλους, μπήκε στο πόλεμο τό 1939.

Έκείνο πού ιδιαίτερα χαρακτηρίζει την ύπαρξη της Κυβέρνησης του Λιούμπλιν είναι ένας τέλειος συγχρονισμός στις έκδηλώσεις της μαζί με τις ρωσικές πολιτικές ή στρατιωτικές κινήσεις. Ο συγχρονισμός αυτός χαρακτηρίζεται από την άναγνώριση της 24 ώρες πριν απ' τη μεγάλη έπίθεση του Κόκκινου Στρατού στην Πολωνία, την άμση είσοδό της στη Βαρσοβία και την άνάληψη της διοίκησης, όχι μόνον των άπελευθερωμένων πολωνικών έδαφών, μά και σημαντικών γερμανικών, πού θά περι-

ληφθούν μιὰ μέρα στα μέλλοντα πολωνικά σύνορα της γραμμής του ποταμού Όντερ, περιλαμβανοντας έτσι και τη δεύτερη σε σημασία βιομηχανική περιοχή της Εύρωσης, αυτή της Σιλεσίας, πού μ' αυτό τόν τρόπο θά βρίσκεται κάτω από ρωσικό έλεγχο.

Έπί κεφαλής του καθεστώτος της Βαρσοβίας είναι ο Μπολεσλόβ Μπιέρουτ, πού, σύμφωνα με τις πληροφορίες του πολωνικού πρακτορείου του Λονδίνου, διετέλεσε στην ύπηρεσία των Σοβιέτ 20 χρόνια. Με τ' όνομα Μπιενκόφσκι υπήρξε επί κεφαλής του πολωνικού τμήματος της Διεθνούς και με τ' όνομα Ρουτκόφσκι διετέλεσε άρχηγός του ίδιου τμήματος της Γκεκεού. Έτσι από τό συνδυασμό των πρώτων συλλαβών αυτών των ψευδώνυμων βγήκε τό Μπιέρουτ, ενώ τό πραγματικό του όνομα είναι Κρασοντέφσκι. Στη πρακτική τούτη τά Σοβιέτ άκολουθούν παλιά ταχτική, γιατί και τό 1920, στην προσπάθειά τους να έλέγχουν την Πολωνία κατακτώντας τις άνατολικές της έπαρχίες, χρησιμοποίησαν τόν Φέλιξ Ντσερτζίνσκι, πού άκολουθούσε κι' αυτός τότε τόν Κόκκινο Στρατό και όπως ο συμπατριώτης του Μπιέρουτ υπηρέτησε και κείνος στη ρωσική μυστική άστυνομία.

Στη Κυβέρνηση του Λιούμπλιν τέσσερα μέλη είναι του Κομμουνιστικού Έργατικού Κόμματος, πέντε, περιλαμβανομένου του Πρωθυπουργού και Υπουργού των Έξωτερικών Ε. Μ. Όσούπκα (άλλως Μοράβσκι) είναι άποσχισμένα μέλη του Σοσιαλιστικού Κόμματος και άλλα πέντε είναι του Άγροτικού. Ο στρατηγός Μ. Τσιμέρσκι (άλλως Ρόλα) είναι ύπουργός των Στρατιωτικών.

Πέρα από τις ιδεολογικές διαφορές και τις συγκρούσεις συμφερόντων, ή Κυβέρνηση των πολωνών προσφύγων κατηγορεί την κυβέρνηση της Βαρσοβίας πώς με τη συνεργασία της ρωσικής μυστικής άστυνομίας όργάνωσε ειδικά δικαστήρια, για να εκκαθαρίσουν «τούς έχθρους του λαού», δηλαδή όλους τούς πολιτικούς αντίπαλους της Κυβέρνησης της Βαρσοβίας και πώς ή εκκαθάριση αυτή περιλαμβάνει τόν άφοπλισμό και περιορισμό των μονάδων του Στρατού Έσωτερικού, την έκτέλεση πολλών από τούς αξιωματικούς του στρατού αυτού και την εκτόπιση στη Ρωσία, τουλάχιστο 2500 πολωνών άγωνιστών του έσωτερικού. Άκόμα πώς όσοι πολωνοί κατοικούν άνατολικά από τη γραμμή Κώρζον στέλνονται, άνάλογα με τις ιδεολογικές τους πεποιθήσεις, στη δυτική Πολωνία ή στη Ρωσία.

Άντιμετωπίζοντας αυτή την κατάσταση και ύστερα από μιὰ έκκληση στα Ένωμένα Έθνη, ή Πολωνική Κυβέρνηση του Λονδίνου διέταξε τη διάλυση του Στρατού του Έσωτερικού.

N. A. T.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΑΙ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗ

Όπως ή προηγούμενη Κυβέρνηση τό ίδιο και ή σημερινή έχει άποφασίσει να έπεκτείνει την εκκαθάριση των δημοσίων ύπαλλήλων και στα άνώτατα εκπαίδευτικά ιδρύματα. Ο τύπος μάλιστα μάς πληροφορεί ότι τό Υπουργείο Παιδείας έχει έτοιμάσει και τό σχετικό νομοσχέδιο. Ποιά άκριβώς είναι τό περιεχόμενο του νομοσχεδίου αυτού δέν μπορεί να ξέρουμε. Από τόν τύπο όμως μαθαίνουμε ότι δέν πρόκειται ν' απολυθούν όλοι οι καθηγητές πού διορίστηκαν στην έποχή της δικτατορίας και κατοχής, αλλά μόνον εκείνοι πού ο διορισμός τους έγινε με φανερή πίεση των ισχυρών της ήμέρας ή με ειδικούς νόμους και διατάξεις αντίθετες προς την πανεπιστημιακή παράδοση. Μαζί μ' αυτούς θ' απολυθούν και όσοι άλλοι από τό προσωπικό έδειξαν στις έποχές αυτές διαγωγή άσυμβίβαστη προς τό αξίωμα του πανεπιστημιακού διδασκάλου.

Ο περιορισμός πού γίνεται για την εκκαθάριση του νέου προσωπικού, είναι βέβαια σωστός γιατί δέν μπορεί να σταματήσει σε μιὰ χώρα ή κρατική ζωή, επειδή έτυχε να πάρει στα χέρια του την κρατική εξουσία ένας δικτάτορας ή ξένη στρατιωτική δύναμη, και να μη διορίζονται π.χ. με τό συνηθισμένο όμαλό τρόπο νέοι καθηγητές σε κενές έδρες, πού είναι άπαραίτητες για τη διδασκαλία. Για τις άνωμαλίες όμως και την άνάμοστη διαγωγή γεννιούνται μερικές άπορίες πού νομίζουμε σκόπιμο να τις διατυπώσουμε εδώ.

α) Είναι σωστό να κριθούν με τό ίδιο μέτρο (και να μπουν στο ίδιο καλούπι) ή έποχή της δικτατορίας με την έποχή της κατοχής; Η πρώτη, όσο και αν είχε προσωπικό και άντλαϊκό χαρακτήρα, είχε πηγάζει από τη δική μας πραγματικότητα και ήταν καρπός πού τόν ώρίμασαν λάθη δικά μας; γι' αυτήν ποιός λίγο ποιός πού εθνονόμαστε όλοι μας. Πάντως δέν ήταν δύναμη έχθρική, πού ζητούσε συνειδητά να καταστρέψει τόν τόπο. Η κατοχή όμως αυτό άκριβώς ζητούσε, και προσπαθούσε μάλιστα να τό πετύχει—όσο γινόταν πού άνώδυνα γι' αυτήν με τη συνεργασία έπίση-

μων και άνεπίσημων ύπαλλήλων. Η διαφορά για όσους εκμεταλλεύτηκαν μιὰ τέτοια δύναμη είναι δλοφάνερη.

β) Άνώμαλη έκλογή και διορισμό καθηγητών έχουμε μόνον όταν έγινε ένας καθηγητής με ειδικούς χαριστικούς νόμους της Πολιτείας, με νόμο π.χ. πού ώριζε ότι για την έκλογή φτάνει να πάρει ο ύποψήφιος τό ένα τρίτο μονάχα από τούς ψήφους της σχολής και όχι την άπόλυτη πλειοψηφία, ή με νόμο πού ώριζε άυθαίρετα χωρίς γνώμη της σχολής μιὰ νέα καθηγητική έδρα τελείως περιττή; Η όταν ο ύποψήφιος ψηφιζόταν με φανερό πίεση της Πολιτείας άπάνω στους ψηφοφόρους; Με τέτοια όμως κριτήρια θά πρέπει να θεωρήσουμε ως όμαλώτατη την έκλογή ενός άνίκανου καθηγητή, πού έγινε όχι μόνο με άπόλυτη πλειοψηφία της σχολής, παρά με παμψηφία, και χωρίς ούτε ύχνος από φανερό πίεση των ισχυρών, αλλά με φιλική μόνο σύστασή τους ή από ένδοσχολικούς κομματικούς ύπολολισμούς. Τό ίδιο όμαλή σύμφωνα με τά παραπάνω κριτήρια θά είναι και ή έκλογή καθηγητών σε έδρες πού ιδρύθηκαν ύστερα από γνώμη της σχολής, αν και ή σχολή ήξερε πολύ καλά ότι οι έδρες αυτές είναι περιττές και φροτώνουν τό πρόγραμμα με δλοφάνερη ζημία των φοιτητών. Και όμως ή άνωμαλία εδώ είναι ουσιαστικώτερη και πιο άνήθικη, και τέτοια παραδείγματα κάθε άλλο παρά σπάνια είναι και στις δυο υπό κατηγοριαν έποχές. Η άνωμαλία της έκλογής μπορεί να γίνει σοβαρό κριτήριο μόνον όταν παραμερίσουμε τόν τύπο και πάμε στην ουσία.

γ) Άνάμοστη διαγωγή προς τό καθηγητικό αξίωμα έχουμε μόνον όταν ένας καθηγητής φορούσε τη στολή της ΕΟΝ, ή πρότεινε τό διαβόητο «άκαδημαϊκόν έτος του Μεταξά» και τό στήσιμο της προτομής του στο πανεπιστήμιο, ή έπλεκε διθυραμβους στη δικτατορία ή τόν κατακτητή κτλ. κτλ.; Και ή διαγωγή των παλαιών καθηγητών πού ψηφίζαν ύστερα από πίεση ή και υπόδειξη κυβερνητική, ή από κομματικούς ύπολογισμούς, ή πρότειναν για τούς ίδιους λό-

γους να ιδουθούν ταχτικές εδρες περι-
τές και βλαβερές ἀρμόζει στο ἀξίωμα
ἐνός πνευματικοῦ ὀδηγοῦ; Δὲν πρέπει
τάχα νὰ ἀπολυθοῦν καὶ αὐτοί; Ἡ ἀπο-
ρία ὅμως προχωρεῖ ἀκόμα πρὸς πέρα:
Δὲν εἶναι τάχα ἀνάρμοστη διαγωγή πρὸς
τὸ καθηγητικὸ ἀξίωμα, ὅταν ὁ καθηγη-
τὴς παίρνει τὸ πανεπιστημιακὸ ἔργο του
ὡς πάρεργο, τὸ κάνει στὰ πεταχτά καὶ
ὄλες του τίς δυνάμεις καὶ τὸν καιρὸ του
τὸν ἀφιερώνει σὲ ἔξω πανεπιστημιακὴ
ἐργασία καθαρὰ προσωπικὴ καὶ κερδο-
σκοπικὴ;

δ) Παραδείγματα σὰν αὐτὰ ποὺ ἀνα-
φέραμε παραπάνω δὲν περιορίζονται

Κ. Δ. ΚΑΡΑΒΙΔΑ

Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΤΟΣΟ ΠΟΛΥ ΕΥΡΩΠΗ

I

Ἡ Μεσόγειος—ἐπὶ μακρὸν ληφθεῖσα
ὡς τὸ κέντρον τοῦ κόσμου—ἐπροβλήθη-
κε κυρίως μέσα στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία
ὡς τὸ πραγματικὸ λίκνο τοῦ πολιτισμοῦ.
ἐπειδὴ δὲ ἡ Ρώμη δὲν ἔδωσε παρὰ μόνον
τὸ μέτρον τῆς κρατικῆς ἰσχύος, ὅπου
θὰ μπορούσε νὰ φτάσει τὸ ἀρχαῖον ἄ-
στυ, δὲν εἶναι, γιὰ τὸ λόγο αὐτό, ὑπερ-
βολὴ νὰ ποῦμε, ὅτι ὁ πολιτισμὸς, ποὺ
διαμορφώθηκε ἐδῶ, ὀφείλεται κυρίως
στὴν ἐκτακτὴ πλαστικὴ καθὼς καὶ στὴν
ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου ἐξίσου ἀ-
νένδοτη συνθετικὴ ἱκανότητά των Ἑλ-
λῆνων ὅτι, μάλιστα πρὸ κυριολεκτικά,
ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς ὀφείλεται στὴν κράση
διαφόρων πολιτισμῶν, ποῦ—ἐν τῷ προ-
σώπῳ καὶ τῷ ὀνόματι των Ἑλλήνων—
ἐπετεύχθη κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους
ἐδῶ εἰς τὰς περὶ τὸ Αἰγαῖον χώρας, ὅ-
που ἄλλως δὲν ἔχει παῦσει καὶ ἔκτοτε νὰ
σημαίνεται μιὰ τέτοια κίνησις μεταπλα-
στικῆς μολόντι σὲ κλίμακα πολὺ μικρό-
τερη.

Πρὸς τὰς χώρας αὐτὰς κατέβηκαν
καὶ προσεκάθησαν—ἀναμιχθέντα ἐ-
κάστοτε μὲ τὰ παλαιότερα—πλεῖστα
κατὰ καιροῦς σιγὰ-σιγὰ μετακι-
νούμενα νέα φύλα, κυρίως εἴτε ἀπὸ τὴν
ἐγγὺς Ἀνατολὴν καὶ τὴ Μικρασίαν εἴτε
ἀπὸ βορρᾶ καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν τε-
μνόμενα εἰς ὄλονα καὶ μικρότερες ὁ-
μάδες, ἔτσι ὅπως ἀπὸ τοὺς ἀνοικτοὺς

μόνον στίς δυὸ τελευταῖες ἐποχάς, παρὰ
ἀπλώνονται καὶ πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν 4η
Αὐγούστου, καὶ μᾶς δείχνουν 1) ὅτι τὸ
κακὸ στὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύ-
ματα εἶναι γενικώτερον καὶ βαθύτερον·
καὶ 2) ὅτι ἂν θέλωμε νὰ γιαιτρεφτεῖ τὸ
κακὸ αὐτό, θὰ πρέπει τουλάχιστον προ-
σωρινὰ νὰ καταργήσωμε τὴν πανεπι-
στημιακὴ αὐτοτέλεια καὶ αὐτονομία καὶ
ὄχι νὰ τὴν ἐπαναφέρωμε μὲ τίς διύφο-
ρες τυπικὰς ἀνωμαλίας· θὰ πρέπει δηλα-
δὴ νὰ γίνῃ ριζικὴ καὶ οὐσιαστικὴ ἐγ-
χείρησις. Ἄλλο τώρα ζήτημα ἂν τέτοια
ἐγχείρησις μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ γίνῃ
σήμερον.

χώρους τοῦ ἡπειρωτικοῦ ἐσωτερικοῦ ἐ-
προχωροῦσαν βαθμηδὸν πρὸς τὴς ἐπὶ
μᾶλλον καὶ μᾶλλον στενώτερες καὶ πο-
λυπτυχωμένους ἐδαφικὰς πρὸς τὸ Αἰγαῖον
κόγχας.

Ἔτσι—ἐνῶ οἱ Ἴωνες, ἰδίᾳ τῆς Ἀτ-
τικῆς, ἰσχυρίζοντο ὅτι εἶναι ἐντόπιοι Ἑ-
ρεχθεῖσαι κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὰ χῶματα
τῆς λεπτῆς αὐτῆς γῆς—τὰ αἰολικὰ φύλα
μας φαίνεται πῶς εἶχαν κάποιον συγγέ-
νεια μὲ τὰ λατινικά· οἱ δὲ Δωριεῖς προ-
σεκάθησαν τελευταῖοι, ὡς πρῶτον νομά-
δες σαρακατσάνοι καὶ πολεμισταί, κατα-
σταλλάξαντες καὶ αὐτοὶ εἰς μονίμους οἰ-
κήσεις, ὅπου καὶ παρέμειναν ἐπὶ χίλια
καὶ πλέον χρόνια, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ
ἄλλοι, ἀνενόητοι ἀπὸ νεωτέρας ἀθρόας
εἰσβολὰς ἔξωθεν. Τὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων
ὄνομα—ἀρχικὰ ἀναφερόμενον εἰς τοὺς
λαοὺς τοῦ Σπερχειοῦ—κατελογίσθη με-
τέπειτα εἰς ὅλους τοὺς ἐντὸς τοῦ αἰγαια-
κοῦ κυκλώματος μίγντας καὶ οὕτω ἀ-
φομοιωθέντας εἰς τὸν συνθετικὸν πολι-
τισμὸν μας· μέσα εἰς τὸν ὁποῖον μάλι-
στα τὸ ἴδιον γεγονός ἐσημειώθη καὶ μὲ
τοὺς κατοπινὸν διὰ μέσου τῶν στενωπῶν
διαβάσεων μέχρι οἴημερον στάγδην ἐκ-
θλιβέντας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ
συμβεῖ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, μὴ ἐξαι-
ρουμένων οὐδὲ τῶν ὡς τουρκικῶν ἐδῶ
φερομένων πληθυσμῶν, οἱ ὅποιοι διεφο-
ρίσθησαν χάρις εἰς τὸ θρήσκευμά των
καὶ μόνον, καὶ εἰς τὸν εἰς αὐτὸ βίαιον
προσπλητισμὸν βεβαίως.

II

Αὕτη εἶναι ἡ Μεσόγειος, ἡ ὁποία ὑ-
πῆρξε τὸ λίκνον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἡ
ὁποία—ἐπ' ὀνόματι τοῦ πολιτισμοῦ τού-
του, ποῦ τὰ κύρια χαρακτηριστικά του
διαστέλλονται μὲ τὴν πλαστικότητα καὶ
τὴν συνθετικότητά των ὡς Ἑλληνικά—
διετήρησε τὴν ἰδιάζουσαν ἀνθρωποκεν-
τρικὴ καὶ προσωποκρατικὴ, τὴν ἀντικρυς
ἀντιμαζική, ἀτομικότητά της, ἀνθέξασα
κατὰ τοῦτο διὰ τοῦ Βυζαντίου ἰδίως,
καὶ ἰδιαίτερα χάρις εἰς τὴν διασπαστι-
κὴν πύχωση καὶ γενικὰ τὸν γεωπολιτι-
κὸν χαρακτήρα τῶν πρὸς αὐτὴν φερόν-
των ἡπειρωτικῶν ἐδαφῶν προσπελάσεως,
εἰς ὅλας τὰς κατὰ τὸν μεσαῖωνα πλη-
θυσμιακὰς ἀπὸ ξηρᾶς εἰσβολᾶς—ὡς τῶν
Σλαύων, τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Σταυ-
ροφόρων—καθὼς καὶ εἰς ὅλας τὰς ἄλ-
λοτρίας κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς ἰδεο-
λογίας.

III

Εἰς τὴν κατάστασιν αὕτη ἐπῆλθε ἐν
τοσούτω μία σοβαρὰ μεταβολή, ἡ ὁποία
—σημειωθεῖσα τὸ πρῶτον μὲ τὴν ἀνα-
κάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς—διεμορφώθη ἔ-
πειτα καὶ ἐνετάθη παράλληλα μὲ τὴν
διαμόρφωσιν τῆς κατὰ πολὺ ἰσχυρότερης
Ἀτλαντικῆς Οἰκονομίας, ἰσχυρότερης
καὶ κατὰ τὴν τεχνικὴν καὶ κατὰ τὸν
πλοῦτον ὡς καὶ κατὰ τὰ κράτη τὰ ὄργα-
νωθέντα γύρω σ' αὐτήν, καὶ ἡ ὁποία ἐ-
πισημοποιήθη ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς νικη-
φόρου ἐγκαθιδρύσεως τοῦ ἀγγλικοῦ στό-
λου μέσα στὴν Μεσόγειον καὶ τοῦ ἀνοίγ-
ματος τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ.

Ἡ Μεσόγειος—πρωτίτερα θάλασσα
ἐσωτερικὴ, ἀνήκουσα στοὺς δικούς της
λαοὺς καὶ μόνους, συνάμα δὲ καὶ προ-
στατευομένη ἐπίσης μόνον ἀπὸ αὐτοὺς
ἀπέναντι τῶν ἀπὸ ξηρᾶς βιαιῶν προ-
σπελάσεων—μετεβλήθη ἐφεξῆς εἰς μιάν
μεγάλην ἀρτηρίαν τῶν κατὰ πολὺ ὀγ-
κωδεστέραν ἐμπορικῶν καὶ ἐν γένει οἰ-
κονομικῶν ρευμάτων μεταξὺ τῆς Ἀτλαν-
τικῆς Οἰκονομίας καὶ τῆς Οἰκονομίας
τῶν λαῶν τοῦ Ἰνδικοῦ καὶ τοῦ Εἰρηνη-
κοῦ Ὠκεανοῦ, καὶ ἔχει ἤδη ἀποτελέσει
κυριολεκτικὰ ἓνα παράρτημα τῶν δύο
τούτων ὠκεανῶν, μὲ τὸν πρὸς τὸ παρὸν
ὄργανωτικὰ καὶ δυναμικὰ ἐπικρατοῦντα
Ἀτλαντικόν.

Χαρακτηριστικὸν τοῦ τρόπου, μὲ τὸν
ποῖον ἔγεινε ἡ ὀργάνωσις τῆς οἰκονο-
μικῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ ἀγγλικοῦ στό-

λου στὴ Μεσόγειον εἶνε τὸ γεγονός, ὅτι
—ἐνῶ ἡ παλαιὰ Καθολικὴ Γαλλία ἐπέ-
μενε νὰ κάμῃ τὸ μεσογειακὸ τῆς ἐμπό-
ριο μὲ πλοῖα, πληρώματα, κεφάλαια καὶ
ἐμπόρους δικούς της, ἐνισχύουσα ἔτσι,
εἰς βάρος τῶν ἐνδιαφερομένων πληθυ-
σμῶν τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, τοὺς
πληθυσμούς τῆς Δυτικῆς, καθὼς καὶ
τῆς ἐδῶ καθολικῆς καὶ λεβαντίνικης πα-
ροικίας, ἐν συνεχείᾳ τῆς πολιτικῆς τῶν
Βενετσάνων—ἡ ἀγγλικὴ πολιτικὴ ἄφησε
ὄλες αὐτὰς τῆς ψωμοδότρης δουλιῆς εἰς
τοὺς ἐντοπίους· ἔτσι εὗρηκε τὴν εὐκαι-
ρία καὶ ἀναπτύχθηκε τὸ ἑλληνικὸ ναυ-
στατικὸν καὶ τὸ ἐμπόριον στοὺς προεπανα-
στατικὸς χρόνους.

Στὴν αὕτη δὲ κατεύθυνση—μὲ τὴν
καταστολὴν τῆς πειρατείας καὶ μὲ τὴν
βαθμιαίαν κάλυψιν τῶν φιλελευθέρων
ἰδεῶν ἀπέναντι τῆς βίας, συνάμα δὲ
καὶ μὲ τὴν ἐπιβολὴν τῆς νομιμοφροσύνης
στάς συναλλαγὰς καὶ στὴν κυκλοφορία
καὶ τὴν ἐπένδυση κεφαλαίων—ἡ ἴδια
ἀγγλικὴ πολιτικὴ διηκόλυσε τὴν σύ-
στασιν τῶν ἀνεξαρτήτων ἐθνικῶν κρα-
τῶν στὴ Βαλκανικὴ, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ
τοῦ Ἰταλικοῦ Ριζορτιζιμέντο, καθὼς, τέ-
λος, καὶ τὴν δημιουργίαν μικρῶν ἔστω ἀ-
ποταμιεύσεων ἐγγωρίων, τῆς ὁποίας,
διὰ μέσου τοῦ ἀγγλικοῦ πιστωτικοῦ συ-
στήματος, διωχέτευσεν ἔπειτα στίς ἴδιες
αὐτὰς καὶ πάλιν χώρες, εἰς ὅλο τὸ διά-
στημα δηλαδή, ποῦ, ἀπὸ ἔλλειψιν ἐμπι-
στοσύνης, κανεῖς ἐδῶ δὲν ἐδάνειζε τὸν
πληθῶν του.

Καὶ αὕτη τέλος ἡ περιβόητη, ὅσο καὶ
τάχα μυστηριωδῶς πονηρὰ, ἀγγλικὴ πολι-
τικὴ τῆς ἰσορροπίας δὲν εἶνε παρὰ ἡ
λογικὴ συνέπεια τῆς ὀργανικῆς ἐπιβο-
λῆς τῆς Ἀτλαντικῆς Οἰκονομίας ἀπάνω
στὴ Μεσόγειον καὶ σὲ ὅλη τὴν Εὐρωπα-
ικὴ Ἠπειρο, οἰκονομίας συνδυασμένης
ἐπὶ μακρὸν μὲ τὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον καὶ
μὲ ὀρισμένη γενικὰ τάξιν πραγμάτων, ἡ
ὁποία ἦταν στὰ χέρια καὶ συνάμα στὴν
εὐθύνην τοῦ κυριαρχοῦντος ἐπὶ τοῦ ὠ-
κεανοῦ.

Ἡ ἄμεση αὕτη, τὸ πλεῖστον δὲ, καὶ
ἔμμεση, κυριαρχία τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου
—μὲ τὴν οὐσιαστικὴν εὐθύνην τῆς ὁποίας
ἐπραγματοποιήθησαν οἱ ἀναπλαστικῆς
καὶ ἰσορροπητικῆς συνέπειες, ποῦ ἐξέθε-
σα ἀνωτέρω—δὲν εἶναι παράλογο, ὅτι
ἐξαγοράσθηκε μὲ ὀρισμένα ἀνταλλάγμα-
τα, ἔστω ἂς τὰ ποῦμε καὶ λύτρα· μαζὶ

δμως με αυτό, πρέπει επίσης να παρατηρήσουμε, ότι—χωρίς ν' αποκλείεται και μια μελλοντική νέα και τυχόν πιδ ευνοϊκή τήσις και οργανώσεις—θα χρειασθεί εν τούτοις να πληρωθεί αυτή και πάλιν με μερικά ανταλλάγματα· και θ' απόκειται βεβαίως πάντοτε εις τὸν καθένα ἐνδιαφερόμενον να συζητήσει τὰ ὑπὲρ και τὰ κατὰ και να συγκρίνει τὸ βάρος τῶν νέων με τὸ βάρος τῶν παλαιῶν τοιούτων. Πάντως, ἐκεῖνο πού ἔως τώρα εἶδαμε, εἶνε τὸ ὅτι ὁ ἀγγλικὸς στόλος εἶχε, ἐν ὄψει τοῦ παρόντος πολέμου, δώσει ἑγγυήσεις, ἔστω ἀρχικά και θεωρητικές, γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία ὄλων τῶν ἐθνῶν τῆς Μεσογείου.

IV

Ἐρχόμαστε τώρα στὸ σήμερον ἐπίμαχο ζήτημα τοῦ κατὰ πόσον ἡ Μεσόγειος—κατ' ἀρχὴν τελοῦσα ὑπὸ τὴν ὡς ἄνω ὄχι βέβαια και τόσο ἀποπνικτικὴν ἐξάρτησιν ἀπὸ τὸν κρατοῦντα ἐπὶ τοῦ ὠκεανοῦ—εἶναι και τώρα σὲ θέση να διατηρήσει τὴν ἰδιάζουσαν ἀτομικότητά της ὡς και στὸ ζήτημα τοῦ ἂν τὰ μεσογειακά ἐθνικά Κράτη θὰ ἔχουν συμφέρον να μποῦν σὲ κάποιον εἰδικώτερον σύστημα—στὸ σύστημα ζωνῶν ἐπιρροῆς, σὲ ἐνιαῖο εὐρωπαϊκὸν εἴτε μερικώτερον σὲ σλαβικοανατολικὸν ἢ δυτικοευρωπαϊκόν, σὲ τοπικὴς ἢ ἡπειρωτικὴς ἐνώσεις και συνασπισμοὺς εἴτε και σὲ σύστημα παγκόσμιας ὠκεανικῆς τάξης.

Αὐτὸ τὸ ζήτημα εἶναι βεβαίως πολὺ περίπλοκο και συνάμα λεπτότατο, γιὰ μᾶς ἰδίᾳ τῆς μικρότερες ἐθνικῆς κοινότητες.

Θὰ ἐκθέσω ὅμως κι' ἐγὼ ἐδῶ μερικῆς ἀπὸ τῆς πιδ χαρακτηριστικῆς ἀπόψεως του.

V

Τρία εἶναι τὰ ἄμεσα—ἐν ὄψει τοῦ τέρατος τοῦ πολέμου και τῶν μεταπολεμικῶν συνθηκῶν—προβλήματα πού ἐνδιαφέρουν τὰ μεσογειακά μας ἔθνη: 1) Τὸ τῆς στρατηγικῆς θέσεως τῆς Μεσογείου, κατ' ἀρχὴν ὑποκειμένης σήμερον στὶς ὠκεανικῆς δυνάμεις και, στὶς συνέπειες τοῦ γεγονότος τούτου σχετικὰ με τὴν τυχόν νέα ὀργάνωση τῆς εὐρωπαϊκῆς και τῆς παγκόσμιας τάξεως. 2) Τὸ ὅτι—ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας τουλάχιστον—δὲν πρέπει να προκαλέσωμε τὸν ἐντὸς τῶν περιοχῶν μας ἐνδεχόμενον φανερόν ἢ μὴ ἀνταγωνισμό τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, τὸν ὁποῖον μάλιστα ὀφείλομε και ν' ἀποκρού-

σωμε ἐν ἀνάγκη με κάθε ἐφικτὸν τρόπο· και 3) τὰ ἐν τῇ μόδῃ συστήματα τῆς οικονομικῆς, κοινωνικῆς και πολιτικῆς ἀναπροσαρμογῆς μας μέσα στὸ γενικὸ και ἀρκετὰ ἀόριστο βέβαια ρεῦμα τῶν δημοκρατικῶν· ἐλευθεριῶν.

Ἐπὶ τούτοις, πρέπει ἀρχῆθεν να τολήσω, ὅτι, μαζί με τὰ γενικά και μονιμώτερα γεωοικονομικά και γεωπολιτικά χαρακτηριστικά τους, τὸ κυριώτερον ἰδιότυπο γνώρισμα τῆς χωριστῆς ἀτομικότητος τῶν μεσογειακῶν ἐθνῶν ἔγκειται στὴν κατ' ἀρχὴν μικροαστικὴ κοινωνικὴ τους σύνθεση, ἡ ὁποία πάλι ὀφείλεται στὴν ἰδὴ καθυστέρηση τῶν νεωτέρων τεχνικῶν ἐφαρμογῶν και ἐξηγεῖται ἐπίσης ἀπὸ τὸ ὅτι τὸ καπιταλιστικὸν σύστημα ἀπεδείχθη στὰς ξηροθερμικὰς και δυσκόλους χώρας μας ἀκατάλληλον γιὰ τὴν συγκέντρωση μεγάλων κεφαλαίων γηγενῶν και τὴν ἐπένδυσή τους στοὺς βασικοὺς κλάδους τῆς συγχρόνου βιομηχανίας· ἔγκειται, δηλαδή, στὴν ἀνάγκη, ὅπου εὐρισκόμεθα γιὰ να μελετήσωμε ἕνα εἰδικὸ και μᾶλλον ἀρμόδιο γιὰ μᾶς ἐδῶ σύστημα ἐφαρμογῆς τῶν σημερινῶν τεχνικῶν εὐρέσεων και προόδων.

Ἐξ ἄλλου τοῖς εἶναι οἱ κύριες ἀπόψεις, πού προβάλλονται σχετικὰ με τὴν Μεσόγειο, ἰδίᾳ τὴν Ἀνατολικὴν και πού, σχετικὰ με τὴν ἰδιότυπὴ ἀτομικότητά της, ὄχι μόνο τὴν στήριξή της δὲν προβλέπουν, ἀλλὰ κι' ἐντελῶς τὴν ἀγνοοῦν.

Οἱ ἀπόψεις αὐτῆς παρουσιάζονται ἀλληλοδιάδοχα ὡς ἕνα εἶδος μοιραίων περιπτώσεων.

Ἡ πρώτη, ἡ γερμανικὴ, διευτυπώθηκε συμβολικὰ με τὸ σκίτσο ἐνὸς κάποιου μηχανήματος ἀπάνω στὸ Δούναβη, μηχανήματος πού—γυρίζοντας τὴ ρόδα του—διωχέτετε πρὸς ἐμᾶς μεν ἐδῶ κάτω διάφορες τεχνικῆς συσκευῆς τῆς γερμανικῆς βιομηχανίας ὡς και παιχνίδια γιὰ παιδιὰ, ἀπὸ ἐμᾶς δὲ ἐδῶ πρὸς τὴ Γερμανία τὰ πορτοκάλια μας και λοιπὰ εἶδη τῆς γεωργικῆς μας παραγωγῆς· ἡ ἴδια αὐτὴ περίπτωσις ἐδοκιμάσθη και ἔμπρακτα με τὴν βίαιαν εἰσβολὴ τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν χώρα μας.

Ἡ δευτέρα περίπτωσις προβάλλεται ἀπὸ πολλοὺς ὡς συνέπεια ἐκ τοῦ γεγονότος τῆς νικηφόρου ἐξαπλώσεως τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ εἰς τὴν Μεσευρώπην και τὰ Βαλκάνια, δηλαδή ὡς περίπτωσις γενικώτερα σλαβικῆ.

Ἡ τρίτη περίπτωσις, περὶ ἧς ἄμεσα κατωτέρω, εἶναι ἡ ἰδεολογικὴ.

VI

Και εἰς μεν τὴν δευτέραν περίπτωσις, τὴν σλαβικὴ—καίτοι οἱ εἰσάγοντες τὴν ἀποψη αὐτὴ λησμονοῦν, ὅτι, παρὰ τὰς ἐπιφάσεις και τοὺς συχνοὺς κατὰ τὸ παρελθόν Ρωσοτουρκικοὺς πολέμους ἢ και τὸ μοναδικὸ προηγούμενον τοῦ τυπικοῦ κορμαϊκοῦ, ποτὲ δὲν ἐσημειώθη πόλεμος ἀγγλορωσικός και πολὺ ὀλιγώτερο κήρυξις πολέμου τῆς Ρωσσίας κατὰ τῆς Ἑλλάδος—ὡς πρὸς τὴν δευτέραν, τὴν ὑποθετικὴν, ἐπαναλαμβάνω, περίπτωσις αὐτὴ ἰσχύει ὅτι, ἰσχυροῦς και διὰ τὴν πρώτη, τὴ γερμανικὴ· τὸ ὅτι, δηλαδή—δεδομένης τῆς εὐρυτέρας ἐντάξεως τῆς μεσογειακῆς ἀρτηρίας στὶς ὠκεανικῆς δυνάμεις—μόνη ἑγγύηση γιὰ τὴν ἀσφαλῆ, εἴτε τὴ γερμανικὴ εἴτε τὴ σλαβικὴ, κάθοδος και σταθεροποίησις τῆς Μεσόγειο εἶναι ἡ καθυστόταξις και ἡ ὑποκατάστασις τῶν σημερινῶν κυριάρχων τοῦ ὠκεανοῦ, πρᾶγμα ἄλλως πού διέφυγε τὴν ἀντίληψιν τοῦ κ. Μουσσολίνι, ὁ ὁποῖος ἔκαμε τὸ λάθος να ρητορεύει γιὰ τὸ mare nostrum, να κτυπήσει τὴν Ἑλλάδα και μάλιστα να στείλει και τὰ στρατεύματά του εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ὅπου και τοὺς Γερμανοὺς παρέσυρε και ἔθαψε μέσα στὴν ἀναμμένη ἄμμο, ἀντὶ να τὰ στείλει πρῶτα εἰς τὴν Μάγνην και εἰς τὴν Ἀγγλία, στὸν Ἀτλαντικὸν και στὸν Εἰρηνικόν. Σημειῶνω, λοιπόν, ἐδῶ, ὅτι, πάντως, μόνη ἀσφαλῆς εἴσοδος εἰς τὴν Μεσόγειο εἶναι ὄχι ἡ διὰ τῆς ἡπειρωτικῆς ὁδοῦ ἀλλὰ αὐτὴ πού περνᾷ ἀπὸ τὴν Μάγνην, τὸν Ἀτλαντικὸν και τὸ Γιβραλτάρ· και ὅτι ὄλα τὰ τοπικά ἐδῶ γύρω στὰ «Στένα» ζητήματα εἶνε ὄλας δευτερεύοντα και θὰ λάβουν ἔτσι και ἀνάλογον διευθέτησις, ὅπως και κατὰ τὸ παρελθόν χωρὶς μοιραῖες και, πρὸ παντός, βίαιες περιπτώσεις· και ὅτι, συνεπῶς, δὲν εἶναι σωστὸ μιὰ τοιαύτη περίπτωσις να προεξοφληται ὡς μοιραία και μάλιστα να ὠθηται εἰς τὸ σημεῖον, ὅπου ἐμεῖς μόνοι μας να προκαλοῦμε τὸν ὑποθετικόν, πρὸς τὸ παρόν, ὄλοτελα δὲ βέβαια ἀπευκταῖον ἀπὸ ἐμᾶς, διεθνῆ ἀνταγωνισμό μέσα εἰς τὴν χώρα μας.

Εἰς ὅτι δὲ ἀφορᾷ τὴν τρίτην περίπτωσις, αὐτὴ, ὡς εἶπα, εἶνε ἡ ἰδεολογικὴ, ἡ ἀφορῶσα δηλαδή εἰς τὰ προμνησθέντα και ἐν τῇ μόδῃ σήμερον συστήματα και συνθήματα τῆς οἰκονομικοκοι-

νωνικῆς και πολιτικῆς ἀναπροσαρμογῆς μας και ἡ ὁποία, περίπτωσις, τείνει συγχρόνως και να μᾶς τρελλάνει και να μᾶς ἀποπνίξει ὄλοτελα.

Ἴδου μερικά ἀπὸ αὐτὰ τὰ συνθήματα: ντάπα, ντούπα, ντάπα, ντούπα—σοσιαλισμός, μετακίνηση τοῦ κέντρου τοῦ βάρους πρὸς τὰ ἀριστερά, συνδικαλιστικῆς ἐλευθερίας, δημοκρατικῆς ἐλευθερίας, κοινὴ τύχη με τὴν Πανευρώπη, νέα σλαβικὴ φυλετικὴ ἡγεσία, λαϊκὰ μέτωπα, πάλιν ταξικὴ, δικτατορία προλεταριακῆ, γεσταπὶτικὸς φασισμός και ἀντιφασισμός, δεξιὰ ἀντιδραστικὴ, ὀριστερὰ ἀπελεῖ θερωτικὴ, χάρις Ἀτλαντικοῦ, Τεχεράνης και Γιάτλας κ.π. κ.π.

VII

Και πρῶτον μεν, ὡς πρὸς τοὺς χάρτες Ἀτλαντικοῦ, Τεχεράνης και Γιάτλας—αὐτοῦ πρόκειται κατ' οὐσίαν γιὰ ὑποθέσεις μεταξὺ τῶν Μεγάλων, ὅπου ἐμεῖς οἱ μικροὶ μεσογειακοὶ δὲν ἔχομε λόγο να μπουῦμε.

Ἐπειτα, αὐτὰ ὄλα τὰ συνθήματα—σὺν ἀπήχησι μᾶς ὀρισμένης περιόδου ἐξελλίξεως τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας—ἀναφέρονται σὲ συγκεκριμένα γεγονότα τῆς ἱστορικῆς ροῆς αὐτῆς τῆς κοινωνίας, γεγονότα συναποτελοῦντα μίαν ἐνιαίαν ἱστορικὴν σύνθεσις με διαλεκτικὴν, ἀπλῶς δηλαδή ἐσωτερικὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ των, καθόλου μὴ ἀποκλείουσαν ὅμως τὴν περαιτέρω ἐποικοδομὴν τῆς ἐν λόγῳ κοινωνίας· ἀναφέρονται δηλαδή σὲ γεγονότα ἐντελῶς ἀνύπαρκα στὶς μεσογειακῆς μας χώρες, ὅπου ὑπάρχει μεν και ἐδῶ ἡ δεξιὰ και ἡ ἀριστερὰ, ἡ πρόοδος και ἡ ἀντιῶδραση, ἀλλὰ ἐπὶ ἄλλου διαφοροτικοῦ ὄλοτελα ἐπιπέδου. Μάλιστα δὲ τὸ τί ἡμπορεῖ να σημαίνει γιὰ τὴν Μεσόγειο μιὰ τέτοια μετατόπιση πρὸς τὰ ἀριστερά, εὐκόλο εἶνε κανεῖς—πέρνοντας ὡς τυπικὸ παράδειγμα τὴν δικὴ μας μικροαστικὴν κοινωνία—να βεβαιώθει ἀπὸ τὴ μελέτη τῆς πρόσφατης ἐπὶ Παπανδρέου δεκαεμβριανῆς Λαοκρατίας μας, ἡ ὁποία, ἐκτὸς μᾶς νέας προσωπικῆς ἀντιδικίας γύρω στὴν Ἐξουσία, κανένα σοβαρὰ ταξικὸ ἀριστερὸ αἷτημα βιώσιμο δὲν μπόρεσε να θεμελιώσει σύμφωνα με τὰ ξενικά συνθήματά της, ἀλλ' ἀντιθέτως ἔπεσε στὸ κενόν, αἵματηρὸ δὲ και τραγικώτατο δυστυχῶς· ἐνῶ τὸ κενόν, ὅπου ἐπίσης ἐκινήθη πρῶτύτερον και ἡ Δημοκρατία και ὁ Φασισμός και τὸ Κοινοβούλιο και

δπου ἠχοῦσε ἡ λογοτρομπέτα τῶν κομμμάτων, αὐτὸ τουλάχιστον τὸ κενὸν εἶναι ἀπλῶς κωμικὸ καί, παρ' ὅτι δὲν ἐβοήθησε, δὲν ἐμπόδιζε τουλάχιστον ὅμως τοὺς ρωμιοὺς νὰ βολεῦνται ὅπως μπορούσαν πρακτικώτερα ἀπὸ μόνοι τους.

VIII

Καὶ τὸ ποιά μὲν εἶνε τὰ συνθήματα τῆς ἀρμοδίας ἐδῶ κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἀναπροσαρμογῆς, τοῦτο εἶναι ζήτημα ἄλλης ἐρεῦνης ἀπάνω στὴ διάγνωση τῶν πραγμάτων καὶ ὄχι στὴν ἐπανάληψη τῶν ἄλλοτριῶν ἰδεολογιῶν, ποὺ ἀπλῶς ἀπηχοῦν ἐδῶ τὴν ἱστορικὰ ὄχι καὶ τόσο ἀπροσδόκητη εὐρωπαϊκὴ κρίση τοῦ δευτέρου τούτου πολέμου.

Σημειῶν μόνον, ὅτι, καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα, ἡ, σχετικῆ μὲ τὴ Μεσογειακὴ Οἰκονομία καὶ τὴν πολιτικὴν τῆς γενικὰ, ἐξέλιξη τῶρα ἀγεῖ γοργὰ εἰς ἓνα ἀφειρητικὸ νεκρὸ σημεῖο, ἀπ' ὅπου μεγάλες καὶ εὐτυχεῖς γιὰ μᾶς ὄλους πρωτοβουλίες θᾶναι ἐφικτές, τόσο δὲ πῶς πολὺ ὅσο συνειδητότερα ἀπαλλαγῶμε ἀπὸ τὰ ξενικὰ συνθήματα, ποὺ ἐπιδροῦν ἐδῶ κατ' εὐθείαν καταλυτικὰ ἐπάνω στίς μικροαστικὰς κοινωνίας μας.

IX

Σημειῶνω, ἀκόμη, ὅτι οἱ Βαλκανικοὶ Λαοί, ἀλλὰ καὶ ὁ Ρωσικὸς—ἀν ἐξαιρέσει τὴ μεσσιανικὴ ἀποστολή, ὅπο ἡ Γ'. Διεθνὴς ἐζητοῦσε ἀν τὸν μεταχειρισθῆ ὡς μὲτᾶρον, ὅπως δὲ καὶ πολλοὺς ἄλλους—κανένα συμφέρον δὲν εἶχαν σ' αὐτοὺς τὸν τωρινὸ μεταξὺ τῆς Γερμανίας καὶ τῶν Ἀτλαντικῶν Δυνάμεων πόλεμο θὰ μπορούσαν μάλιστα καὶ νὰ τὸν ἀναχαιτίσουν ἀρκετὰ, ἂν, ἐνωμένοι ἐξ ἀρχῆς, τὸ ἐδήλωναν στὸν Χίτλερ, ὅτι—στὴν περίπτωσιν ποὺ θὰ ἔκαμε ἐνοπλὴ ἐπίθεση—θὰ τὸν κτυποῦσαν.

Ὅτι ἡ μεσογειακὴ Ἰταλία φθάνει περιπίπτει εἰς τὴν σημερινὴν γραμμὴ τοῦ πολεμικοῦ μετώπου καὶ ὅτι τὸ Φασισμὸν στὴν Ἰταλία τὸν ἐφερε ἢ ἀποσυνθετικὴν προπαγάνδα τοῦ Μαρξισμού καὶ οἱ προσωπικὰ σπεύδοντες πρὸς τὴν Ἐξουσία ἀριστεροί· καὶ τοῦτο, ἐνῶ, ὅπως ἀντίθετα, ὁ γερμανικὸς Φασισμὸς ἐστηρίχθη εἰς μίαν συνειδητὴν δεξιάν καὶ εἶχε καὶ

κάποιον σοβαρὸν ἱστορικὸν λόγον.

Ὅτι παρ' ἡμῶν ὁ Φασισμὸς, ὁ Ἀντιφασισμὸς καὶ ὁ Κομμουνισμὸς καὶ ὁ Ἀντικομμουνισμὸς—ὡς φαινόμενα ἀσκήσεως ἐσωτερικῆς βίας ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ὁ μικροαστικὸς λαὸς, ὁ ἐξ ἄλλων λόγων εὐξέσπτος καὶ συνήθως ἐριστικὸς, οὔτε εἶχε οὔτε εἶχε ἀπὸ αὐτὰ οὐδὲ τὴν παραμικρὰν συγκεκριμένη ἀντίληψη—ὅτι, λέγω, ἐδῶ ὅλα αὐτὰ τὰ κινήματα καὶ ἀντικινήματα ἀποτελοῦν καθαράν προσωπικὴν ὑπόθεσιν τῶν ἐν τῷ σχετικῷ κυκλώματι μετεχόντων καὶ ἐνναλλὰξ διωκόντων καὶ διωκομένων χορευταράδων ποντικῶν ἐν ἐλλείψει πάντοτε τοῦ γὰτου δηλαδὴ μιᾶς θετικῆς ὁργανώσεως τοῦ μεγάλου πλήθους τῶν μικροαστῶν μας.

Καὶ ὅτι, τέλος, ἐφ' ὅσον ἡ Ἰταλία—ἢ ὁποία, καὶ ἐκ τῆς δημογραφικῆς πυκνότητος καὶ ἐκ τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐν γένει ἐξελίξεώς της, ἦτο ἱστορικὰ ὠριμὴ καὶ πρώτη κατὰ τὴν τάξιν, ἵνα, μὲ τὸ μεγαλύτερον δυνατὸ κύρος καὶ ἐκ μέρους ὁλοκλήρου τῆς μεσογειακῆς κόγης, προβάλλει τὸ αἷμα ὄχι τοῦ *mare nostrum*, οὔτε τῆς φασιστικῆς οὔτε καὶ τῆς πανευρωπαϊκῆς νέας τάξεως, ἀλλὰ τῆς παγκόσμιας νέας τοιαύτης τάξεως—ὅτι, λέγω, ἐφ' ὅσον ἡ Ἰταλία ἐπροτίμησε νὰ παῖξει ἀλλιῶς τὸ ὄλον τῆς καὶ ἔχασε, ὁ δρόμος γιὰ τὴν ἐλληνικὴν πρωτοβουλία εἶναι ἤδη ἐλεύθερος καὶ πολὺ μάλιστα εὐνοίως· εἶναι εὐνοίως, διότι ἡ Ἑλλάς—καὶ ἐξ αἰτίας τῶν μεγίστων, σχετικὰ μὲ τὸν ὄγκον αὐτῆς, διεθνικῶν συμφερόντων της καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ὑψηλῆς καὶ πρωτοπόρου θέσεώς της καὶ στὴν Μεσόγειο καὶ στὴν ἀνθρωπίνην γενικὰ ἱστορίαν—θᾶξει τῶρα τὴν εὐχέρεια νὰ προβάλλει πολλὰ καὶ πολὺ οὐσιαστικὰ αἰτήματα σὲ συγκεκριμένη, καὶ τοπικὴ καὶ διεθνῇ κλίμακα· ἀρκεῖ μόνον πρὸς τοῦτο νὰ κατορθῶσει—ἀφήνοντας κατὰ μέρος τὴς διαφορὰς Γιάλτες, ποὺ δὲν εἶναι τοῦ δικοῦ της ὁλόλου—νὰ συλλάβει τῆς ὁργανικῆς τῆς ἀρθρώσεως τὸ ἐσωτερικὸ τῆς παραγωγικὸ καὶ κοινωνικὸ πρόβλημα, ποὺ, ἐδῶ κατ' ἐξαίρεσιν περισσώτερον παρὰ ἄλλου, ταυτίζεται καὶ μὲ τὸ ἐξωτερικὸ πρόβλημά μας καὶ μὲ τὰ διεθνῆ τοιαῦτα.

Κ. Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Τέσσερα εἶναι κυρίως τὰ ζητήματα, ποὺ ἀπαρτίζουν τὸ ὄλο Βορειοηπειρωτικὸ πρόβλημα. Ἀφῆνω ἐδῶ κατὰ μέρος τὸ ζήτημα τῆς Ἑλληνικότητος ἢ ὄχι τῶν Ἠπειρωτῶν, γιατί σήμερα ὅπως εἶναι καὶ ἡ ἀλήθεια, κανένας ἀπὸ τοὺς ἀπροκατάληπτους καὶ σοβαροὺς ἱστορικοὺς ἐπιστήμονας δὲν ἀμφισβητεῖ ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἦσαν Ἕλληνες. Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸ γιὰ τὴν δουλεία τῆς φασιστικῆς ἐπιστήμης στὴν πολιτικὴ σκοπιμότητα, ὅτι οἱ Ἰταλοὶ γράφουν πῶς τάχα οἱ Ἠπειρωτῆες εἶναι Ἰλλυρικῆς καταγωγῆς. Πρὸβλ. λ. χ. (P. Zausan Enciclopedia Italiana ἄρθρ. Epito). Θὰ δώσω πρῶτα μιὰ σύντομὴν ἐξιστόρησιν γιὰ τὰ βόρεια σύνορα τῆς Ἠπειροῦ καὶ ἔπειτα θὰ παρουσιάσω τὴν ἐθνολογικὴν κατὰστάσιν συνδέοντα αὐτὰ μὲ τὴν τακτικὴν τῶν Ἀλβανῶν ἀπέναντι στοὺς Ἕλληνας στὴ Βόρειο Ἠπειρο. Κατόπιν θὰ εἰπῶ λίγα λόγια γιὰ τὴ θέσιν ποὺ πῆρε ἐκεῖ ἡ Ἀλβανία ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν συμμάχων στοὺς σημερινὸν πόλεμον. καὶ τελευταία θὰ ἐκθέσω τὰ σχετικὰ μὲ τὴν στρατιωτικὴν ἀσφάλεια τῆς χώρας μας στὰ βορειοδυτικὰ τῆς σύνορα.

Αὐτὰ τὰ τέσσαρα πράγματα διαρθρῶνουν τὸ ὄλο βορειοηπειρωτικὸ ζήτημα. Τὰ σχετικὰ συμπεράσματα θὰ προσπαθήσομε νὰ διατυπώσομε μακρὰ ἀπὸ κάθε προκατάληψιν ἢ κοσμοθεωρίαν.

Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει χωριστὸ Ἑλληνικὸ κράτος ἐλεύθερον, δὲν εἶναι φυσικὸ καὶ ἔυλογο νὰ ἀκροτηριάζεται καὶ νὰ παρέχει ὁργανικὰ ἔθνηκα τοῦ τμήματος αὐτοῦ ἄλλους, ποὺ οὔτε ἡ λογικὴ οὔτε ἡ πολὺπλευρὴν πραγματικότητα καὶ τὸ δίκαιο συγχωρεῖ. Μὲ τέτοια προοπτικὴ θὰ παρακολουθῶ τὸ ζήτημα τῶν Ἑλληνοαλβανικῶν συνόρων ποὺ μετὰ τὴν ἔνωσιν τοῦ 1913 τμήματος τῆς Ἠπειροῦ μὲ τὴν Ἑλλάδα βαπτίστηκε μὲ τὸ ὄνομα "Βορειοηπειρωτικὸ ζήτημα..."

1. Ἱστορικὴ Ἐπισκόπησις. Ὅπως σὲ ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ προβλήματος ἐμῆκαν ἕως τῶρα πολιτικοὶ παράγοντες καὶ τὸ ἐπηρεάσαν. ἔτσι καὶ τὸ σημεῖο τῆς ἱστορικῆς τῆς κατανοήσεως ἀντὶ νὰ διαφωτισθῇ, σκοπίστηκε μὲ τὴς παρερμηνείας ποὺ ἔκαναν οἱ πολιτικοὶ ἱστορικοὶ στίς διάφορες ἱστορικῆς μαρτυρίες.

Ὅλιγες εἶναι οἱ μαρτυρίες τῶν ἀρχαίων γιὰ τὴν Ἠπειρο, ὅπως καὶ γιὰ τὴς ἄλλες βόρειες ἐπαρχίες τῆς Ἑλλάδος. Ἀκόμα τὸν 4ον ἢ 5ον αἰῶνα ἐλίγα σχετικὰ γράφει ὁ Θεόπομπος, ἀλλ' ὁ Στράβωνας χαρακτηριστικὰ λέγει γι' αὐτὸν ὅτι "οὐ πιστὰ λέγει", (VII 317). Κατὰ τὸ Σκύλακα (Περὶ πλουσίου 25) ἡ Ἠπειρος περιέχει καὶ τὰ Κεραυνία βουνά. Σημαντικὰ ὅμως εἶναι τὰ χωρία τοῦ Στράβωνος. Κατὰ τὸν γεωγράφον αὐτὸν τὸ ἀπέναντι ἀπὸ τὴ νῆσον Σάσωνα μέρος τῆς Ἠπειροῦ εἶναι Ἠπειρωτικὸ (VI 281).

Ἄλλου, πάλιν ὁ ἴδιος, ὀρίζει τὴν Ἑγνατίαν ὁδὸ ὡς τὸ ὄροσημον μεταξὺ Ἠπειροῦ καὶ Ἰλλυρίας (VII 323), ὄροσημον ποὺ σχεδὸν ταυτίζεται μὲ τὸν ποταμὸν Γενοῦσο, μὲ τὴν διαφορά ὅτι μὲ τὰ ἠπειρωτικὰ ἔθνη ποὺ μεσολαβοῦν μεταξὺ Κεραυνίων καὶ ποταμοῦ Γενοῦσου ἀναμείχτηκαν καὶ Ἰλλυρικά, ποὺ ἦρθαν ἀπὸ τὰ βορειότερα μέρη (VII 326) ἀσφαλῶς κατὰ τοὺς πρώτους ἱστορικοὺς χρόνους καὶ καθ' ὅλη τὴν διάρκειαν τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὅποιον ὁ περιηγητὴς Διονύσιος στὴν βασιλείαν τοῦ Αὐγούστου θεωρεῖ τὴν ἀρχὴ τῆς Ἑλλάδος τὴν «Ὡρικὴν», δηλαδὴ τὰ Ἀκροκεραυνία (geogr. μῆτρος II 12). Κατὰ τὸ 2ο μ. Χ. αἰῶνα ὁ γεωγράφος Πτολεμαῖος κατατάσσει τὸ ἄνω τῶν Κεραυνίων μέρος ἕως τὸ Γενοῦσο στὴ Μακεδονία, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι καθαρὴ διοικητικὴ διαίρεσις (III 12,2).

Αὐτὲς εἶναι οἱ πληροφορίες τῶν ἀρχαίων ποὺ θέτουν τὸ κατὰ τὸν ὄριον στὰ Ἀκροκεραυνία καὶ τὸ ἀνάτατο στὸν ποταμὸν Γενοῦσο. Οἱ νεώτεροι, ὅσοι εἰδικὰ ἢ γενικὰ ἀσχολήθηκαν χαρακτηρίζονται ἀπὸ μεγάλη ἀντίθεσιν μεταξὺ τους, ποὺ πηγάζει ὄχι μόνον ἀπὸ ἐλλείψιν κατάλληλης μεθόδου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πολιτικὴν βάση ποὺ ἐπαίρει ὁ καθένας καὶ ἤθελε νὰ ἐξυπηρετήσει. Πάντως καὶ οἱ νεώτεροι ὀλοὶ ὁμοφωνοῦν στὸ σημεῖο, ὅτι τὰ βόρεια πλευρὰ τῶν Ἀκροκεραυνίων εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος μὲ μιὰ γραμμὴ σχεδὸν εὐθεῖα πρὸς τὸ ἀνατολικὸ μέρος, ἂν πάρουμε ὡς βάση τὴ μορφολογίαν τῆς χώρας καὶ τὴν ταξινόμησιν τῶν ἠπειρωτικῶν φυλῶν μέσα σ' αὐτήν. Ἄλλο συμπέρασμα ἀπὸ τίς φιλολογικῆς πηγὰς εἶναι, ὅτι τὸ μέρος τῆς σημερινῆς Ἀλβανίας ποὺ βρίσκεται μεταξὺ τοῦ Γενοῦσου καὶ τῶν Ἀκροκεραυνίων ἐκατοικεῖτο παλιότερα ἀπὸ πληθυσμοὺς ἠπειρωτικούς, ποὺ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς ἔπασαν μεγάλη ἀνάμειξιν μὲ Ἰλλυρίους, γιατί αὐτοὶ δὲν ἔπαυσαν νὰ κάνουν ἐπιβρομὰς καὶ νὰ προβαίνουν σὲ κατοχὴ τῶν μερῶν, ἀλλὰ πάλιν ἐσταμάτησαν ὡς τὰ Ἀκροκεραυνία.

Μὲ τὴ σκέψιν αὐτὴ δικαιολογοῦνται δύο νέα ὀνόματα ποὺ εἶχαν δοθῆ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, στὴν ἀρχὴ δηλ. «Μακεδονία» καὶ ἔπειτα «Νέα Ἠπειρος» ποὺ ἐφθανε καὶ ἕως τὴν «Λίσσον» δηλ. τὸ Ἀλέσιον. Τὸ δεύτερον αὐτὸ ὄνομα δὲν προέρχεται ἀπὸ ἐξηπειρωτισμὸν τοῦ μέρους αὐτοῦ, ὅπως ἴσως θὰ ἐνόμιζε κανένας, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχε μεσολαβῆσει πρῶτα ἡ ὀνομασία «Μακεδονία» καὶ ἐπειδὴ ἡ Ἠπειρος, ἢ κάτω ἀπὸ τὰ Ἀκροκεραυνία, ἔμεινε ἀνεξάρτητη πολιτικῶς καὶ σταθερὴ, καὶ γι' αὐτὸ θεωρήθηκε ἔπειτα αὐτὸ ὡς ἓνα νέο κομμάτι τῆς Ἠπειροῦ, γιατί εἶχε ἠπειρωτικὸν πληθυσμὸν, ποὺ ἦσαν διαφορετικὸς

στη γλώσσα, και ίσως τόν θεωρήσαν σαν άποικιακό στόιχείο και όχι σαν τό υπόλειμμα τοῦ παλιοῦ.

Άποδείξεις για τις σκέψεις αυτές είναι πολλές. Καίτοι πολλές έρευνες και μάλιστα στα μεσόγεια της σημερινής Αλβανίας δέν έγιναν, έν τούτοις σέ πολλές μέρη βρίσκονται κάστρα και ευρήματα βίου ελληνικής καταγωγής, τά όποια πιστοποιούν, ότι κατά την αρχαία εποχή υπήρχεν εκεί ελληνικός πληθυσμός. Όλόκληρη ή λεγόμενη Βόρειος Ήπειρος είναι γεμάτη. από τέτοιου είδους τεκμήρια, πού παρουσίασε μέ αρκετή επίμελεια ο καθηγητής Δ. Εύαγγελίδης. Άλλα καί βορειότερα ακόμα, όπως απέδειξε ο Casson, υπάρχουν ελληνικοί συνόικισμοί, πού δέν θεωρεί αυτός ότι έγιναν από ήπειρώτας αλλά από άλλους Έλληνες, και βάζει τά βόρεια σύνορα της Ήπειρου στόν Γενοῦσο ποταμό. Οί παλιές έμμεσες πληροφορίες για τόν πληθυσμό αποτελοῦν έμμεση απόδειξη για τά σύνορα της Ήπειρου: Παίρνοντας ως βάση την πληροφορία τοῦ Διοδώρου, ότι σέ μία μάχη σκοτώθηκαν από τούς Μολοσσούς 15.000 στρατιώτες (15; 13), πρέπει να υπολογίσουμε ότι ή μία αυτή φυλή είχε τό όλιγότερο 200.000 πληθυσμό πού προσκρούει στό άδιαχώρητο, άν περιοριστεί ή Ήπειρος στα σημερινά της σύνορα, συγκαταριθμώντας και άλλα φύλα, πού δέν ήταν όλιγόριθμα. Στο ίδιο συμπέρασμα οδηγούμεθα και από την πληροφορία τοῦ Πλουτάρχου (Αιμίλιος Παῦλος 29), κατά την όποία ο Αιμίλιος Παῦλος έξανδραπόδισε 150.000 ανθρώπους και κατέστρεψε 70 πόλεις. Ως πρὸς τό τελευταίο έξαιρετικά βοηθητική είναι ή πληροφορία τοῦ Προκοπίου για τά φρούρια πού κατασκεύασε ο Ιουστινιανός, Στην παλιά Ήπειρο έπισκεύασε και ίδρυσε 36 και στη Νέα 58 (Περὶ κτισμάτων ΙV 4) ο άριθμός αυτός συμπίπτει πρὸς τόν άριθμό τοῦ Πλουτάρχου, γιατί θά έμειναν και μερικές πόλεις ὄρθες από την καταστροφή τοῦ Ρωμαιοῦ καταστροφέα στρατηγοῦ. Έκτός τούτων παραδέχονται ὅλοι σήμερα, ότι οί Ϊλλυριοί βρισκόνταν στο μέρος πού πήρε τό ὄνομά τους πρὶν από την κάθοδο τών λεγομένων βορειοδυτικῶν φυλών, πού τελευταία κατέβηκαν στην Έλλάδα μέ έμπροσθοφυλακή τούς Ήλειους και ὀπισθοφυλακή τά διάφορα ήπειρωτικά φύλ. Διόδοι για την κατάληψη τών μερῶν από αυτά δέν υπήρχαν άλλες, παρά μία από την Πρέσπα, όταν μπήκαν οί βορειοδυτικοί πού ήρθαν στην Ήπειρο. Άν οί Ϊλλυριοί κατείχαν από πρὶν τή χώρα ως τά Ακροκεραύνια θά ήταν αδύνατο στοὺς βορειοδυτικούς να κατέβουν στις χώρες τους. Από τις σκέψεις αυτές επικυρώνεται ή γνώμη τοῦ Casson, κατά την όποία τό νότιο ὄριο της Ϊλλυρίας ὀρίζεται από γραμμή πού αρχίζει από τό Δυρράχιο και φτάνει στα βόρεια μέρη της Αχρίδας και Πρέσπας.

Στό ίδιο συμπέρασμα φτάνουμε, ότι δηλ. πολύ βορειότερα από σήμερα βρίσκονται χαραγμένα τά Έλληνοαλβανικά σύνορα

και μέ την παρακολούθηση αὐτῶν κατά τούς μεσαιωνικούς χρόνους. Κατά τόν 4ον αἶωνα μ. Χ. υπάρχουν οί δυό επαρχίες Νέας και Παλιάς Ήπειρου, πού συγκροτήθηκαν από τό Διοκλητιανό ως διοικητικά διαμερίσματα και πού έφθανε ή δεύτερη έως τά Κεραύνια βουνά και ή πρώτη μέχρι τοῦ ποταμοῦ Δρίλωνα και τοῦ βουνου Σκάρδου. Την Ήπειρο ως ενιαίο ὄλο θεωρεί ο Προκόπιος μέχρι της Έπιδάμνου και βορειότερα από τή Λυκηνήδο στό ανατολικό μέρος (II, 80). Έως τόν XV αἶωνα Ήπειρος νομιζόνταν έως τόν ποταμό Δρίλωνα, χωρίς να είναι και έθνολογικά ελληνική ὄλη, αλλά τουλάχιστον μέχρι τοῦ Γενοῦσου. Από τότε τά πράγματα αλλάσσουν μέ την παρατηρούμενη κάθοδο τών Αλβανῶν. Κατά την πιο δυσμενή γνώμη, πού εἶπεν ο Thalloczz, και πού εἰσφέρει έξαιρετικά την αντίπεριωτική αντίληψη, ή μεσαιωνική Αλβανία περιορίζονταν στο τετράγωνο Αὐλώνας-Αχρίδα-Πρισορένη-Αντίβαρι.

Συνέχεια και οί νεότεροι χρόνοι στα Ϊδια πορίσματα μας οδηγούν. Κανένας από τούς συγγραφείς, πού αναφέρουν τό ζήτημα, δέν τοποθέτησε τά ὄρια κάτω από τόν Αὐλώνα και σέ κανένα χάρτη της Ήπειρου δέν καταβιβάζεται ή χώρα αυτή κάτω από τή βόρεια πλευρά τών Ακροκεραυνίων. Ή περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από τό γεγονός, ότι πολλοί γεωγράφοι και συγγραφείς αντί τοῦ ὄνοματος Ήπειρος κάνουν χρήση τοῦ ὄνοματος Αλβανία, πού είναι από την πολιτική κατάσταση και είναι καθαρά έπιφανειακό, χωρίς να λέγει τίποτε για την έθνολογική κατάσταση της χώρας.

Γενικό συμπέρασμα της Ιστορικής έπισκόπησης είναι, ότι και μέ την πιο μεροληπτική αντίπεριωτική γνώμη δέν έφτασαν τά βόρεια σύνορα της Ήπειρου τόσο χαμηλά, όσο βρίσκονταν έως τό 1940 και ότι αυτό τό τελευταίο έγινε γιατί καταβλήθηκαν προσπάθειες από ὄρισμένες δυνάμεις, πού έμπνέονταν από τό πνεῦμα της κατάκτησης, για να μη δικαιωθεί ή Ελλάδα στο ζήτημα τοῦτο. Ή πίεση τών Αλβανῶν, πού βρήκαν την ευκαιρία να προσεταιρισθούν τούς Τούρκους, γίνεται κατά τούς χρόνους της Τουρκοκρατίας στο χώρο μεταξύ τοῦ Γενοῦσου και τοῦ Αὐλώνα, πουθενά ὅμως δέν βλέπουμε να τοποθετείται κάτω από τή γραμμή τοῦ Αὐλώνα-Κορυτσάς ή μεθοριακή γραμμή Αλβανίας-Ήπειρου. Οί περισσότερες πρόσφατες πράξεις τών διασκέσεων έχουν δικαιώσει την Ελλάδα, αλλά άλλοι παράγοντες συντελοῦσαν την τελευταία στιγμή στην άκύρωση ή στην μη έκτέλεση τών αποφάσεων.

2. Ή Έθνολογική άποψη.—Εἶναι για την εποχή μας ξεκαθαρισμένο, ότι ή έθνολογική φυλετική διάκριση έχει τά στερεά βάθρα της στα ήθη και έθιμα και γενικά στα λαογραφικά στοιχεία και στην ανθρωπολογική κατασκευή.

Ως πρὸς τή γλώσσα και τή θρησκεία

είναι αξιοπαρατήρητο τό φαινόμενο, ότι στο χώρο μεταξύ Γενοῦσου και τών σημερινῶν συνόρων μέ την Αλβανία έγιναν συνεχώς συστηματικοί διωγμοί και έξισλαμισμοί τοῦ ελληνικοῦ στοιχείου. Πολλά παραδείγματα υπάρχουν οί Λιάπηδες τοῦ Κουρβελεσιού ήταν Έλληνες χριστιανοί έως τό 1750 και αναγκάστηκαν να έξισλαμισθούν. στα 1744 έπειτα από σφοδρή μάχη μέ τούς Τουρκαλβανούς πολλοί κάτοικοι από τά νοτιοανατολικά χωριά της Χιμάρας αναγκάζονται να φύγουν στην Ιταλία για να σωθούν από τή σφαγή στο 1760, όπως γράφει ο Rouceville, σέ μιá ήμέρα 36 χωριά τών Καραμουρατάδων ὀποχρεώθηκαν να άπαρηθουν τό χριστιανισμό στα 1878 χιλιάδες οικογενειῶν προσφεύγουν στοὺς Αγίους Σαράντα, για να διαπεραιωθούν στη νήσο Κέρκυρα και να σωθούν από τούς Τουρκαλβανούς. Στις περιοχές της Χιμάρας και τοῦ Δελβίνου 60 χωριά καταστρέφονται κατά τό βαλκανικό πόλεμο και οί κάτοικοι προσφεύγουν στη Νότιο Ήπειρο ή σέ άλλα μέρη της Ελλάδος. Τό αποτέλεσμα τών διώξεων και έξισλαμισμῶν είναι σαφές, ή μείωση τοῦ ελληνικοῦ πληθυσμοῦ και έτσι, ενώ κατά τό 1878 ο ελληνικός πληθυσμός της παραλίας μόνο από τό Δυρράχιο έως τις έκβολές τοῦ Αῶου ήταν περίπου 25.000, κατά τή στατιστική τοῦ 1923 στην επαρχία Δυρραχίου ήταν μόνο 3.910.

Παρά τις διώξεις αυτές μιá αντίγραφή της στατιστικής τοῦ Αλβανικοῦ κράτους κατά τό 1933, ή όποία κάθε άλλο παρά φιελληνική ήταν, αποδείχνει τό μεγάλο ποσοστό αποτελούν οί Έλληνες στη Νότιο Αλβανία και πόσον άδική υπήρξεν ή παραχώρηση αυτής σέ ξένο κράτος.

Έπαρχία Μουσουλμάνοι Έλληνορθόδοξοί

Άργυροκάστρου	60.578	63.056
Μπερατίου	83.926	31.372
Δίβρης	84.167	1.160
Δυρραχίου	82.424	5.910
Έλμπασάν	74.454	6.690
Κοριτσάς	73.317	47.342
Κόσοβου	36.292	
Σκούδαρη	36.618	1.803
Αὐλώνα	28.572	15.277
	560.348	172.610

Καθολικοί 84.420

μέ σύνολο πληθυσμοῦ τοῦ Αλβανικοῦ κράτους 817.378.

Ενώ ο πληθυσμός από τή βάση της γλώσσας και της θρησκείας καταβιβάζει τά βόρεια σύνορα στην περιοχή της λεγόμενης Βορείου Ήπειρου, τά στοιχεία τοῦ βίου και ή ανθρωπολογική κατάσταση αναβιβάζουν αυτό τό όλιγότερο έως τό Γενοῦσο ποταμό. Ο Αθανάσιος Ψαλίδας ήδη διέκρινε τή διαφορά τών Γκέγκιδων από τούς Τόσκηδες και την ομοιότητα τών δευτέρων μέ τούς Ήπειρώτες στο πνεῦμα, στον Ιματισμό, στο άνάστημα. Ή έρευνα τών λαογραφικῶν στοιχείων της κάτω τοῦ

Γενοῦσου χώρας αποδείχνει ότι ή παρατήρηση τοῦ Ψαλίδα είναι αληθινή: την πιστοποίηση της διαφοράς τών Γκέγκιδων και Τόσκηδων έκαμε και ο Η. Louis πού μέ τόν Baron von Norica έρεύνει την Αλβανία και, μολονότι είχε προσκληθεῖ για πολιτικούς λόγους από την Αλβανική Κυβέρνηση, δέν μπόρεσε να μην ὀμολογήσει, ότι κάποια βαθύτερη αίτία, ή ανθρωπολογική διαφορά τών δύο λαῶν, είναι εκείνη, πού δημιουργεί τις διαφορές στα λαογραφικά στοιχεία. Οί Τόσκηδες έχουν ανοιχτό χρώμα μαλλιῶν και ματιῶν, έχουν βραχύτερο άνάστημα και είναι όλιγότερο βραχυκέφαλοι, ενώ οί Γκέγκηδες είναι σκούρου χρώματος και υπερβραχυκέφαλοι. Ή διαφορά αυτή δέν ὀφείλεται στο ότι οί Τόσκηδες έπαθαν περισσότερες επιδράσεις ξένων λαῶν παρά οί βόρειοι, αλλά στο ότι διάφοροι ήταν οί παλιῶς και μόνιμος λαός τοῦ κάτω τοῦ Γενοῦσου μερῶν, τόν ὅποιο μικρή ὄμάδα Τόσκηδων ενισχυμένη από τούς Τούρκους έξισλάμισε και έδίωξε και σέ κάποιο βαθμό έξάλβανισε χωρίς, ὅπως ήταν φυσικό, να κατορθώσει να τόν αλλάξει στα ήθη, έθιμα, στον τρόπο της ζωής και στην κατασκευή τοῦ σώματος, ἀφοῦ ήταν πολύ πολυριθμότερος. Ο λαός δηλαδή έμεινε φυλετικά Έλληνικός Ήπειρωτικός, άλλαξε δέ μοναχά μέ τή βία τή θρησκεία του.

3. Ή Αλβανία στο σημερινό πόλεμο. Τρίτος παράγοντας, πού πρέπει να τεθεῖ ως βάση για τόν καθορισμό τών βορειοδυτικῶν ὀρειῶν της Ελλάδος, είναι ή στάση της Αλβανίας ως κράτους στο σημερινό πόλεμο. Ή χώρα αυτή, ὅπως και στον προηγούμενο παγκόσμιο πόλεμο στάθηκε μέ τό μέρος τών αντιπάλων τών συμμάχων και της Ελλάδος όχι μόνο σαν εκδήλωση μιás μερίδας πού κυβερνάει, αλλά και σαν εκδήλωση της ευρύτερης μάζης τοῦ λαοῦ. Ϊσως προβληθεῖ στο σημείο αυτό ή λογική αντίρρηση, ότι οί Αλβανοί έπειδή νικήθηκαν, δέν πρέπει να περιορισθούν έδαφικά ή και να έξαφανισθούν κρατικά. Αλλ' αυτό είναι μιá περιεργή αντίληψη πού βασίζεται σέ παραλογοισμό άνήθικο. Προϋποτίθεται δηλ. σαν αίτημα ότι πρέπει σώνει και καλά να γίνει βίωμα Αλβακικό κράτος, και επειδή δέν είναι ή Αλβανική φυλή και χώρα αρκετά μεγάλη, πρέπει να άρπαχτούν από τις γειτονικές χώρες κομμάτια και να ὀποδουλωθούν άλλοθεναις. Γιατί μέ την απόδοση στην Ελλάδα τοῦ τμήματος, πού Ιστορικά και έθνολογικά της ανήκει, δέν εφαρμόζεται τακτική καταβροχθισμού τοῦ μικροῦ αλβανικοῦ κράτους, επειδή συνέπεσε να βρίσκεται τοῦτο μεταξύ τών νικημένων, αλλά απελευθέρωση Έλληνικής χώρας και Έλληνικοῦ λαοῦ, πού πρέπει και θέλει να ανήκει στο δικό του ελεύθερο Κράτος.

Στό πολιτικό της πρόγραμμα ή Ελλάδα δέν είχε θέσει ποτέ τέτοιους κατακτητικούς σκοπούς. Άντίθετα μάλιστα οί νεότερες πολιτικές της πράξεις χαρακτηρί-

ζονται από ικανή υποχωρητικότητα απέναντι των άδικούντων γειτόνων της και έτσι παρουσιάζεται σήμερα μοναδικό παράδειγμα άδικης όροθέτησης, όπως είναι στην Ήπειρο, και μάλιστα κράτος νικημένο να κατακρατεί τμήμα γής, που έθνολογικά και ιστορικά ανήκει σε κράτος νικητή.

Η επίσημη πολιτική της Άλβανίας, και η λαϊκή αντίληψη πλύν ίσως μερικής μειοψηφίας ήταν και είναι φιλοαξονική. Στις 12 Άπριλιου 1939 η άλβανική έθνοσυνέλευση ψηφίζει όμόφωνα την ένωση της Άλβανίας με την Ίταλία και έπειτα από την επίσημη αυτή πράξη γίνονται άλλες, που συνενώνουν τους στρατούς των δύο χωρών, που κάθε έχθρο της Ίταλίας έχει και η Άλβανία. Έχουν προσφέρει θετική και επίσημη βοήθεια στον πόλεμο της Ίταλίας κατά της Ελλάδος. Υπάρχουν πράξεις των Τσαμηδών της ελληνικής και άλβανικής έπικρατείας, που αποδείχνουν ότι αυτοί ψυχικά ένώθηκαν με τους Ίταλούς και τους Γερμανούς, για να πολεμήσουν τη συμμαχική ιδέα, στο πρόσωπο της Ελλάδος. Τουτό αποδειχίνεται από τις διώξεις του ελληνικού στοιχείου, από την οικονομική του έξουθένωση, από τις σφαγές, που έκαμαν οι ίδιοι ή έπροκάλεσαν ως ήθικοί άουτοργοί, από έξόντωση κάθε ελληνικού στη Βόρειο Ήπειρο και στη Θεσπρωτία.

Έτσι η Άλβανία στην παρούσα σύρραξη πήρε θέση έναντι των συμμάχων, χωρίς να ύψωθεί φωνή διαμαρτυρίας κατά της απόφασης αυτής και μόνο, όταν με την έσοδο της Ρωσίας και ιδιαίτερα της Άμερικής στον πόλεμο, είδαν ότι η νίκη έγερνε προς το μέρος των συμμάχων, σκέφτηκαν να κινηθούν δημιουργήθηκε τότε άνταρτικός άγώνας στην Άλβανία. Λέγουν ότι με τον άγώνα αυτόν κατορθώθηκε να πάρει κάποια καλή θέση στα σύμματα κράτη· τουτό είναι καθόρθωμα αξιο πολλών συγχαρητηρίων για την άλβανική προπαγάνδα και έπεισόδου, που οι Έλληνες όφειλουν να καταστήσουν γνωστό στους συμμάχους, ότι δεν μπορεί στην έπίσημη πολιτική του το κράτος και στη μεγάλη του πλειοψηφία ο άλβανικός λαός να διαπράττουν όργια εις βάρος μικρών συμμάχων και έπειτα μετά την διάγνωση του τέλους του πολέμου να παίρνουν άφεση άμαρτιών. Η Ελλάδα πιστεύοντας σε μια ιδέα έπαιξε την τύχη της και έπηρε από την αρχή το μέρος των συμμάχων, έδωσε το πρώτο χτύπημα κατά του άξονα, που αν νικούσε αυτός, θα την άκρωτηρίαζε χάριν της Άλβανίας.

4. Η άποψη της άσφαλείας. Έκτός του ότι η σημερινή όροθετική γραμμή μεταξύ Ελλάδος και Άλβανίας αντιτίθεται προς τα έθνολογικά, ιστορικά και πολεμικά δεδομένα, παρουσιάζεται αυτή άδύνατη και από την άποψη της άσφαλείας. Πραγματικά οι προηγούμενοι και ο σημερινός πόλεμος απέδειξαν ότι τα σημερινά σύνορα είναι πολύ έπισημοληγή την Ελλάδα. Το

τρίγωνο του Καλπακιού ήταν το μόνο σημείο της Έλληνοαλβανικής μεθορίου έάνω στο όποιο στάθηκε η άμυνα του ελληνικού στρατού στον πόλεμο του 1940. Από πολλά χρόνια ο Άγγλος συνταγματάρχης Murray, που είδε το τοπίο έγραψε ότι άντιστρατηγικά η όροθετική αυτή γραμμή (της Φλωρεντίας) άφινει τα Γιάννενα στον άέρα αποκόβοντας τη συκοινωνία τους με την Άδριατική θάλασσα, άφου μένουν στην Άλβανία οι Άγιοι Σαράντα.

Φυσικά η περιφέρεια της Κορυτσάς συνδέεται με την Ελλάδα και η παραμονή της στην Άλβανία έκτός των άλλων λόγω άποτελεί κίνδυνο για την άσφάλεια της χώρας, ένω με την ύπόλοιπη Άλβανία χωρίζεται με φυσικά και άπόρθητα μέρη. Ο Άώος είναι ποταμός, όπου τελειώνουν οι κοιλόδες του Άργυροκάστρου και Άνω Άώου, και άποτελεί το φυσικό όριο της Ήπειρου για την άσφαλεία της με τον τρόπο τουτό περιέρχεται στην Ελλάδα το Τεπελλένι, η παλιά πόλη της Ήπειρου. Προχωρώντας προς την παραλία βρίσκουμε ακόμα έπισημολέστερα τα σύνορα· για τον λόγο τουτό πρέπει να ύψωθούν έως και τον Αύλώνα με τη Σάσωνα, διότι έτσι έξασφαλίζεται το στενό του Ύδροώτα, η Κέρκυρα, η όδος Άγίων Σαράντα Κορυτσάς και παρέχεται ο άπαιτούμενος στον ελληνικό στρατό καιρός να άμυνθεί στα Άκροκεραύνια, στο Τεπελλένι και άνατολικά στα βουνά της Κορυτσάς. Η γραμμή αυτή της άσφαλείας συντουτίζεται με τα σημερινά ή πρόσφατα γλωσσικά δεδομένα. Η δεύτερη γραμμή άσφαλείας η του ποταμού Γενούσου, συμβιβάζεται προς τα λαογραφικά και άνθρωπολογικά δεδομένα.

Παρέχουμε παραπάνω τα άπαραίτητα ύλικά στοιχεία, που διαθρώνουν το πολύπλοκο βορειοηπειρωτικό ζήτημα, σε μια περίληψη πλατύτερης μελέτης, που άρχισε να τυπώνεται σε ιδιαίτερο τεύχος. Έπάνω στα σημεία αυτά, που δεν έχουν την τάση της άδηφαγίας άλλ' ούτε άποπνέουν το πνεύμα της άπεμπόλησης στοιχειωδών δικαιωμάτων, που κάθε κράτος για να ζήσει, δεν μπορεί άτιμώρητα για το μέλλον να παραιτηθεί, θα άπαιτηθεί να στηριχθεί ή κυβερνητική ένεργεια ως προς τη λύση του ζητήματος τούτου.

Η Ελλάδα δεν έπεζήτησε ούτε τώρα έπιδιώκει να καταπιεί τους γείτονές της· το έναντιον μάλιστα ο πληθυσμός της ήταν σκορπισμένος και είτε από άτυχήματα διπλωματικά είτε από στρατιωτικά συμπτώματα έπαθε άκροτηριασμούς μοναδικούς στην ιστορία του κόσμου καθώς έπίσης στις καλές και εύτυχισμένες ήμέρες άγνωστήθηκε η δεν έκτιμήθηκε, όσο έπρεπε. Στο συμπέρασμα τουτό οδηγεί η μελέτη της νεώτερης ιστορίας της.

Ίσως τώρα είναι μοναδικός καιρός να διεκδικήσει όχι όλα όσα της ανήκουν ή

όσα θα βοούσαν πραγματικά ύπερ της Ελλάδος έδώ και τριάντα ή σαράντα χρόνια, αλλά τουλάχιστον όσα η ιστορία, ή πραγματικότητα, το δίκαιο, οι γραπτοί και άγραφοι νόμοι, που διέπουν τις τύχες των έθνων, της άπνόμενου. Κοντά σ' αυτά είναι και η όλοκληρώση της Ήπειρου· οι

ιστορικοί και έθνολογικοί λόγοι είναι εύμενείς, η άσφάλεια τ' διατάσσει, οι θυσίες της Ελλάδος το έπιβάλλουν, όλα δε τα στοιχεία συμφωνούν σ' ένα σημείο, ότι πολύ άδικα βρίσκεται καθλωμένη η Ελλάδα στα σημερινά σύνορα στη βορειοδυτική αυτή γωνία, που λέγεται Ήπειρος.

ΑΝΑΣΤ. ΣΤ. ΚΩΝΣΤΑ

Δρος Φ. Έ. Χημικού

ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ

Για τον ιστορικό του μέλλοντος το χαρακτηριστικώτερο φαινόμενο της εποχής μας, να είναι η θαυμασιή ανάπτυξη των έπιστημών, των τεχνικών έφαρμογών και του όργανωτικού πνεύματος. Η χρησιμοποίηση όλων αυτών προς άπόκτηση άφέλειας είναι ο σκοπος της Τεχνικής. Η Τεχνική περιλαμβάνει κάθε έργασία που άποβλέπει σε προσηχδιασμένη χρησιμοποίηση των φυσικών ύλικών, των δυνάμεων της φύσης και των φυσικών νόμων προς όφελος του ανθρώπου. Ο τελικός σκοπός της πρέπει να είναι η καλύτερευση των συνθηκών της ζωής και γενικά η άνύψωση του βιοτικού έπιπέδου.

Αν θελήσουμε να εξετάσουμε σε ποιους όφείλεται όλη αυτή η πρόοδος και ποιοι κατέστησαν κοινον κτήμα όλες αυτές τις έφευρέσεις και ανακαλύψεις, θα ιδούμε ότι όλα σχεδόν όφειλόνται στην ιδιωτική πρωτοβουλία. Οι σοβαρότερες έπιστημονικές έργασίες έγιναν και γίνονται στην αρχή από έπιστήμονες που δεν είχαν κανένα οικονομικό ένδιαφέρον και δεν άπέβλεπαν στις έφαρμογές των, αλλά έρχονται κατόπιν οι έπιστήμονες της πράξης, οι τεχνικοί, και δημιουργούν τις έφαρμογές των έπιστημών τις χρήσιμες για τον άνθρωπο και έτσι την ραγδαία πρόοδο των θετικών έπιστημών την παρακολούθησε ή μεγάλη εξέλιξη της Τεχνικής με τις άπειρες έπιπιδάσεις στην καθημερινή μας ζωή που άλλαξαν τόσο πολύ τις συνθήκες της ζωής μας. Η Τεχνική έδημιούργησε σήμερα ένα νέον τύπον ανθρώπου, ο πώς είχε δημιουργήσει ή θρησκεία κατά τον μεσαίωνα. Η επανάσταση των ήμερών μας είναι ίσως σημαντικώτερη από εκείνην που θα προεκάλεσε ή άνακά-

λυση του σιδήρου στον άνθρωπο που ζούσε προ 5000 χρόνων. Κατά τον τελευταίον αιώνα η παραγωγή της βιομηχανίας σ' όλο τον κόσμο έκατονταπλασιάσθη. Η δύναμη των κινητηρίων μηχανών σ' όλο τον κόσμο ίσοδυναμούσε το 1930 με την μυϊκή δύναμη 25 δισεκατομμυρίων ανθρώπων. Η ταχύτης της κατασκευής πολλών άντικειμένων είναι σήμερα έκατονταπλάσια από άλλοτε. Χάρης στην Τεχνική ή καλλιέργεια της γής μας παρέχει σήμερα πολύ περισσότερα και πολύ καλύτερα αγαθά από άλλοτε. Οι άνθρωποι μετακινούνται με ταχύτητα έκατοντάδων χιλιομέτρων την ώρα και έπικοινωνούν μεταξύ των με την ήλιγγιώδη ταχύτητα του φωτός.

Αν εξετάσουμε την ιστορία θα ιδούμε ότι στην αρχαία εποχή η τεχνική πρόοδος είναι άλληλένδυτη με την πρόοδο των λαών. Η αρχαία Βαβυλών είχε ένα θαυμαστό δίκτυο άρδευτικών διωρύγων που είχαν κατασκευάσει οι μηχανικοί της και η κατάρρευση της δεν φαίνεται να είναι άσχετη με την καταστροφή του δικτύου αυτού από κάποιον κατακτητή. Οι κυβερνήτες της Κίνας, της Άσσυρίας και της Αιγύπτου, κατεσκεύαζαν στα 2000 και 3000 π.Χ. ύδραυλικά έργα και είχαν περισσότερη συνείδηση της σημασίας των έργων αυτών για τους λαούς των από πολλούς σημερινούς κυβερνήτες. Το περίφημο όδοιο δίκτυο της Ρώμης συνέτεινε πάρα πολύ στη διακυβέρνηση των λαών της αυτοκρατορίας. Οι όδοιοι, τα ύδραγωγεία, τα κτίρια, τα πλοία, η μεταλλουργία και τα άλλα τεχνικά έργα της κλασικής αρχαιότητας δείχνουν ότι η άνθηση των αρχαίων πολιτισμών συμπύπτει με την

τεχνική εξέλιξη και τὸ ἓνα εἶναι ἄλλη λένδετο μὲ τὸ ἄλλο.

Ἄν ἡ συσχέτιση αὐτὴ εἶχε σημασίαν στοὺς περασμένους αἰῶνες ἔχει ἀκόμη μεγαλύτερη σημασίαν σήμερα μὲ τὴν ἀνάπτυξιν ποὺ ἔλαβαν οἱ τεχνικὲς ἐφαρμογές. Τὴν ἰκανότητα τὴν μετροῦμε σήμερα ὄχι μόνον σὲ ἐκτάρια παραγωγικῆς γῆς καὶ σὲ ἀποδόσεις κατὰ ἐκτάριο, ἀλλὰ καὶ σὲ μηχανικούς ἴππους ἀνὰ κάτοικο, σὲ τόννους παραγομένου σιδήρου, σὲ τόννους παραγομένου θειικοῦ ὀξέος, σὲ χιλιόμετρα σιδηροδρομικῶν γραμμῶν κλπ. καὶ ὅλα αὐτὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἰκανῶν τεχνικῶν ἐπιστημόνων καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν δικηγόρων. Γιὰ νὰ εὐημερίσει μιὰ χώρα πρέπει νὰ αὐξήσει τὸν πλοῦτον της, πρέπει νὰ παράγει ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερα προϊόντα, νὰ καταργηθῆ καὶ νὰ ἀξιοποιήσει τὰ προϊόντα της ὅσο μπορεῖ καλύτερα, γιατί μόνον μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν θὰ κατορθώσει νὰ ἀποκτήσει περισσότερα ἀγαθὰ γιὰ τὴν ἑσωτερικὴν ἀνάγκην καὶ θὰ ἔχει τὴν βίαν καλοῦ ἀνταλλακτικοῦ ἐμπορίου στὴν διεθνή ἀγορὰ καὶ αὐτὰ θὰ τὰ ἐπιτύχουν μόνον οἱ τεχνικοί ἐπιστήμονες. Ἀλλὰ καὶ οἱ τεχνικοί ἐπιστήμονες ἐκπληρώνουν τὸν προορισμὸν μόνον ὅταν δημιουργοῦν καὶ ἀξιώτερος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ κάνει ἐργασίες μὲ μεγαλύτερη κοινωνικὴ ὠφέλεια. Πιὸ ἀξιοθαύμαστος εἶναι ἓνας μηχανικός ποὺ ἔκανε ἓνα καλὸ καὶ ὑγιεινὸ σπίτι μὲ λιγότερα ἔξοδα ἀπὸ ἓνα ἄλλο ποὺ ἔκτισε ἓνα πελώριο οὐρανοξύστη. Πιὸ ἰκανὸς εἶναι ὁ χημικός ποὺ κατόρθωσε νὰ ἀξιοποιήσει ἓνα φυσικὸ προϊόν ἀπὸ ἓνα ἄλλο ποὺ ἐμελέτησε τὴν χημικὴ σύνθεσιν τῶν ἀνωτάτων στρωμάτων τῆς ἀτμοσφαιράς. Πιὸ ἀξίος εἶναι ὁ γεωπόνος ποὺ ἐπέτυχεν νὰ αὐξήσει μὲ οἰκονομικὰ μέσα μιὰ στρεμματικὴ ἀπόδοση ἀπὸ ἐκείνον ποὺ ἐμελέτησε πόσες ἑκατοντάδες ποικιλίες ἔχει ἓνα διακοσμητικὸν λουλούδι. Αὐτὰ ἰσχύουν ἀκόμη περισσότερο σὲ φτωχὰ Κράτη ὅπως εἶναι ἡ Ἑλλάς ὅπου οἱ τεχνικοί ἐπιστήμονες πρέπει κατὰ προτίμησιν νὰ ἐργάζονται σὲ προβλήματα γενικοῦ ἐνδιαφέροντος.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι πολλὰ φορὲς ἔγινε καὶ γίνεται κακὴ χρῆσις τῆς Τεχνικῆς εἴτε γιὰ καταστρεπτικούς σκοποὺς εἴτε γιὰ τὸ σκοπὸ πλουτισμοῦ εἰς

βάρος τῶν ἄλλων, ἀλλὰ σ' αὐτὸ δὲν φταίει ἡ Τεχνικὴ. Οἱ Κινεζοὶ ἐγνωρίζαν τὴν πυρίτιδα πολὺ πρὶν ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους ἀλλὰ τὴν χρησιμοποιοῦσαν μόνον γιὰ πυροτεχνήματα.

Ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἀναφέραμε καταφαίνεται πόσο μεγάλη σημασία ἔχει ἡ Τεχνικὴ γιὰ τὴν εὐημερία τῶν λαῶν. Ἄλλὰ τί ἔκαμαν τὰ Κράτη γιὰ νὰ ὑπαβοηθήσουν τὴν εξέλιξιν τῆς Τεχνικῆς; Τί ἔκαμαν οἱ ὑπεύθυνοι κυβερνήτες; Ἡ ἀγνοία τῶν τεχνικῶν ζητημάτων καὶ τῶν δυνατοτήτων ποὺ παρέχει ἡ Τεχνικὴ ἀπὸ πολλοὺς κυβερνήτες καὶ ἀπὸ πολλοὺς μορφωμένους ἐγέννησε μέσα τὴν μιὰ ἀποστροφή πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς τὴν μελέτην τῶν τεχνικοοικονομικῶν προβλημάτων. Ἄλλοι πάλι βλέποντες μόνον τὴν κακὴν ὄψιν τῆς Τεχνικῆς, ἐπηρεαζόμενοι ἀπὸ μερικὲς ἀποτυχίες, ἀναπόφρευκτες σὲ κάθε δημιουργικὴ προσπάθεια, ἀπέκτειναν μιὰν ἀντιπάθειαν πρὸς τὴν μεγάλης τεχνικῆς ἐφαρμογῆς καὶ πρὸς τὴν ἐνεργότερη ἀνάμιξιν τοῦ Κράτους στὰ τεχνικὰ ζητήματα. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ὅτι ἡ Τεχνικὴ ἐχρησιμοποιεῖτο ἀπὸ ἰδιῶτες μόνον καὶ στὸ στενὸ κύκλον τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων τοῦ καθενός. Καὶ ἔτσι τὴν περισσότερον φορὴν τὸ Κράτος ὄχι μόνον δὲν ἐβοήθησε ἀλλὰ καὶ παρεμπόδισε τὴν τεχνικὴν εξέλιξιν καὶ ἀντὶ τὰ Κράτη νὰ καθοδηγῶν τὴν Τεχνικὴν, ἐσύρτον ἀπὸ αὐτήν. Ἡ Τεχνικὴ ὄχι μόνον παρακολουθοῦσε κατὰ πόδας τὴν πρόοδον τῆς θεωρητικῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ εἶχε συνδυασθῆ μὲ τὴν Ἐπιστήμην. Ὅλοι οἱ μεγάλοι ὀργανισμοὶ τεχνικῶν ἐπιχειρήσεων εἶχαν καὶ ἔχουν τὴν διάθεσίν των μεγάλα ἐπιστημονικὰ ἐργαστήρια ποὺ τοὺς ἐπέτρεπαν νὰ προοδεύουν πολὺ πρὸ γρήγορα ἀπὸ ἐκεῖνους ποὺ ἐπερίμεναν νὰ εὔρουν ἔτοιμες ἐπιστημονικὰς ἐργασίας γιὰ νὰ τὴν ἐκμεταλλευθοῦν. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἡ Τεχνικὴ ἔτρεχε μὲ γοργὸν ῥυθμὸν, τόσο γοργὸν ποὺ τὰ Κράτη δὲν ἠμποροῦσαν, δὲν ἐπρόφθαναν νὰ τὴν παρακολουθήσουν.

Πρέπει νὰ φθάσουμε στὰ δλοκληρωτικὰ Κράτη τῆς ἐποχῆς μας γιὰ νὰ εὔρουμε παραδείγματα Κρατῶν ποὺ νὰ ἀναλαμβάνουν πολλὰς μεγάλης πρωτοβουλίας γιὰ νὰ λύσουν μὲ τὴν Τεχνικὴν σοβαρὰ κοινωνικὰ ζητήματα. Τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα ποὺ εἶχαν οἱ ἀποφά-

σεις αὐτὲς εἶναι γνωστὰ καὶ ἀποτελοῦν μιὰ μεγάλη ἐπιτυχία τῶν δικτατορικῶν καθεστώτων. Ἀλλὰ γιατί νὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχη δικτατορικὸ καθεστὼς γιὰ νὰ λυθοῦν τὰ τεχνικὰ προβλήματα καὶ γιατί νὰ μὴν ἠμποροῦν νὰ λυθοῦν καὶ μέσα σὲ ἓνα δημοκρατικὸ περιβάλλον; Νομίζουμε ἀντιθέτως ὅτι στὸ δημοκρατικὸ περιβάλλον θὰ ἀκουσθοῦν καλύτερα οἱ γνώμες ὅλου τοῦ τεχνικοῦ κόσμου καὶ θὰ εὐρεθοῦν ἀσφαλῶς οἱ καλύτερες λύσεις, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ χάνονται σὲ ἀπεραντολογίαι χωρὶς νὰ καταλήγουν ποτὲ σὲ τελικὰς ἀποφάσεις. Τὸ παρῶν ὅτι καὶ στὰ πρὸς προοδεύοντα τεχνικῶς Κράτη δὲν εἰσακούονται ὅσο πρέπει οἱ τεχνικοί, τὸ ἀκούει κανεὶς συχνὰ καὶ ἀπὸ τοὺς τεχνικοὺς τῶν Κρατῶν αὐτῶν. Ἀλλὰ πολλὰς φορὲς εἶναι καλύτερη μιὰ λύσις ἔστω καὶ μὲ ἐλαττώματα, ἀπὸ καμμιὰ λύση.

Ὅταν κάποιος θέλει νὰ ἐπικρατήσουν οἱ ἰδέαι του φροντίζει νὰ τὴν διαδόσῃ στὸ πολὺ κοινὸ. Τὸ ἴδιο πρέπει νὰ κάνουν καὶ οἱ τεχνικοί. Οἱ κατακτήσεις τῆς Τεχνικῆς πρέπει νὰ διαδίδονται στὸ λαὸν, μὲ τὴν ἐφημερίδας, μὲ τὸ ραδιόφωνο, μὲ εἰδικὰς ἐκδόσεις ὥστε νὰ γίνονται κοινὸν κτήμα, ἀλλὰ νὰ προπαγανδίζονται ὄχι σὰν τεχνικὰ θαύματα, σὰν κατορθώματα ἐνὸς θαυματοποιῦ ἀλλὰ νὰ τονίζεται οἱ κοινωνικὴ σημασία των καὶ τὰ ὠφελήματα ποὺ μποροῦν νὰ προκύψουν ἀπὸ αὐτὰς. Πρέπει ὁ κόσμος ὅλος νὰ καταλάβῃ ὅτι ὁ τόπος δὲν θὰ εὐημερήσει ἂν ἔχη τὸ ἓνα ἢ τὸ ἄλλο πολίτευμα, ἂν τὸν κυβερνάει τὸ Α ἢ τὸ Β κόμμα, θὰ εὐημερίσει ὅμως ἂν οἱ τεχνικοί του κατορθώσουν νὰ ἐκμεταλλευθοῦν καλύτερα τὴν πηγὴν του καὶ νὰ αὐξήσουν τὸν πλοῦτον του. Ἄν ὁ λαὸς εἶχε ἐπίγνωσιν τοῦ τι μπορεῖ νὰ τοῦ ἀποδώσῃ ἡ Τεχνικὴ τότε ἀσφαλῶς θὰ εἶχε ἐπαναστατήσει κατὰ τῶν πολιτικῶν ποὺ τὴν ἀγνοοῦν. Ἐγιναν πολλὰς φορὲς ἐπαναστάσεις καὶ ἔντονες διαμαρτυρίαι γιὰ νὰ καταργηθοῦν φόροι, γιὰ νὰ ἀλλάξουν τὰ καθεστώτα, γιὰ πολιτικὰ φρονήματα, γιὰ θρησκευτικὰς ἀντιλήψεις, ἀλλὰ καμμιὰ ἐπαναστασιὴ δὲν ἔγινε γιὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν πηγῶν τῆς χώρας. Γιὰ τὴν ἐπαναστάσιν τὴν ὑποκινοῦν οἱ πολιτικοί, ποὺ δὲν ἔχουν ἀντιληφθῆ ἀκόμη τὴν ἀξίαν καὶ τὴν δυνατότητα τῆς Τεχνικῆς. Ἄν ὁ

λαὸς εἶχε γίνει μιὰ ἐπαναστασιὴ γιὰ τὴν τεχνικὴ πρόοδον θὰ ἐπερίττειαν ὅλες οἱ ἄλλες γιατί ἡ βαθύτερη αἰτία τῶν ἐπαναστάσεων εἶναι ἡ ἀνέχεια καὶ ἡ φτώχεια.

Ὅλα αὐτὰ ὀφείλονται στὸ ὅτι τὸ Κράτος δὲν ἔχει ἀποκτήσει τεχνικὴ ἀντίληψιν γιατί οἱ κυβερνῶντες δὲν ἤξευραν νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὴν τεχνικὴν κατακτήσεις γιὰ τὸ καλὸ τῶν λαῶν. Συζητοῦνται στίς διάφορες κυβερνήσεις τὰ τεχνικὰ ζητήματα καὶ ὕστερα παραπέμπονται σὲ ἐπιτροπὰς, ἀλλὰ ἐπειδὴ οἱ κυβερνῶντες δὲν ξέχρουν νὰ χρησιμοποιήσουν τὰ συμπεράσματα τῶν ἐπιτροπῶν, νὰ τὰ συμπληρώσουν καὶ νὰ τὰ ἐφαρμόσουν, μένουν στὸ τέλος ἀχρησιμοποίητα. Δημιουργοῦνται πολλὰς φορὲς καὶ ζητήματα ποὺ δὲν ἀρκοῦν οἱ ἐπιτροπὰς ἀλλὰ χρειάζονται καὶ ἐρευνητικὰ ἐργαστήρια, ἀλλὰ αὐτὰ δὲν ὑπάρχουν. Καὶ τότε μοιάζουμε μὲ τοὺς σοφοὺς τοῦ μεσαίωνα ποὺ προσπαθοῦσαν μὲ τὰ λόγια καὶ χωρὶς ἔρευνα νὰ λύσουν ὅλα τὰ προβλήματα τῆς φύσεως. Σ' αὐτὴν τὴν κατάστασιν εὐρίσκειται συχνὰ ἡ Τεχνικὴ στὴν κρατικὴ ἀντίληψιν.

Ὁ τεχνικός δὲν μπορεῖ νὰ συνεννοηθῆ μὲ τὸν νομικὸν γιατί δὲν τὸν καταλαβαίνει, εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὴ ἡ νοοτροπία τοῦ ἐνός καὶ τοῦ ἄλλου. Ὁ πρῶτος εἶναι μαθημένος νὰ δημιουργεῖ πράγματα χειροπιαστὰ ἐνῶ ὁ ἄλλος χάνεται στὰ πολλὰ λόγια. Ἐκτὸς αὐτοῦ ἐπειδὴ ὁ νομικός δὲν μπορεῖ νὰ κρίνει γιὰ τὰ τεχνικὰ ζητήματα, φοβάται τὴν ἐνδεχόμενὴ ἀποτυχία καὶ τὴν συνέπειαν ποὺ θὰ ἔχει γι' αὐτὸν κα' ἔτσι προτιμᾷ νὰ ἀποφύγει τὴν εὐθύνη καὶ στὸ τέλος δὲν γίνεται τίποτε.

Εἶναι καιρὸς νὰ ἐπαναστατήσουμε κατὰ τῆς τακτικῆς αὐτῆς. Πρέπει οἱ τεχνικοί νὰ προπαγανδίσουν στὸ λαὸν τί μπορεῖ νὰ ἐπιτύχει ἡ Τεχνικὴ, πρέπει ὁ λαὸς νὰ μάθει ὅτι ἡ Τεχνικὴ παρέχει τὰ μέσα καὶ στὸ μέλλον θὰ παρέχει ἀκόμη περισσότερα, γιὰ νὰ διορθωθοῦν οἱ ὑλικὲς ἐλλείψεις τῆς ζωῆς μας καὶ ὅτι τότε θὰ διορθωθοῦν καὶ πολλὰς ἠθικὰς ἀθλιότητες τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ τεχνικοί μὲ τὴν δημιουργικὴν των δράσιν στέκουν πολὺ κοντὰ στὴν παραγωγὴ καὶ στὴν κατανάλωσιν τῶν ἀγαθῶν, στέκουν πολὺ πρὸς τὸν λαὸν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους καὶ ἔχουν περισσότερα μέσα γιὰ νὰ

διαδόσουν τις αντιλήψεις των.

Πρέπει εκείνοι που αποτελούν το Κράτος να μάθουν επίσης ότι η Τεχνική δεν είναι μέσον βάραβρο αλλά μέσον που ομορφαίνει έναν τόπο και έχει μέσα του πολύ περισσότερο ρομαντισμό από όσον φανιάζονται όσοι δεν την έζησαν ή όσοι την κακομεταχειρίστηκαν. Η βιοπάλη δεν γίνεται μόνο για το ψωμί αλλά και την ομορφιά και για τη χαρά της ζωής.

Πρέπει τέλος οι πραγματικοί δημιουργικοί τεχνικοί, όχι οι άνθρωποι των γραφείων, να προσπαθήσουν να αποκτήσουν ενεργό συμμετοχή στην διακυβέρνηση των χωρών, να μεταδώσουν

όχι μόνον την τεχνική αλλά και την πρακτική αντίληψη στους άλλους κυβερνώντας να κατορθώσουν να γίνει κοινή συνείδηση ότι Κράτος και Τεχνική είναι δυο έννοιες αλληλένδετες, ότι για να προκόψει ένα Κράτος είναι ανάγκη να εξελιχθεί πρό πάντων προς την τεχνική κατεύθυνση και να καταλάβουν όλοι ότι η Τεχνική είναι ένας μεγάλος αναμορφωτής, ότι η δύναμή της είναι η σιγανή, η μεγάλη, η γεμάτη καλωσύνη δύναμη της φύσεως, ότι δεν γνωρίζει, εμπόδια, ότι αναγνωρίζει μόνον εκείνους που κάνουν παραγωγική εργασία και ότι ανταμοίβει πλουσιοπάροχα εκείνους που την πιστεύουν.

BERTRAND RUSSEL

ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ

Ο συγγραφέας του σημαντικού αυτού άρθρου, που το διάβασμά του πολλές σκέψεις θα μας γεννήσει, είναι ένας από τους δυνατότερους φιλόσοφους και μαθηματικούς της εποχής μας. Γεννήθηκε στο Trelleck της Αγγλίας το 1872 και σπούδασε στο Καίμπριτζ. Γιός του υπόκομη Amberley διαδέχτηκε τον αδελφό του στο τίτλο του κόμη το 1931. Υπήρξε επικριτής των θεωριών του Η. Bergson και άρχηγός της συμβολικής ή μαθηματικής λογικής.

Έγραψε πολλά έργα, μεταξύ των οποίων: Φιλοσοφικά Δοκίμια—1910, Άρχες Κοινωνικής Άνοικοδόμησης—1916, Πολιτικά Ίδεώδη—1918, Εισαγωγή στη Μαθηματική Φιλοσοφία—1919, Ανάλυση της Σκέψης—1921, Θεωρία και Πράξη του Μπολσεβικισμού—1920, Ανάλυση της Ύλης—1927, Έλευθερία και Οργάνωση—1934, Δύναμη: Μία Νέα Κοινωνική της Ανάλυση—1938.

Στο άρθρο του αυτό, δημοσιευμένο στον αγγλικό τόπο, γίνεται φανερό η καθαρή και βαθειά του σκέψη που φτάνει στη βάση των προβλημάτων ζητώντας τη ριζική και αποτελεσματική τους αντιμετώπιση.

N. A. T.

Ο τωρινός πόλεμος φέρνει μερικές μεγάλες αλλαγές στην όψη του κόσμου. Άλλα όσο διαρκούν οι έχθροπραξίες τους δίνουμε νομίζω λιγότερη προσοχή από κείνη που θα τους δώσουν οι ιστορικοί του μέλλοντος.

Ο Ηρόδοτος, ο πατέρας της Ιστορίας, που έζησε το 484—425 π. Χ., πήρε για κεντρικό παγκόσμιο θέμα τη διαρκή σύγκρουση της Εύρωπης και της Ασίας. Είναι

έκπληκτικά εύκολο να δη κανείς πόσο τα τωρινά γεγονότα είναι μια επανάληψη του ίδιου θέματος, με τις παραλλαγές του. Η καταστροφή της Καρχηδόνας από τη Ρώμη το 201 π. Χ., που ακολούθησε τις κατακτήσεις του Αλεξάνδρου, είχε αποτέλεσμα οχτώ αιώνες κυριαρχία της Δύσης· ακολούθησαν ύστερα άλλοι οχτώ αιώνες μέχρι την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους, το 1453. Κατά το διάστημα αυτό τα μεγαλύτερα κέντρα πολιτισμού και δύναμης, είτε γεωγραφικά, είτε φυλετικά, ήταν άσιατικά. Τώρα οι ιστορίες μας, όχι χωρίς λόγο, είναι γραμμένες από τη σκοπιά της δυτικής Εύρωπης· το ίδιο μας οδήγησε να δώσουμε το όνομα «μεσαιώνας» σ' αυτό που στην πραγματικότητα υπήρξε μια από τις πιο φωτεινές περιόδους της ανθρώπινης Ιστορίας. Ο Χαρούν άλ. Ρασίντ, γνωστός στους περισσότερους από μας σαν ο λίγο ή πολύ μυθικός χαλίφης των Αραβικών Νυχτών, κυβέρνησε στον 8ο αιώνα και ένωσε μια απέραντη αυτοκρατορία που απλωνόταν απ' τις Ινδίες ως τα στενά του Γιβραλτάρ και στην αυτοκρατορία ζήτη ή τέχνη και η ποίηση, η φιλοσοφία και η επιστήμη, έφτασαν σ' ένα ανώτατο σημείο ανάπτυξης. Στην Κίνα την ίδια εποχή πολλοί ποιητές—άλλοι εξάισιοι, άλλοι βαθιοί—δημιούργησαν έργα που ελάχιστες χώρες σπάνια ξεπέρασαν. Ακόμα και στη δυτική Εύρωπη οι μωαμεθανοί άριστευσαν. Στη Γαλλία είναι αλήθεια νικήθηκαν, αλλά στην Ισπανία ακμάσανε για αιώνες.

Ο δέκατος πέμπτος αιώνας αρχίζει αντίστροφα. Το δυτικό ήμισφαίριο κερδήθηκε απ' τις χώρες που αντικρύζουν τον Ατλαντικό—Ισπανία και Πορτογαλλία, Αγ-

γλία και Γαλλία—και ο πολιτισμός της βόρειας και νότιας Αμερικής έγινε προέκταση αυτής της δυτικής Εύρωπης. Πρώτα η Πορτογαλλία, ύστερα η Γαλλία, η Ολλανδία και τελικά η Μεγάλη Βρετανία άποκτησαν δύναμη στις ανατολικές Ινδίες και έπιρροή στην Κίνα. Σύγχρονα ο πολιτισμός της Ανατολής παρήκμαζε, ενώ η Δύση όχι μόνον δημιούργησε τα ύψιστα έργα της Αναγέννησης στη φιλολογία και στη τέχνη, αλλά έκανε ένα απότομο πήδημα προς τα μπρός στις ανακαλύψεις της επιστήμης. Η ύπεροχή της Δύσης σε δύναμη και καλλιέργεια έφτασε να φαίνεται ακατανίκητη.

Υπάρχουν όμως σημάδια πως μια μέρα, που δεν βρίσκεται και πολύ μακριά, θα παρουσιασθεί κάτι περισσότερο από μια Ισορροπία ανάμεσα Ανατολή και Δύση.

Είναι αλήθεια πως η πρόωγη απόπειρα της Ιαπωνίας να κυριαρχήσει, εύτυχως απέτυχε. Άλλα όταν τελειώσει ο πόλεμος, η Κίνα θα βρεθεί σε ίσοιμία με τις άλλες μεγάλες δυνάμεις της Εύρωπης και Αμερικής, ενώ δεν θα μπορέσει κανείς ίσως ν' αντισταθεί στις απαιτήσεις των Ινδιών για την ανεξαρτησία τους. Τώρα οι Ινδίες, η Κίνα, η Ιαπωνία και οι Ολλανδικές Ινδίες, περιλαμβάνουν περίπου το μισό πληθυσμό της γής, και δεν θα ξαναδεχτούν ύστερα απ' αυτό τον πόλεμο να διατηρηθούν, με τη θέλησή τους, τη μειονεκτική θέση τους. Πρέπει να περιμένουμε πως οι χώρες αυτές θα ξαναπάρουν και πάλι τη σημασία που είχαν σε παλιότερες εποχές και πού έχασαν, από τότε που ο Βάσκο ντέ Γάμα άνοιξε το δρόμο της ύποταξης τους στον Ιμπεριαλισμό της Δύσης.

Η Δυτική Εύρωπη—το μισό μιάς χερσονήσου στη μεγάλη χερσόσα μάζα του ανατολικού ήμισφαιρίου—έχει πάντα μια μονοπωλιακή μάλλον σημασία στο πολιτισμό. Μπορούμε όμως να είμαστε βέβαιοι πως αυτό θα εξακολουθήσει; Από το Δάντη και το Σαίξπηρ, περνώντας απ' τον Μπάχ και τον Μπετόβεν, ως τον Αϊνστάιν και τη θεωρία των quanta, ότι καλύτερο στη φιλολογία, την τέχνη και την επιστήμη, κατά την διάρκεια των έξι τελευταίων αιώνων, πήγασε από τη μικρή αυτή περιοχή. Και ότι συνέβαινε με τον πολιτισμό, συνέβηκε και με τη πολιτική και στρατιωτική δύναμη. Τώρα τα μεγάλα κέντρα του βάρους κινούνται ανατολικά και δυτικά, προς τη Ρωσία και προς την Αμερική και πρέπει να περιμένουμε πως τα κέντρα του πολιτισμού θα κινηθούν όμοια προς το δυτικό ήμισφαίριο, τη Ρωσία, και πέρα απ' αυτή, την Ασία. Από μια τέτοια κίνηση δεν έχουμε τίποτε να χάσουμε, αν βέβαια κοιτάξουμε το ζήτημα από την άποψη του πολιτισμού σαν σύνολο. Και αλήθεια είναι πιθανό ότι το καλό που υπάρχει στον πολιτισμό της Δυτικής Εύρωπης θα λάβη από τη μετανάστευση αυτή μια νέα φρεσκάδα, όπως έγινε με τα ιδάνικα της Ελλάδας όταν, την εποχή της Αναγέννησης, άποχτησαν μια νέα πατρίδα στη Δύση.

Ποιός θα είναι ο ρόλος της Μεγάλης Βρετανίας μέσα στο νέο αυτό κόσμο; Οι περασμένες δόξες, όσο μεγάλες κι' αν είναι, δεν μπορούν μόνες τους να επαρκέσουν. Γίναμε πρώτοι στην ποίηση και στην επιστήμη, με τον Σαίξπηρ και τον Νεύτωνα· μέχρι το 1776 είμασταν οι άρχηγοί σε όλες τις φιλελεύθερες κινήσεις· είμαστε οι πρώτοι που καταργήσαμε το έμποριο των δούλων και τη δουλεία από το 1824 μέχρι την εποχή του πρώτου παγκόσμιου πολέμου υπερασπίσαμε το δικό ήμισφαίριο από τα Ιμπεριαλιστικά σχέδια του παλιού κόσμου και από το 1832 και έξη, δείξαμε πως μπορεί να φτάσει κανείς στη δημοκρατία χωρίς επανάσταση.

Άλλ' αν όλες οι μεγάλες επιτεύξεις μας περιορίζονταν στο παρελθόν, δεν θ' άπομένε τίποτε για τον πατριωτισμό μας και για την έπιθυμία των βρετανών να παίξουν, όπως και άλλοτε, σπουδαίο ρόλο, στη μελλοντική Ιστορία του κόσμου. Νομίζω πως η έπιθυμία αυτή μπορεί και σήμερα να ίκανοποιηθεί, αν και ίσως με κάπως αλλαγμένες μορφές. Αν και δεν μπορούμε να παίξουμε τον ίδιο ρόλο που είχαμε στο 19ο αιώνα—άφοϋ η Αμερική και η Ρωσία μας ξεπερνούν όχι μόνο σε πληθυσμό και σε φυσικό πλούτο, αλλά και σε βιομηχανική ανάπτυξη και έξοπλιστική δύναμη—υπάρχει ακόμα μια πολύ σημαντική μορφή ήγεςίας που διαγράφεται για μας, αν δείξουμε το ανάλογο θάρρος και εύρύτητα αντίληψης. Έχουμε όρισμένα τεράστια πλεονεκτήματα απέναντι σε πολλά άλλα έθνη. Νομίζω πως μπορούμε να ποΰμε ότι είμαστε ποιο ένωμένοι έσωτερικά, πως οι κομματικοί άγωνες μας είναι λιγότερο όξεις, πως είμαστε πιο άνεκτικοί μεταξύ μας και πολύ λιγότερο έπιρρεπείς, έδω στην Αγγλία, να αντικαταστήσουμε την ψηφοδόχο με τη βία. Χάρις σ' αυτές τις εύτυχεις συμπτήσεις—που ώφείλονται όχι τόσο σε φυσικές άρετές, αλλά στο ότι από το 1066 δεν γνωρίσαμε ποτέ κατοχή ξένων κατακτητών—βρισκόμαστε σε καλύτερη θέση, από όποιοδήποτε άλλο εύρωπαϊκό έθνος, να βρούμε μια πρακτική λύση στο μεγαλύτερο κοινωνικό πρόβλημα της εποχής μας, στο συνδυασμό δηλ. της δημοκρατίας με το συγκεντρωτικό έλεγχο της οικονομικής ζωής της κοινωνίας.

Από το 17ο αιώνα μέχρι τη Ρωσική Έπανάσταση του 1917, οι δυνάμεις της προόδου στράφηκαν κυρίως κατά των μοναρχών και ο άγώνας αυτός έγινε σ' όνομα της Δημοκρατίας. Άλλα τώρα, με τις αλλαγές της βιομηχανικής τεχνικής, τα περισσότερα προοδευτικά κόμματα κατανόησαν πως μόνη της η Πολιτική Δημοκρατία δεν είναι άρκετή. Δέ μπορεί να προλάβει παγκόσμιες κρίσεις, όπως αυτή που συνέβηκε ανάμεσα στους δυο παγκόσμιους πολέμους, δέ μπορεί να γιατρέψει το κακό της άνέργιας σε εύρεια κλίμακα και δέ μπορεί μόνη της να γίνει αποτελεσματική κατά τον πόλεμο. Τώρα όλοι παραδέχον-

ται διεθνώς ότι οι αντίκειμενικοί αυτοί σκοποί μπορούν να εξασφαλιστούν μόνο με κάποιο γραφειοκρατικό παρεμβατισμό στη βιομηχανία και στις δαπάνες, που θα φαίνονταν άλλοτε σαν ανάθεμα σε όλους σχεδόν τους φιλελεύθερους ανθρώπους. Ο ένθουσιασμός προς τα νέα προγράμματα του οικονομικού συγκεντρωτισμού* έκαναν μεγάλες μερίδες της κοινής γνώμης να μην προσέχουν καθόλου για την ανάγκη που υπάρχει να διατηρήσουμε τους καρπούς που μας έδωσαν περασμένες νίκες. Σε μερικούς κύκλους, το να είναι κανείς συνήγορος της πολιτικής της Δημοκρατίας διεγείρει την υποψία πως είναι ένας λοχυρογνώμων Συντηρητικός. Η στάση αυτή μου φαίνεται πάρα πολύ σφαλερή και ελπίζω πως η Μεγάλη Βρετανία θα δώσει την πραχτική άνασκευή που χρειάζεταιται.

*Η έλευθερία και η άνεκτικότητα, τα δυο αυτά παλιά φιλελεύθερα συνθήματα, δεν έχασαν τη σημασία τους, αν και σε ένα νέο περιβάλλον πρέπει να κοιταχτούν με νέες μεθόδους. Κεντρικός έλεγχος χωρίς Δημοκρατία οδηγεί στην τυραννία. Πολιτική Δημοκρατία χωρίς κεντρικό έλεγχο θα οδηγήσει στο χάος και στη λιμοκτονία εκατομμυρίων ανθρώπων, αν εφαρμόζονταν στα μεταπολεμικά χρόνια. *Εμείς στη Μεγάλη Βρετανία μπορούμε καλλίτερα από κάθε άλλον να δείξουμε πραχτικά πώς να εισαχθεί ο απαραίτητος κεντρικός έλεγχος χωρίς να θυσιάσθι η Πολιτική Δημοκρατία και αυτό με ένα απόλυτο ελάχιστο παρεμβατισμού στη προσωπική έλευθερία και πρωτοβουλία

Μπορούμε για πολλούς λόγους. Πρώτα, επειδή (όπως είπα και πριν) είμαστε πιο ένωμένοι από τις περισσότερες ήπειρωτικές χώρες, ή πάλη μεταξύ κομμάτων και τάξεων είναι λιγώτερο όξεια και η μακριά παράδοση της άνεκτικότητας ανάμεσό μας, πιο γερά θεμελιωμένη. Δεύτερο επειδή έχουμε μια παράδοση κοινοβουλευτικών θεσμών πολύ μεγαλύτερη από κάθε άλλη χώρα και η πραχτική των αντιπροσωπευτικών Κυβερνήσεων είναι πιο βαθιά ριζωμένη στις συνήθειές μας. Τρίτον επειδή, έξ αίτιας των απαιτήσεων του πολέμου, περάσαμε το μεγαλύτερο μέρος του ταξιδιού που είχαμε να κάνουμε κάτω από μια κυρίαρχη Συντηρητική διοίκηση. Ο φόρος επιτηδεύματος και ο φόρος κληρονομιάς στην πραχτικότητα κατάργησαν τον άεργο εισοδηματία.

Εδώ και 50 χρόνια, όταν ήμουν σπουδαστής, υπήρχε στο Καίμπριτζ και στην Οξφόρδη ένας μεγάλος αριθμός νέων που μοναδικός τους σκοπός ήταν πώς να περάσουν ευχάριστα τον καιρό τους. Δεν έβλεπαν το λόγο γιατί να εργαστούν αφού έπρόκειτο να περάσουν όλη τη ζωή τους άεργοι και εισπράτοντας τόκους. *Αλλ* όχι μόνο αυτοί οι τόκοι, αλλά και εκείνα που κερδίζει κανείς με την εργασία του, περιορίστηκαν από δώ και μπρός. *Επειδή υπάρχουν μικρές πιθανότητες πώς ή φορο-

λογία θα έλαττωθεί αισθητά μετά τον πόλεμο, ή αλλαγή αυτή πρέπει να θεωρηθεί όριστική. Οι δυνάμεις που θα μπορούσαν άλλωτε να άποτελέσουν μίον αντίδραση μέχρι θανάτου στον οικονομικό έλεγχο, έχουν τώρα τόσο εξασθενήσει, ώστε δεν μπορούν να είναι άποτελεσματικές, οποιοδήποτε κόμμα κι αν βρίσκεται στην άρχή μετά τον πόλεμο.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα της εποχής μας είναι να εξασφαλίσουμε τάξη και συγκεντρωτική κατεύθυνση χωρίς να γίνη στρατιωτικοποίηση και χωρίς να σκοτώσουμε τις δυνατότητες της ατομικής πρωτοβουλίας. *Οσο για τις έδω στη χώρα μας είμαι άπόλυτα βέβαιος πως έχουμε περισσότερες δυνατότητες να λύσουμε το πρόβλημα αυτό από δους έχει οποιοδήποτε άλλο έθνος. *Αλλά το πρόβλημα έχει επίσης και μία άποψη διεθνή και έδω είναι που το έδαφος παρουσιάζει λιγότερη καλή πίστη, αν και ή ευκαιρία για τις έδω είναι λαμπρή. Το συνέδριο της Βιέννης, μετά την πτώση του Ναπολέοντα, έθέσπισε την άρχή τις νομιμότητας σαν καθοδηγητικό άστρο παντού, όσο ήταν δυνατό, οι κυβερνήσεις που υπήρχαν πριν από τη Γαλλική Έπανάσταση έπρεπε να άναστηλωθούν, όσοδήποτε κι αν ήσαν αντιλαϊκές. Θά ήταν κατά τη γνώμη μου καταστροφικό αν υίθητοίσαμε την ξεπερασμένη αυτή άρχή, φανερά ή συγκαλυμμένα, στο συνέδριο που θα ρυθμίση τα ζητήματα της Εύρώπης μετά τη συντριβή των ναζιδών. Θά είχαμε έναντιόν μας την *Αμερική και τη Ρωσία, τα άπελευθερωμένα έθνη, και τις δικαίες διαμαρτυρίες της Δημοκρατίας.

Μετά την πτώση του Κάίτζερ το σύνθημα ήταν «αυτοδιάθεση». Μέχρις ενός σημείου το σύνθημα αυτό ήταν καλό, αλλά πολύ άναρχικό για να δημιουργήση ένα μόνιμο κόσμο, αν δε το περιόριζαν άλλα συνθήματα. Δημιουργεί έναν άριθμό από Μικρές Δυνάμεις, που για να είναι βιώσιμες πρέπει να εξασφαλίσουν τις έγγυήσεις των Μεγάλων Δυνάμεων, που δύσκολα τις δίνουν, χωρίς να λάβουν για άμοιβή ένα κάποιο έλεγχο.

Δεν είναι άκόμα φανερό ποιά θα είναι ή καθοδηγητική άρχή στη ρύθμιση του εύρωπαϊκού προβλήματος, αλλά ελπίζω και ή έλπίδα αυτή δεν είναι άβάσιμη—πώς ή άρχή αυτή θα είναι ή Συλλογική *Ασφάλεια, συνδυασμένη με δσο το δυνατό περισσότερη έθνική άνεξαρτησία, που να μπορεί να συμβιβάζεται με αυτή την άρχή. Και έδω επίσης μας παρουσιάζεται μια μεγάλη ευκαιρία όπου το έθνικό συμφέρο και ή προκοπή της ανθρωπότητας συμβαδίζουν.

Μπορούμε, αν είμαστε έξυπνοι, διτέχασμε σε υλική δύναμη να το κερδίσουμε σε ήθική ήγηση. Στο νέο αυτό ρόλο της ή χώρα μας μπορεί να είναι τόσο μεγάλη και όφέλιμη, όσο ήταν πάντα στο παρελθόν, και ότι καλλίτερο υπάρχει στις πατριωτικές συγκινήσεις μας να εκπληρωθι περα για περα.—

ΤΟ ΠΑΝΣΛΑΨ'ΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ

*Ενώ άκόμα δεν έχει καταβληθεί το τέρας του Παγερμανισμού υπό την τελευταία του μεταμόρφωση του Ναζισμού, γίνεται προσπάθεια ν' αναβιώσει ένα άλλο τέρας, ο ΠανολαΨμός. Το ΠανολαΨικό Συνέδριο της Σόφιας, που τελείωσε πρό λίγων έβδομάδων, ήταν ή επίσημότερη και σοβρώτερη έκδηλωση της προσπάθειας αυτής.

Μπρός στο φαινόμενο αυτό έμεις οι *Έλληνες έχουμε υποχρέωση να ζυπνησουμε από το λήθαργο, να ξεεταόσουμε τη σημασία του και να πάρουμε στάση άπέναντί του. *Εχομε είκοσι εκατομμύρια Σλαούς και Βουλγάρους, (που τώρα παριστάνουν τους Σλαούς), γείτονες προς βορράν, και πίσω τους στέκεται ο τρομερός όγκος πολλών εκατομμυρίων. Τι ζητούν όλοι αυτοί με τις πανολαΨτικές έκδηλώσεις τους; Πώς πρέπει έμεις να ένεργήσουμε; Αυτά είναι τα δυο έρωτήματα, που τρομερά έγείρονται μπροστά μας, ενώ μόλις έχουμε άπαλλαγεί από τον εφιάλτη της ξένης κατακτήσεως και ενώ χρειάζόμαστε άπόλυτη ασφάλεια και ψυχική ήρεμία, για να μπορούμε να περιμαξέσουμε κάτι από τα έρειπια που άφησε ο πόλεμος, ή κατοχή και ή στάση.

*Εμεις στην *Ελλάδα παρακολουθοιμε κατάπληκτοι αυτή την πανολαΨική έγόρμηση. Καί έκπλησσοίμεθα πώς ή Ρωσία άνακατέυτηκε σ' αυτή την κίνηση και μάλιστα σ' αυτή τη στιγμή. Στη Μόσχα έγινε το προηγούμενο πανολαΨικό συνέδριο την άνοιξη του 1943 και πρόεδρος του ήταν ο ρώσος στρατηγός Γκοντούρωφ. Στην κατεχόμενη από το ρωσικό στρατό Βουλγαρία έγινε το δεύτερο Συνέδριο με ύπρεσάριο τον ίδιο στρατηγό Γκοντούρωφ. Το Συνέδριο έβγαλε επίτιμο πρόεδρό του το στρατάρχη Στάλιν και με την έγαρξή του διακήρυξε ότι οι Σλαοι βρίσκονται κάτω από την προστασία της Ρωσίας.

Πώς ή Ρωσία τηρεί αυτή τη στάση άπέναντι μιας κινήσεως καθαρά αντίθετης με την κομμουνιστική θεωρία; *Ο κομμουνισμός λέγει ότι άπευθύνεται σε όλους τους ανθρώπους άνεξάρτητα από φυλή και και χρώμα, καλεί τους προλεταρίους όλου του κόσμου να ένωθούν, και έδω βλέπουμε στη Μέκκα του κομμουνισμού, στη Μόσχα, να διοργανώνεται ένα καθαρά φυλετικό κίνημα, ένα κίνημα που ήταν χαρακτηριστικό της τόσο μισητης στους μπολσεβίκους τσαρκής εποχής. *Αλλά ο πανολαΨμός είναι αντίθετος και προς την ιστορική στιγμή που περνάμε, γιατί ενώ ο κόσμος πολεμά το γερμανικό φασισμό, παρουσιάζεται μια άλλη ρασιστική

θεωρία. *Επειτα και ή έκλογή του μέρους που έγινε το Συνέδριο μειώνει ήθικά την όλη κίνηση. *Αχνίζουν άκόμα από αίμα έλληνικό και σερβικό τα χέρια των Βουλγάρων, όλων των Βουλγάρων και όχι τον ένατο ή διακοσίον ήγετών, όπως θέλουν να παρουσιάσουν μερικοί, ο πόλεμος εξακολουθεί άκόμα και ή Βουλγαρία είναι έχθρική χώρα και έν τούτοις το Συνέδριο, το έκπροσωπευτικό της σλαυτικής φυλής, διοργανώνεται στην πρωτεύουσα αυτών των βαρβάρων, οι όποιοι έχουν καταδικαστεί στη συνείδηση των έλευθερων λαών για τα άνόσια έγκλήματά τους.

*Ας ξεεταόσουμε όμως και την πολιτική πλευρά. *Η Ρωσία μετά την καταστροφή μερικών μεγάλων κρατών της Εύρώπης και την έξασθένση άλλων, είναι ή μόνη μεγάλη Δύναμη της *Ηπειρωτικής Εύρώπης. Αυτήν την ευκαιρία βρήκε ή Ρωσία για να λύσει όλα τα ζητήματα, που οι κυβερνήτες της είχαν θέσει από αιώνες για άντικειμενικούς σκοπούς. Και ζητεί να τους επιτύχη έντονα και χωρίς ένδοιασμούς. Διαρρυθμίζει τα προς τη Φιλανδία σύνορά της και προσαρτά τα τρία μικρά βαλτικά κράτη για να εξασφαλίσει την έξοδο της προς τη Βαλτική θάλασσα, παίρνει τη μισή Πολωνία, τη Βεσσαραβία και τη Βόρεια Βουκοβίνα, ώστε αυτή να κρατεί τα κλειδιά προς τα δυτικά σύνορα. Βάση των απαιτήσεών της βάνει την ασφάλειά της και όχι έννοιολογικά κριτήρια.

Και προς νότον; Είναι παλιό το όνειρο της Ρωσίας να βγει στο Αίγαίο. Και σήμερα είναι έντονη ή ροπή της Ρωσίας προς νότον. Αυτό δείχνουν ή στάση της άπέναντι της Τουρκίας και οι πανολαΨτικές έκδηλώσεις.

*Η Ρωσία κατάγγειλε επίσημα τη συνθήκη φιλίας με την Τουρκία, που έρρυθμιζε τις σχέσεις των δυο κρατών επί μια εικοσαετία, και δήλωσε σαφώς ότι θα ζητήσει διακανονισμό των σχέσεών της με την Τουρκία σύμφωνα με τη νέα κατάσταση των πραγμάτων. *Ετσι τίθεται πιά ζήτημα καθεστώτος των Στενών. Το καθεστώς των Στενών ένδιαφέρει και μας τόσο που την Τουρκία, όχι μόνον για τη ναυσιπλοία προς τη Μαύρη Θάλασσα, αλλά και γιατί μαζύ του συνδέεται και ή τύχη ελληνικών νησιών.

*Ο πανολαΨμός δε μπορεί να πιάσει προς δυμάς με τη θανάσιμη αντίθεση *Ρωσίας και Πολωνίας. *Οτι συμβαίνει εκεί είναι άρνηση της ιδέας του πανολαΨμού. *Η αίχμη του πανολαΨμού στρέφεται τώρα προς νότον. Αυτό άλλως τε δείχνει και

ή σύγκληση του Συνεδρίου στη Σόφια και η προσπάθεια να σωθεί με κάθε τρόπο η Βουλγαρία. Έχουμε άφθονα και άναμφισβήτητα στοιχεία της υποστήριξης της Βουλγαρίας, ιδίως στις διαφορές της με την Ελλάδα. Τα στοιχεία αυτά, που μπορούμε για την ώρα να φανερώσουμε, είναι έν συντομία τα εξής :

Η Ρωσία δεν κήρυξε τον πόλεμο κατά της Βουλγαρίας επί τρία και πλέον έτη και δεν κατάγγειλε επίσημα τα έγκλήματα του βουλγαρικού λαού εις βάρος των Έλλήνων και των Σέρβων. Αυτό έδινε θάρρος στους Βουλγάρους, γιατί πίστευαν σε μελλοντική ρωσική υποστήριξη και δε διαψεύθηκαν στις προβλέψεις τους. Όταν τελικά τον Αύγουστο του 1944 οι Ρώσοι κήρυξαν τον πόλεμο κατά της Βουλγαρίας τὸ έκαμαν άποκλειστικά για να πάρουν από τα χέρια των Άγγλων, Άμερικανών και ήμών τις διαπραγματεύσεις της άνακωχής και σώσουν έτσι τη Βουλγαρία. Πραγματικά οι θροι της άνακωχής, που κυριολογικά επέβαλαν οι Ρώσοι στον πύο κοκοῦργο σύμμαχο της Γερμανίας, είναι οι έπεικέστεροι από τους θρους όλων των άλλων ήττημένων, όπως οι ίδιοι οι Βούλγαροι άναγνωρίζουν, και άποτελοῦν έμπαιγμό ιδιαίτερα για μās, που ὑποφέραμε από τους Βουλγάρους, και οι όποιοι είχαμε τὸ δικαίωμα να ζητήσουμε άμεση και δίκαιη ίκανοποίηση. Τὸ πράγμα είναι ακόμα σοβαρότερο, γιατί στη διακοίνωση που συνώδευε την κήρυξη του πολέμου, ὁ Μολότωφ οὔτε λέξη έλεγε για τα έγκλήματα των Βουλγαρων και, τὸ χειρότερο, δικαιολογούσε τη Βουλγαρία, που επέτρεψε τὸ 1941 την είσοδο των Γερμανών στο έδαφος της! Σωστό συχωρόχαρτι! Και αυτοί όμως άκόμα οι μαλακοί θροι της άνακωχής δεν έφαρμόστηκαν και οὔτε οι δημροί μας έπέστρεψαν, οὔτε άποζημιώσεις πήραμε. Άς άφήσουμε τὸ ότι συνεχώς μπαινουν ένοπλοι Βούλγαροι στο έλληνικό έδαφος και κακουργοῦν. Είναι επίσης γνωστό ότι οι Ρώσοι ζητοῦσαν να μη μās άποδοθῆι ἡ Δυτική Θράκη και ἡ Άνατολική Μακεδονία προτου ὑπογραφῆι ἡ όριστική συνθήκη εἰρήνης και μόνον ὕστερα από την έπιμονή της Άγγλίας και της Άμερικῆς ὑποχώρησαν. Έτσι λοιπόν οι έγκληματίες και ήττημένοι Βούλγαροι όχι μόνον βρίσκονται χωρίς στη ρωσική προστασία σε άπειρώς καλύτερη θέση από τη σύμμαχο και νικήτρια Ελλάδα, αλλά και αὔθαδιάζουν και άπέιλοῦν. Η Σόφια έχει γίνει τὸ κέντρο άνθελληνικής κινήσεως και προπαγάνδας, που κορυφώθηκε κατά τη διάρκεια του πανσλαῦκου συνεδρίου, ιδίως με τὸ λόγο του βουλγάρου ὑπουργοῦ των ξωτερικῶν Στάινωφ, ένός τυπικῶ βουλγάρου. Παρουσιάζεται έτσι μιὰ κατάσταση πρωτοφανῆς στην ίστορία, που προκαλεί την άγανάκτηση κάθε τιμίου ανθρώπου. Τέλος ἡ Ρωσία δεν έστειλε ένα σύγχαρητήριο τηλεγράφημα για την άπελευθέρωσή μας και δεν διώρισε ακόμα πρεσβευτή στην Άθήνα, ένῶ έχει διορίσει στη Σόφια.

**

Μπρός σ' αυτή την κατάσταση ρωτάμε και μαζί μας ρωτά και ὁ άλλος κόσμος: Γιατί γίνεται τέλος πάντων ὁ σημερινός πόλεμος; Αὐτός είναι ὁ νέος κόσμος, που σκέπτονται μεταπολεμικά να συγκροτήσουν οι τρεις μεγάλοι Σύμμαχοι; Έτσι σκέπτονται να διοργανώσουν την εἰρήνη; Όλοι οι άρχηγοί των μεγάλων Συμμάχων στον άγώνα κατά των κρατών του Άξονα έδωκαν ήθικό περιεχόμενο και διακήρυξαν και διακηρύττουν ότι είναι άγώνας του Δικαίου κατά της Διαισε, ὅτι σκοπός τους είναι στο μεταπολεμικό κόσμο να λείπει ὁ φόβος και ἡ άνάγκη, ὅτι θα τιμωρηθοῦν οι έγκληματίες πολέμου, ὅτι θα άνορθωθοῦν οι ζημιές, ὅτι, ὅτι, ὅτι... Τι έφορμόστηκε όμως άπ' όλες αυτές τις έπγγελίες; Άπολύτως τίποτα! Η 'Ιταλία' που μās μεταχειρίστηκε, για σκλάβους, είναι τώρα σύνεμπόλεμος των Συμμάχων και ένῶ έπρεπε να είχε ὑποχρεωθεί να συνεισφέρει κιόλας στην άνοικοδόμησή μας, π.χ. με πλοία, με βαγόνια σιδηροδρόμου κλπ, δέχεται αντίθετα τις θωπίες των Συμμάχων. Η Άμερική την έχει πάρει ὑπό την προστασία της. Άκόμα χειρότερη είναι ἡ περίπτωση με τη Βουλγαρία, ὅπως άναπτύξουμε παραπάνο. Αὐτή βρίσκεται κάτω από τη σκέπη της Ρωσίας. Οι Σύμμαχοι λένε ὅτι κάνουν ένα άγώνα για την ήθική και τὸ δίκαιο και καταλήγει να βραβεῦουν την πολιτική άτιμία και την διεθνή ληστεία. Οι Σύμμαχοι άναγνωρίζουν ὅτι ἦταν λάθος τους που φάνηκαν έπεικέεις στους ήττημένους τον περασμένο παγκόσμιο πόλεμο και τούτο είναι ἡ κυρία αίτια της κηρύξεως τούτου του πολέμου. Λοιπόν τὸ ίδιο σφάλμα τὸ έπαναλαμβάνουν κι' αυτή τη φορά. Έάν δεν τιμωρηθοῦν ὅμως αὐστηρά οι ήττημένοι, ένῶ δεν έπιβληθοῦν σ' αὐτούς αὐστηρότατες κυρώσεις πάλι σε λίγα χρόνια θάχουμε νέο πόλεμο. Είναι φυσικό ἡ άτιμωρησία ν' άφήσει άδιορθώτους τους ένόχους. Και ἡ 'Ιταλία δε θ' άποβάλει τὸς βλέψεις προς άνατολάς και ἡ Βουλγαρία θα ζητήσει να κακουργῆσι πάλι στην Ελλάδα και στην Σερβία. Ὁ Γεωργῆφ κατά τὸ 1916—1918 ἦταν φρούραρχος στις Σέρρες και εὔθηνεται μαζί με τις άλλες βουλγαρικές άρχες για τα έγκλήματα που έγιναν εκεί και διαπίστωσε διασυμμαχική δικαστική έπιτροπή. Τώρα ὁ ίδιος είναι πρωθυπουργός της άμετανόητης Βουλγαρίας. Ὑπ' αὐτούς τους θρους δε μπορεί να ὑπάρξει μόνιμη και σταθερή εἰρήνη και ψυχική ήρεμία, άπαροίτητη για κάθε άναδιοργάνωση. Και τα νέα θύματα θα είμαστε μεις. Όχι μόνον θάχουμε την πικρία του άδικημένου ανθρώπου, αλλά δε θα λείπει από μās ὁ φόβος, αὐτὸ δηλαδή που θέλουν να έκριζώσουν στη μεταπολεμική κοινωνία οι Σύμμαχοι, καθώς τουλάχιστον επαγγέλλονται.

**

Μπρός σ' αυτή την κατάσταση τί στάση

πρέπει να τηρήσουμε; Ὁ έλληνικός λαός αἰσθάνεται φιλία και θαυμασμό για τὸ ρωσικό λαό. Η κοινότης πολιτισμοῦ σε πολλά σημεία, τὸ ὁμόδοξο, ἡ βοήθεια που μās έδωκε για την άπελευθέρωσή μας ἡ Ρωσία έχουν δημιουργῆσι δεομούς μεταξύ των δύο λαών. Επίσης και πρό παντός—οι κοινοί άγῶνες. Τὸ 1854, κατά τη διάρκεια του Κριμαϊκού πολέμου, κηρύξαμε τον πόλεμο κατά της Τουρκίας και έξ αίτιας αὐτοῦ γνωρίσαμε επί έτη άγλογαλική κατοχή στον Πειραιά. Κατά τον περασμένο πόλεμο ἤμασταν στην ίδια παράταξη με τους Ρώσους, και σ' αὐτόν τον πόλεμο είμαστε σύμμαχοι τους. Παρακολοθήσαμε με άγωνία τὸν ήρωικό άγώνα των Ρώσων κατά των Γερμανών και αἰσθανόμασταν άφατη χαρά για τις έπιτυχίες τους, γιατί τις άποτυχίες τους και τις έπιτυχίες τις θεωρούσαμε δικές μας. Ένώ οι Βούλγαροι και τον περασμένο πόλεμο και αὐτόν τον πόλεμο ἦταν με τους Γερμανούς και έναντίον των Ρώσων, δηλαδή στις δυο κρίσιμότερες στιγμές της ρωσικής ίστορίας ὄλα αὐτά δείχνουν ὅτι ὑπάρχει κοινότης συμπερόντων μεταξύ Ελλάδος και Ρωσίας. Τυχαία δεν μπορούν να έπαναληφθοῦν τα ίδια πράγματα επί τούτους αἰῶνες.

Έμεις ζητοῦμε να ζήσουμε σε ήσυχία και ασφάλεια στη γωνιά αὐτῆς της γῆς, ὅπου μαζεύτηκε ὁλος ὁ έλληνισμός, άφοῦ έχασε τὴ πανάρχαια λίκνα του στην Άσία. Είναι τούτο πολύ;

Δεν ὑπάρχει βέβαια κανένας στην Ελλάδα που να είναι τόσο τρελλός ὥστε να νομίζει ὅτι μπορούμε να τὰ βάλουμε με τη Ρωσία. Θα εξακολουθήσουμε αντίθετα να τηροῦμε άπέναντί της φιλική στάση. Χρειάζεται όμως άμέσως μιὰ ειλικρινῆς έξήγηση με τη Ρωσία. Με ψυχραιμία, με φιλικότητα, αλλά συγχρόνως με θάρρος και αὐτοπεποίθηση πρέπει να ὑποβάλλουμε στη Ρωσία τὰ παράπονά μας για να ίδουμε τί συμβαίνει και πῶς μπορεί να διορθωθῆι μιὰ άφόρητη κατάσταση.

Άλλο μέτρο που πρέπει να πάρουμε στο έξωτερικό και στο έσωτερικό είναι ἡ διαφώτιση έπάνου στο βουλγαρικό ζήτημα. Είναι πλέον να νομίζουμε ὅτι για τους μεγάλους Συμμάχους δεν έχει σημασία ἡ ήθική πλευρά ένός ζητήματος. Η κοινή γνώμη πάντοτε την προσέχει και ἡ κοινή γνώμη τόσο στην Άγγλία ὅσο και στην Άμερική έχει πολύ μεγάλη έπίδραση στην έπίσημη πολιτική με τὰ Κοινοβούλια, τον τύπο, και τους συλλόγους. Έμεις πρέπει συνεχώς και λεπτομερώς να διαφωτίσουμε την ξένη κοινή γνώμη για την κτηνωδία των Βουλγάρων, ὥστε να δημιουργηθῆι μιὰ τέτοια κατάσταση πραγμάτων, που να μην τολμά κανείς, Κράτος ἡ Ιδιώτης, να τους ὑπερασπιστεί. Έπρεπε να έχουμε στείλει προπαγανδιστές, έπρεπε να έχουμε εκδόσει βιβλία σε ξένες γλώσσες. Και τὸ πρώτο βιβλίο που έπρεπε να είχε βγει έλληνιστί και άγγλιστί είναι οι εκθέσεις της έδῶ Έπιτροπῆς Μακεδόνων και Θρακῶν,

που ὑπέβαλλε συνεχώς κατά την διάρκεια της κατοχῆς στους έδῶ εκπροσώπους της Γερμανίας και της 'Ιταλίας για τὰ έγκλήματα των Βουλγάρων. Να δημοσιευτοῦν ξερά, χωρίς κανένα σχόλιο. Είναι ὄλες ντοκουμέντα. Και λένε την άλήθεια γιατί στην τρομερή κατοχή ὑποβάλλονται στους συμμάχους των Βουλγάρων, Γερμανούς και 'Ιταλούς, που θα ζητοῦσαν να βροῦν μιὰ άνακρίβεια για να δικαιολογήσουν τους Βουλγάρους. Και λένε οι εκθέσεις αὐτές λιγότερα από ὅσα συνέβησαν, γιατί δεν ἦτανε εύκολη ἡ λήψη πληροφοριῶν.

Άλλά και στο έσωτερικό πρέπει να γίνει έντονη προπαγάνδα. Ὁ έλληνικός λαός πρέπει να μάθει τους έχθρους του. Η έργασία πρέπει να είναι έντατική και πειθαρχημένη. Θα κληθοῦν πρώτοι οι Έλληνες κομμουνιστές και ὅσοι συνεργάζονται μαζί τους να ξεκαθαρίσουν τη θέση τους. Τί σημαίνει αὐτή ἡ σκανδαλώδης ὑποστήριξη εκ μέρους των τῆ; Βουλγαρίας με ψευτοεπιχειρήματα, τὰ ὅποια π.χ. ἡ κομμουνιστική Ρωσία δεν τὰ λαμβάνει ὑπ' ὄψη της όταν πρόκειται να λύσει τις δικές της διαφορές;

Είναι αὐτονόητο ὅτι ὡς μεσογειακό κράτος θα καλλιεργήσουμε τις σχέσεις μας με την Άγγλία και την Τουρκία, είναι τούτο ἡ βάση της έξωτερικῆς μας πολιτικής.

Ιδιαίτερη τέλος προσοχή πρέπει να δώσουμε στον καθορισμό κοινῆς πολιτικῆς με τὰ άλλα κράτη που κατέλαβον οι Γερμανοί. Τα κοινά παθήματα, οι κοινές άνάγκες των Εὐρωπαϊκῶν αὐτῶν κρατῶν δημιουργοῦν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την έπίδιωξη κοινῆς πολιτικῆς ανεξάρτητα από τη γεωγραφική τους θέση και τους παλαιούς πολιτικούς προσανατολισμούς. Και ἡ πίεση των κρατῶν αὐτῶν δε μπορεί παρά να έπίδρασει στην πολιτική των μεγάλων Συμμάχων.

Πολλά άρθρα γράφθηκαν έδῶ έξ άφορμῆς του Πανσλαῦκου Συνεδρίου της Σόφιας για τις έλληνορωσικές σχέσεις. Τὸ ζήτημα γενικά ξεετάστηκε με νηφαλιότητα και με άπόλυτη καλή θέληση άπέναντι της Ρωσίας.

Προσπαθήσαμε και μεις στο άρθρο αὐτὸ να αναλύσουμε την κατάσταση που έχει δημιουργηθῆι και προτείναμε τὰ μέτρα για την έξοδο άπ' αὐτή πάντοτε με καλή θέληση, αλλά συγχρόνως και με θάρρος και αὐτοπεποίθηση, που προέρχονται από την Έλληνική προσφορά στο συμμαχικό άγώνα.

Ε. Κ.

ΔΥΟ ΓΕΝΕΕΣ

Τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι καινούργιο, ὑπῆρχε καὶ θὰ ὑπάρχει πάντοτε. Παίρνει ὅμως μιά ἰδιαίτερη ὀξύτητα, ὅπως καὶ τόσα ἄλλα προβλήματα, τὴν ἐποχὴ αὐτῆ τοῦ κλείνουμε ἕνα κεφάλαιο ἔθνικῆς ζωῆς γιὰ νὰ μποῦμε σ' ἕνα καινούργιο.

Πρόκειται γιὰ τὴν ἀντίθεση μεταξὺ τῶν παλαιῶν καὶ τῶν νέων, μεταξὺ ἐκείνων ποῦ ξέρομε τὴ δρᾶση τους, κί ἐκείνων ποῦ περιμένουν νὰ τοὺς δώσουμε τὴν εὐκαιρία νὰ μᾶς τὴ δείξουν. Τὸ δεδομένο τῆς ἡλικίας, μοναχὸ του, δὲν ἄρκει βέβαια γιὰ νὰ κατατάξει ἕναν ἄνθρωπο σὲ μιά ἀπὸ τὶς δύο αὐτὲς παρατάξεις. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἡλικία εἶναι ἀπ' τοὺς σημαντικώτερους παράγοντες στὴ σύνθεση τῆς προσωπικότητάς, μπορεῖ νὰ στηριχθεῖ κανεὶς σ' αὐτὴ καὶ νὰ πει ὅτι ἀντιμέτωπος στέκονται κυρίως δύο γενεές : αὐτὴ ποῦ ἔρχεται κί αὐτὴ ποῦ φύγει.

Οἱ νέοι τὰ θέλουν ὅλα δικά τους καὶ τὸ φωνάζουν ἀπροκάλυπτα. Ἡ ἐπιχειρηματολογία τους εἶναι σὲ πολλὰ σημεία σωστὴ. Οἱ παλαιοὶ εἶναι αὐτοὶ ποῦ κατεχουν, κί ἐπομένως δὲ φωνάζουν καὶ τόσο πολὺ. Μιλᾶνε μὲ ἡρεμία καὶ μ' ἀξιοπρέπεια, γιὰ τὴν πείρα τους, γιὰ τὴν ὁρμὴ καὶ τὴν ἀπειρία τῆς νεότητάς, γιὰ τὴν ἀνάγκη τῆς καθοδηγήσεως—κί ἔχουν πολὺ δικῆ, ὅταν πίσω ἀπὸ ὅλα αὐτὰ δὲν κρύβεται ἡ ἔσω-τερικὴ τους διάθεση νὰ κρατήσουν αὐτὰ ποῦ ἔχουν μὲ κάθε θυσία—καὶ πρὸ παντὸς μὲ τὴ θυσία τοῦ γενικοῦ καλοῦ—ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο, κί ἂν εἶναι δυνατό, νὰ πεθάνουν πάνω σ' αὐτὰ.

Στὴν Ἑλλάδα, ποῦ τὸ κάρabi τῆς πολιτείας μόνο κατ' ἐξαιρεση ἡ κατὰ τύχη ἐτίγχε ὡς τώρα ποῦ καὶ ποῦ καλά, οἱ νέοι ἔχουν ἕνα λόγο παραπάνω νὰ θέλουν νὰ πάρουν αὐτοὶ τὸ τιμὸν στὰ χέρια τους. Γιατί εἰναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ἕνα μεγάλο μέρος τῆς εὐθύνης γιὰ ὅσα ἔγιναν χωρὶς νὰ πρέπει νὰ γίνον, καὶ γιὰ ὅσα ἔπρεπε νὰ γίνον καὶ δὲν ἔγιναν, βαρύνει τὴν γενεὰ τῶν πατέρων μας. Εἶναι ὅμως ἄραγε ὅλως διόλου γιὰ πέταμα αὐτὴ ἡ γενεὰ, κ' εἴμαστ' ἐμεῖς σὲ πολλὰ σημεία καλοῦτεροί τους ;

Δὲν ὠφελεῖ τίποτα νὰ κρυβόμεστε πίσω ἀπ' τὸ δάκτυλό μας. Σὲ ὀρισμένους τομεῖς ἡ περασμένη γενεὰ ἔδωσε πολὺ ἀνώτερα πράγματα ἀπ' αὐτὰ ποῦ μπορέσαμε νὰ δώσουμε ἐμεῖς. Θὰ μπορούσα ν' ἀναφέρω ἕνα χτυπητὸ παράδειγμα, τὴν τραγικὴν λειψανδρία ποῦ χαρακτηρίζει τὴ σύγχρονη πολιτικὴ ζωὴ, ὑστερ' ἀπ' τὴν καταπληκτικὴ φυσιογνωμία ἐνὸς Βενιζέλου. Βέβαια, τὴν τελευταία δεκαετία ἡ πολιτικὴ ζωὴ τοῦ ἔθνους δὲν ἐξελίχθηκε κατὰ τρόπο ποῦ νὲ εὖνοιε τὴν καλλιέργεια τῆς πολιτικῆς προσωπικότητάς, ἀλλ' αὐτὸ ἰσχύει περισσότερο γιὰ τὴν καλλιέργεια καὶ λιγώτερο γιὰ τὴν ἐμφάνιση. Οἱ μεγάλες προσωπικότητες ἐμφανίζονται, ἐπιβάλλονται

καὶ παίρνουν δικαιωματα τὴ θέση τους, σὲ ὅλα τὰ πολιτικὰ κλίματα, ἴσως μάλιστα περισσότερο στ' ἀνώμαλα παρά στὰ ὀμαλά.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνο ἡ πολιτικὴ καὶ δὲν εἶναι μόνο ὁ Βενιζέλος. Ἐπαύχουν καὶ στὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ τόπου ὀρισμένοι τομεῖς—τὸ θέατρο, παραδειγματικὸς χάριν, ἡ ποίηση,—τοὺς ὁποῖους ἡ γενεὰ μας ὑστερεῖ πολὺ, ἂν τὴν συγκρίνει κανεὶς μὲ τὴ γενεὰ τῶν πατέρων μας.

Ἐπειτα, ἄς μὴ ξεχνᾶμε τὸ τί ἐσήκωσε στοὺς ὤμους τῆς αὐτῆ ἡ περασμένη γενεὰ. Τὸ ἡθικὸ βάρος τῆς βενιζελικῆς ἀναμόρφωσης, τὰ τελευταία χρόνια πρὶν ἀπ' τὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο, δὲ φαίνεται νὰ ἦταν καὶ τόσο πολὺ μικρὸ. Τὸ ἡθικὸ καὶ ἡθικὸ βάρος τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς ἦταν ἀκόμα πιὸ μεγάλο. Καὶ ποῦ πνευματικὸ τομέα—ἂν μπορεῖ κανεὶς, ἀλήθεια, νὰ χωρίσει σὲ τομεῖς τὴν ἑνιαία ζωὴ ἐνὸς ἔθνους—τὸ γλωσσικὸ πρόβλημα, μ' ὅλο τὸ γενικώτερο πνευματικὸ του περιεχόμενο, εἶχε στὴν οὐσίαλυθεῖ πρὶν ἀκόμα μεγαλώσουμε ἐμεῖς.

Ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος, ἐμεῖς ἐσηκώσαμε ἂν ὄχι ὅλο, ὅπως ὅποτε δὲν ἦταν τὸ περισσότερο βάρος ἐνὸς πολέμου γεμάτου ἀπὸ δόξα, κί αὐτὸ εἶναι μιά περιφρημ ἄρχη γιὰ μιά γενεὰ, εἴτε τοὺς Πέρσες πολεμᾶει στὴ Σαλαμίνα, εἴτε τοὺς Ἴταλοὺς καὶ τοὺς Γερμανοὺς. Αὐτὸ ὅμως ποῦ καταφέραν οἱ παλαιοὶ Ἀθηναῖοι, νὰ κρατήσουν ψηλά τὸ ψυχικὸ καὶ πνευματικὸ τους ἐπίπεδο πολλὰ ἀκόμα χρόνια ὑστερ' ἀπ' τὸ τέλος τοῦ πολέμου, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι κανεὶς διόλου σίγουρος ὅτι θὰ τὸ καταφέρουμε κί ἐμεῖς, μοναχοὶ μας.

Ὁ ἄρριβισμός, ἡ ἀπόλυτη ἀπουσία κάθε πνευματικότητάς καὶ ψυχικότητάς, κί ἀκόμα χειρότερα, ἡ ἐγκληματικὴ κί ἐγκληματικὴ ἀκλόνητη πεποίθησις ὅτι κάθε πνευματικὴ καὶ κάθε ψυχικὴ εἶναι ἕνα βάρος ἐνοχλητικὸ στὴ ζωὴ, αὐτὰ ὅλα δὲν εἶναι βέβαια ἐφευρήματα τῆς δικῆς μας γενεᾶς. Τὸ λιγώτερο ὅμως ποῦ ἔχει κανεὶς νὰ πει, εἶναι ὅτι ἡ ὑποδοχὴ ποῦ βρήκαν σ' ἐμᾶς δὲν εἶναι διόλου ψυχρότερη ἀπὸ κείνη ποῦ βρήκαν στοὺς πατέρες μας. Ἐπαύχουν βέβαια φωτεινὰς ἐξαιρέσεις. Ἀλλοίμονο ἂν δὲν ὑπῆρχαν ! Ἄν εἶναι ὅμως τολμηρὸ νὰ πει κανεὶς ὅτι οἱ πατέρες μας ἦταν καλοῦτεροί μας, εἶναι τοὐλάχιστον ἐξ ἴσου τολμηρὸ νὰ πει ὅτι ἐμεῖς εἴμαστε πολλῶ κάρρονες.

Τὸ γεγονός ὅτι κάτι τὸ ἔγραψε πρῶτῃ ἡ χρησιμομάθεια, δὲν εἶναι πάντοτε ἀρετὸ ν' ἀποδείξει ὅτι τὸ κάτι αὐτὸ εἶναι ψέμμα.

Γιὰ νὰ μπορέσει νὰ γίνε σωστὴ δουλειὰ στὴν Ἑλλάδα, χρειάζεται ἀπόλυτα ἡ συνεργασία, ἡ συγχώνευσις, θὰ ἔλεγα, πάνω στὴ δουλειά, καὶ τῶν δύο γενεῶν, τῶν παλαιῶν καὶ τῶν νέων. Οἱ παλαιοὶ

ἔχουν κάτι ποῦ ὄχι μόνο δὲν τοῦχομε ἐμεῖς ἀλλὰ ὁσοδήποτε καλοῦτεροί τους κί ἂν εἴμαστε, δὲ θὰ μπορούσαμε ποτὲ νὰ τοῦχομε. Κί ὁσοδήποτε σκαρτοί κί ἂν εἴμαστε πάλι ἐμεῖς, ἀντιπροσωπεύουμε μιά δύναμη ποῦ οἱ παλαιοὶ δὲ μποροῦν πιὰ νὰ τὴν ἔχουν, ὅτι καὶ νὰ κάνουν.

Ἄς ἔχομε ἔρθει τόσες φορές σὲ ρῆξι μαζὺ τους, δὲ σημαίνει τίποτε, τοὺς χρειάζομαστε καὶ μᾶς χρειάζονται. Ἄς ἔχομε τὸ αἶσθημα ὅτι ὄλο τὸ δικὸν εἶναι μαζὺ μας κί ἄς ἀγανακτοῦμε κάποτε γιὰ τὴ στάση τους, δὲ σημαίνει τίποτε, τοὺς χρειάζομαστε καὶ μᾶς χρειάζονται. Καὶ τὸ κυριώτερο, τὸ ἔθνος μᾶς χρειάζεται καὶ τοὺς δύο. Γιατί στὸ σημεῖο αὐτὸ οἱ συνθήκες ἰσορροπίας τῶν ἔθνων δὲ διαφέρουν ἀπ' τὶς συνθήκες ἰσορροπίας τῶν ἀτόμων. Κί ὅπως ποτὲ κανένα ἄτομο δὲ μπόρεσε ν' ἀπαρνηθεῖ ἐντελῶς τὸν περασμένο ἑαυτὸ του, ἀλλὰ μόνο νὰ τὸν ἐπεκτείνει καὶ νὰ τὸν τροποποιεῖ σὲ μιά συνεχῆ μεταβολή, ἔτσι καὶ τὸ ἔθνος ποῦ θὰ σπάσει ἀπὸ τὸ μᾶς τὴν παράδοσή του—ἄς φαίνεται πὸς εἶναι γιὰ καλὸ—δὲ μπορεῖ, θὰ ὑποστεῖ ὀπωδηποτε τὶς συνέπειες καὶ θάχει νὰ περάσει ἀπὸ ἕνα μεγάλο κί ἴσως μοιραῖο κλονισμό.

Ἐπαύχουν ἀνοψώσεις ἀληθινὰς καὶ μότιμες, ὅπως ὑπάρχουν καὶ πρόσκαιρες, ἡ

πάρὰ πολὺ ἀκριβές. Ὁποῖος ἔχει στὸ νοῦ τοῦ τις πρῶτες, φροντίζει νὰ συνδυάζε τὴ φλόγα τῆς δημιουργίας του μὲ τὸ σεβασμὸ τῆς παράδοσης. Πάτησε σ' αὐτὸ ποῦ ὑπάρχει, γιὰ νὰ ξεκινήσει καλά,—ὅσο ἀκατάλληλο κί ἂν εἶναι, εἶναι πάντα καλύτερο ἀπ' τὸ νὰ μὴ πατήσεις πουθενά. Φταῖνε ἄραγε οἱ νέοι ποῦ δὲν τὸ καταλαβαίνουν αὐτὸ, ἢ μήπως γιὰ νὰ τὸ καταλάβει κανεὶς πρέπει νὰ μὴ εἶναι πιὰ καὶ τόσο νέος ;

Εἶναι περιέργο ἀπὸ πόσα διαφορετικὰ μέρη μπορεῖ νὰ ἐπιβεβαιωθεῖ μιά σωστὴ σκέψη. Ἀνακατεφύτηκα τὰ τελευταία χρόνια στὸ Πολυτεχνεῖο καὶ στὸ Τεχνικὸ Ἐπιμελητήριον. Καὶ στίς δύο περιπτώσεις, ἡ ἰδέα τοῦ σεβασμοῦ τοῦ ὀποιουδήποτε ἔργου τῶν παλαιῶν κί ἡ ἀνάγκη τῆς συνέχειας πρόβαλε μόνη τῆς ὑστερ' ἀπὸ μιά προσεκτικὴ ἐκτίμησι, μεσ' ἀπὸ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα, χωρὶς νάχω καμμιά προδιάθεση—ἴσως μάλιστα νὰ εἶχα καὶ προδιάθεση ἀντίθετη.

Ἄς μὴ βιαζόμεστε. Καλύτερα ν' ἀργήσομε λίγο, παρά νὰ πέσει ἀπ' τὰ χέρια μας ἡ ἱερὴ ἑλληνικὴ σκυτάλη.

Γ. Θ. ΚΑΚΡΙΔΗΣ

Δ Ε Λ Τ Ι Ο

D. LLOYD GEORGE

Ὁ θάνατος τοῦ Δαυῖδ Λούδ Τζῶρτζ ἔρχεται λίγο καιρὸ μετὰ τὴν ἀπόφασή του, στὴν ὀρχή τοῦτου τοῦ χρόνου, ν' ἀποσυρθεῖ ἀπὸ τὴ πολιτικὴ ζωὴ ὑστερὰ ἀπὸ 54 χρόνια σταδιοδρομίας στὴ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων, ὑπακούοντας στὴ συμβουλή τῶν γιατρῶν του. Τὴν ἀπόφασή του αὐτὴ ἀκολούθησε, γιὰ ἀνταμοιβὴ τῶν μεγάλων τῶν ὑπηρεσιῶν στὸ ἔθνος, ἡ ἀπονομὴ ἀπ' τὸ Βασίλειον τῆς Ἀγγλίας τοῦ τίτλου τοῦ κόμητος στὸν Τιμητικὸν Κατάλογο τῆς φετεινῆς πρωτοχρονιάς.

Μαζὶ μ' αὐτὸν χάνεται ὁ τελευταῖος ἀπ' τοὺς πρωταγωνιστὰς τῆς νίκης τοῦ περασμένου πολέμου καὶ τοὺς δημιουργοὺς, μὲ τίς συνθήκες ποῦ τὸν ἀκολούθησαν, τῶν πεπρωμένων τοῦ μεσοπόλεμου.

Οἱ συμπatriῶτες του τὸν ἐνόμαζαν «L.G.» ἀπ' τ' ἄρχικὰ τοῦ ὀνόματός του κ' ὑπῆρχαν πολλοὶ ποῦ πρόσθεταν : «Ὁ ἄνθρωπος ποῦ κέρδισε τὸν τελευταῖο πόλεμο».

Τρεῖς γενεές γειτόνων του στὸ χωριὸν Caerghnon τὸν γνώρισαν μὲ τὸ χαϊδευτικὸν «ὁ μικρὸς μάγος οὐαλλὸς» καὶ πάντα σὺνήθιζαν νὰ μιλοῦν γι' αὐτὸν σὺν πολιτικὸν ποῦ βρισκεται στὴν ἀρχὴ. Μὰ ὁ Λούδ Τζῶρτζ, σὲ ἡλικία 82 χρόνων φέτος, παραδέχθηκε πὸς 54 ἀδιακόπα χρόνια στὸ βρετανικὸ κοινοβούλιον—ὀπου μῆκε γιὰ πρῶτῃ φορὰ ἄγνωστος νεαρὸς δικηγόρος

σὲ ἡλικία 27 ἐτῶν—ἦταν ἄρκετὰ καὶ πῆρε τὴν ἀπόφασιν ν' ἀποσυρθεῖ. Ἐτσι τὸ βράδυ τῶν περασμένων Χριστουγεννίων κάλεσε τὸν Πρόεδρον τῆς Λέσχης τῶν Φιλελευθέρων τοῦ Caerghnon καὶ τοῦ ἀνακοίνωσε τὴν ἀπόφασή του ν' ἀκολουθήσει τίς ὀδηγίες τῶν γιατρῶν του : Δὲν θ' ἀμφισβητοῦσε τίς προσεχεῖς ἐκλογὰς κ' ἡ περιφέρειὰ του θὰ ἔπρεπε νὰ βρεῖ ἕναν ἄλλο ὑποψήφον.

Σὲ 54 ὀλακαρα χρόνια καὶ τρεῖς πολέμους, ἀπὸ τὸ Γλάστονα καὶ τὴν Βικτωρία, ὡς τὸν Τσῶρτγιλ καὶ τὸ διασέγγονόν τῆς Γεώργιον τῶν 60, ὁ Λούδ Τζῶρτζ ἔπλασε ἕνα μέρος τῆς ἀγγλικῆς ἱστορίας ποῦ εἶναι πολὺ σημαντικὸ, συγκρινόντάς το μὲ ὅτι ἄλλοι προσέφεραν σὲ τοῦτο, μ' ὄλο ποῦ κείνος βγήκε ἀπὸ πολὺ πιὸ χαμηλὰ ἀπ' αὐτοὺς. Θυμῶταν, καὶ τελευταία ἀκόμα, τὴν ἐποχὴ ποῦ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς βρετανικῆς ἀριστοκρατίας προσκαλούμενοι στὸ Ντάουινγκ Στρίτ, παραφύλαγαν νὰ δοῦν ἂν ἔπινε τὸ τσαῖ του μὲ τὸν τρόπο ποῦ τὸ πίνει ἕνας τζέντλεμαν.

Ὀυσιαστικὰ εἶχε ἀποσυρθεῖ ἀπ' τὴν πολιτικὴν ζωὴ τὰ τελευταία τέσσαρα χρόνια καὶ περνοῦσε τὸν καιρὸ του στὸ χτήμα του, περπατώντας στὸν κῆπον τοῦ ἡ, βουτηγμένος σὲ μιά πολυθρόνα κοντὰ στὸ ἀναμένο τζάκι, ὑπαγόρευε στὴ γυναῖκα του, ποῦ πολλὰ χρόνια προηγουμένως ὑπῆρξε γραμματέας του γιὰ νὰ γίνε οὐζυγίας του ἐνάμισιο χρόνον πρὶν, τὴν ἀλληλογραφία του

Γιός δασκάλου σ' ένα χωριό κοντά στο Manchester όπου γεννήθηκε, έμεινε πολύ μικρός όρφανός και ανατράφηκε από ένα θείο του, τσαγκάρη του χωριού Llamys tyndwy. Σέ δικηγορικό γραφείο από το 1879 άρχισε να δικηγορεί το 1884 και έξελέγει βουλευτής στην έκλογική περιφέρεια του Caerpanon, για πρώτη φορά το 1890. Έγινε γνωστός στο Κοινοβούλιο και σ' ολόκληρη τη χώρα για την αντίθεσή του έναντι στον πόλεμο των Μπόερς και την πολιτική των δασμολογιών. Από το 1908 ως το 1915 υπήρξε Υπουργός των Οικονομικών και το πέρασμά του απ' τη θέση αυτή άφησε εποχή. Ο προϋπολογισμός που παρουσίασε το 1909 άπορριφθηκε απ' τη Βουλή των Λόρδων γιατί πρόβλεπε τη φορολογία των γαιών και οδήγησε σε δυο γενικές έκλογές που κατάληξαν στο ν' άφαιρεθεί το δικαίωμα της άρνησικυρίας από την Άνω Βουλή. Γενικώτερα με τους φορολογικούς του νόμους, που τον κατέστησαν το φόβητρο των ευπόρων τάξεων, κατόρθωσε, μαζί με τα οικονομικά του μέτρα και με διάφορους συνδιασμούς, να έξασφαλίσει τα άναγκαία χρήματα για τις απαιτήσεις του πολέμου. Κατόπιν Υπουργός των Πολεμοφοδίων και μετά των Στρατιωτικών, έγινε Πρωθυπουργός τα τέλη του 1916 στην κυβέρνηση συνατισμού, κέρδισε τον πόλεμο κι' αντιπροώπευσε την πατρίδα του στο Συνέδριο της Ειρήνης, όπου υπήρξε ένας από τους διαιτητές των πεπρωμένων του κόσμου, για να παραιτηθεί στα 1922. Το 1931 άρνήθηκε να συμμετάσχει στην Έθνική Κυβέρνηση και μάλ्लου τρείς οπαδούς μόνο, πέρασε στην αντιπολίτευση.*

Τρομερά ένεργητικός, Ικανός και ευερέθιστος. Ύστερα από 54 χρόνια πολιτική ζωή, ο φιλελεύθερος αυτός πολιτικός διατήρησε πάντα την πίστη του στις πεποιθήσεις του, που τις άφισε, για δσοος θα θελήσουν να κρατήσουν την παράδοσή του, μέσα σαυτά τα λόγια: «Χτύπα τους έχθρούς σου σκληρά. Με πείσμα να υποστηρίξεις το σκοπό σ υ. Ποτέ να μη ξεχνάς πως είσαι ριζοσπάτης κι' ένας που βγήκε απ' το λαό».

Για μας τους Έλληνες θα μείνει πάντα στην ιστορία μας σαν άνηρωπος και πολιτικός που πάντα υποστήριξε τα δικά μας και δίνοντας την υποστήριξή του στο Βενιζέλο, που τόσο μεγάλη ήταν η έκτίμησή του γι' αυτόν, τον βόηθησε να δημιουργήσει την Ελλάδα των συνθηκών του 1920.

Η ΧΩΡΑ ΜΑΣ ΣΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΑΓ. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ Στον Άγ. Φραγκίσκο πρόκειται να συνεχισθεί και γυώς να αποφασισθεί η μορφή της διεθνούς πολιτικής οργάνωσης, ώστε να άποχτήσει ο κόσμος τη «συλλογική» ασφάλεια. Το νέο σύστημα του όποιου η τελευταία έπεξεργασία έγινε στη Γιάλτα, έχει την ουσιώδη διαφορά

άπο το σύστημα της Κοινωνίας των Έθνών, ότι η ευθύνη και ούσιαστικά και τοπικά δίνεται στα μεγάλα μόνον κράτη. Γι' αυτό και για άλλους λόγους, της Ελλάδας ο ρόλος στο συνέδριο του Άγ. Φραγκίσκου θα είναι μικρός σχετικά με τον καθαυτό σκοπό του Συνεδρίου. Στο Συνέδριο όμως αυτό θα είναι η πρώτη μεταπολεμική ευκαιρία να συναντηθεί ο ύπουργός των Έξωτερικών της χώρας μας με έξέχουσες ρωσικές προσωπικότητες και να άκουσθεί η φωνή μας έπισημα από αντιπροσώπους όλου σχεδόν του κόσμου. Είναι λυπηρό ότι χάρις στον νέο πολιτισκό διχασμό ο πολιτικός μας κόσμος δεν κατόρθωσε να συνεργασθεί και να δώσει στον αντιπρόσωπό μας σαφείς και υπεύθυνες οδηγίες για τα πολιτικά και τα οικονομικά μας ζητήματα: οδηγίες που να στηρίζονται στο κύρος της Ελλάδας. Αυτό πρέπει να μας γίνει μάθημα για το μέλλον. Και αν θα είναι άδύνατο όλα τα κόμματα μαζί να συνεργασθούν και να αποφασίσουν, θα μπορούσε τουλάχιστο το κάθε ένα χωριστά να αποφασίσει ώστε να ξέρουν και οι αντιπρόσωποί μας τί πρέπει να υποστηρίξουν εκεί που θα πάνε.

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ

Στην Ελλάδα η φτώχεια είναι έπιδημία. Είμαστε αισιόδοξοι και στηριζόμενοι σε πραγματικά δεδομένα πιστεύουμε ότι η φτώχεια αυτή θα έλαττωθεί, ή όλική όμως ευδαιμονία δεν πρόκειται να έρθει εδώ. Η φτώχεια γεννά και τρέφει έντονώτερα το άσθημα της κοινωνικής άδικίας και το άσθημα αυτό, δικαιολογημένο ή άδικαιολογητό οδηγεί στη διάβρωση και στη διάλυση του Κράτους. Γι' αυτό όσο φτωχότερο είναι το κράτος, τόσο ισχυρότερη πρέπει να είναι η κρατική μηχανή, όχι βέβαια για να πιέζει το λαό, αλλά για να είναι σε θέση να λειτουργεί τόσο καλά ώστε να μη τον πιέζει. Ένα πλούσιο κράτος όπως η Άμερική μπορεί ίσως να διατηρηθεί αν έχει μόνο άστυνομία. Στο φτωχό όμως κράτος η κρατική μηχανή, ή υπαλληλία δηλαδή, πρέπει να λειτουργεί τόσο καλά ώστε οι κόποι του λαού να άποδίδουν όσο είναι δυνατό περισσότερο. Αυτό προϋποθέτει:—Ικανότητα των υπαλλήλων—και άφοσίωσή των στο κράτος. Το κράτος—όλος ο λαός δηλαδή—έχει συμφέρον να άμείβονται καλύτερα οι δημόσιοι υπάλληλοι όχι γιατί δικαιούνται σ' αυτό, αλλά γιατί τα περισσότερα που θα πάρουν από το λαό, θα δημιουργήσουν γι' αυτόν εισόδημα μεγαλύτερο από τα περισσότερα αυτά. Το κράτος που θέλει να είναι δυνατό άμοίβει καλύτερα τους υπαλλήλους του. Δεν μπορεί να υπάρξει κράτος, έξουσία δηλαδή, εκεί όπου οι υπάλληλοι δημαγωγούμενοι ή όχι δεν βρίσκονται σε πλήρη άλληλεγγύη με το κράτος. Αυτό μπορεί να

είναι άδικο ή άδικο, αλλά έτσι είναι. Μπορούμε αν θέλουμε να το διαλύσουμε το κράτος: αυτό είναι βεβαία δικαίωμά μας: το έπιχειρήσαμε άλλωστε και το μετανοήσαμε. Να λέμε όμως ότι πρέπει να έχουμε κράτος και να άμείβουμε τους δημοσίους υπαλλήλους λιγότερο από τους συνδικαλισμένους εργάτες και πολύ λιγότερο από τους έλεύθερους εργάτες αυτό είναι μι άσυνέπεια.

Η ΔΙΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΕΑΜ

Η διάλυση του ΕΑΜ θα γίνει πραγματική μόνον, όταν τα στοιχεία του που δεν ανήκουν στο κομμουνιστικό κόμμα ταχθούν ανεπιφύλακτα με τη Δημοκρατία όταν δηλαδή διολογηθούν, ότι έκαμαν λάθος, ότι βασάνισαν και ζημίωσαν την Ελλάδα, ότι έφρυσαν το ήθικό και την οικονομική δύναμη του λαού, ότι ζήτησαν τη βοήθεια ανθρώπων κατώτερης ψυχροσύνης, ότι άρνήθηκαν την Έλληνική παράδοση, ότι άνοιξαν τα σύνορά μας στους έχθρούς μας, κι' όλα αυτά άσκόπως. Όσον καιρό θα έπιμένουν αυτοί που άπεσπάσθησαν από τον σύνδεσμο με το ΚΚΕ ότι καλώς συνεργασθήκαν μαζί του, ή έννοια του ΕΑΜ θα έξακολουθεί να υπάρχει δρώσα γιατί θα καλύπτει ακόμα εκείνο το πλήθος των άριστων ή μάλ्लον των άριστεροπλήκτων, οι όποιοι χωρίς να είναι κομμουνιστές είναι όμως άναρχικοί, ή άποτυχόντες στη ζωή τους, ή ούτοπιστές ή υπερβολικά θερμοκέφαλοι ώστε να μη μπορούν να πειθορχήσουν σε δική τους ιδεολογία άνεξεύρτητη από την κομμουνιστική. Όλοι αυτοί, και μαζί τους το πνευματικό μας προλεταριάτο, θα βρεθούν άναγκασμένοι να συμπράξουν στις έκλογές με το ΚΚΕ. Άλλά και θεωρητικά δεν μπορούν να κρατηθούν μακριά από τον κομμουνισμό. Ο σοσιαλισμός έως ένα σημείο μόνο μπορεί να προσαρμωθεί με τη Δημοκρατία, δηλαδή με το σεβασμό του άτομου και της ομάδος. Παράπερα γίνεται και αυτός οπαδός της μαζοποίησης της παραγωγής «έν σειρά» όλων των πραγμάτων και όλων των ανθρώπων. Ομοιομορφία και ποσότητες είναι το κοινό γνώρισμα των σοσιαλιστών αυτών όπως και του κομμουνισμού στο οικονομικό και το κοινωνικό πεδίο: σκληρότητα, στην έκλογική και στη χρησιμοποίηση των μέσων, στο πολιτικό πεδίο: άνοησία και άσυνεπεια στην έκμετάλλευση των πολιτικών πραγματικοτήτων της στιγμής για το καλό του λαού μας. Το ΕΑΜ έδρασε άρκετά, ώστε να άποχτήσει άρισμένα γνωρίσματα. Όσον καιρό υπάρχουν οι άνθρωποι που έξακολουθούν να έχουν τα γνωρίσματα αυτά, το ΕΑΜ θα ύπάρχει στην ούσία και οι άνθρωποι αυτοί θα είναι οι χειρότεροι έχθροί της Δημοκρατίας. Το μεγαλύτερό τους έγκλημα είναι τώρα ότι παρουσιάζονται στο λαό με την περικεφαλαία της Άθηνας, ενώ διατηρούν κάτω από αυτήν το σκούφο του άναρχικού και τα μάτια τους είναι ακόμα κόκκινα από τη μέθη του αίματος.

Όσοι μετανόησαν πραγματικά από τη σύμπραξή τους με τους άκρους άριστους πρέπει να ξαναγυρίσουν στο δημοκρατικό κόσμο. Όλα τα έξαρτήματα του ΕΑΜ δεν

έχουν κανένα λόγον ύάρξεως. Αιτήν τη στιγμή, και για πολλν καιρό από σήμερα, τρία θα είναι τα κύρια πολιτικά μας κόμματα: ο κομμουνισμός, ή δημοκρατία, ο Βασιλισμός. Όλα τα άλλα θα είναι ή παραπλάνηση του λαού με διαφόρους τίτλους, ή προσωπικές επιδιώξεις. Και τη χειρότερη τύχη θα την έχουν τα λεγόμενα σοσιαλιστικά κόμματα. Η δημοκρατία μπορεί να κάνει στη χώρα μας σοσιαλισμό. Τα σοσιαλιστικά κόμματα δεν μπορούν να κάνουν ούτε δημοκρατία ούτε σοσιαλισμό.

Η ΛΙΡΑ ΚΑΙ Η ΔΡΑΧΜΗ

Η δραχμή παριστάνει τα άγαθά που ύτάρουν και έως ένα βαθμό, και εκείνα που παράγονται παριστάνει όμως και χροίνες λίρες του Στρατηγείου της Μεσογείου οι λίρες αυτές έπειτα από τον πόλεμο θα έξαργυρωθούν με χροίνες μητροπολιτικές λίρες, των όποιων η σημερινή άνταλλακτική άξια είναι περίπου το μισό από την προπολεμική άνταλλακτική άξια της χρυσής λίρας στην Άγγλία. Ο χρυσός είναι μέσο διεθνούς κοκλοφορίας μέσα στη Μεσόγειο μόνο. Τα άγαθά που παράγονται—για τα όποια μιλήσαμε παραπάνω σχετικά με τη δραχμή—έξαρτώνται από τις διαθέσιμες πρώτες ύλες και αυτές πάλι από τις πιστώσεις που μας δίδουν, από το συνάλλαγμα που έχουμε διαθέσιμο και τα πλοία. Συνάλλαγμα έχουμε άρκετά, αλλά πλοία θα έχουμε άρογότερα, όταν ο πόλεμος θα έχει τελεώσει. Όλα αυτά δείχνουν πόσο δύσκολο είναι να προσδιορισθεί ή θεωρητική άξια της δραχμής και της λίρας. Μπροστά σε όλες αυτές τις άβεβαιότητες, οι όποιες είναι άλλες ύπερ και άλλες έναντίον της δραχμής ένα στοιχείο είναι βέβαιο, ότι διαρκώς μπαίνει σε κυκλοφορία νέο χροτονόμισμα περισσότερο από ότι αντίστοιχει στην αύξηση της παραγωγής και ή δραχμή πέφτει χωρίς ο κόσμος να τρώει περισσότερο ή να ντυνεται καλύτερα, γιατί ο πληθωρισμός δεν αύξάνει τα άγαθά. Η έκδοση νέου χροτονόμισματος θα πρέπει να σταματήσει εκτός εκείνου που πηγαινει στην αύξηση της παραγωγής. Θα έχει το θάρρος η Κυβέρνηση να καλύψει τις άνάγκες από το χροτονόμισμα που κυκλοφορεί, δηλαδή να φορολογήσει; Άν έχει αυτό το θάρρος και την ίκανότητα να πραγματοποιήσει τη φορολογία τότε ο κόσμος δεν θα γίνει δυστυχέστερος, γιατί πάλι τα ίδια άγαθά θα ξεδεύει, θα σταθεροποιηθεί όμως ή δραχμή, θα άρχίσει ή άποταμίευση ή όποια φυσικά είναι άδύνατη όταν ή δραχμή πέφτει όταν δηλαδή ο καταπότης πρόκειται να εισπράξει λιγότερα από ό,τι καταθέτει. Η άποταμίευση θα φέρει νέα αύξηση της παραγωγής, και έτσι, μόνο έτσι, θα μπορούμε να μπουμε σε όμαλό δρόμο.

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Η ιδέα του έθνικού συμβουλίου οίχτηκε, χωρίς να το κρύψει άλλωστε και ο εισηγητής της, για να ύπάρχει μι άδιέξοδος στην πολιτοκοιολογία μας. Με την άλλαγή της Κυβερνήσεως βρέθηκε μι ά προσωρινή διέξοδος και ή συζήτηση για το Έθν. Συμ-

βούλιο υπαχώρησε. Θά ήταν εν τούτοις ώφέλιμο νή μη ξαναεμφανισθεί γιατί εκείνο πού χρειάζομαστε δέν είναι διέξοδος από την πολιτική, αλλά νά έχει κάποιος την εθύνη. Την εθύνη αυτήν πρέπει νά την έχει ή Κυβέρνηση και κάθε θεσμός, όπως ο τού Έθνικου Συμβουλίου πού θά πρόκειται νά αδυνατίσει την εθύνη της Κυβερνήσεως θά είναι επιζήμιος.

ΤΑ ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ Η Τράπεζα της Ελλάδος πληρώνει τά εμβάσματα πού έρχονται από τή έξωτερική τιμή, π.χ. ύπολογίζει τή δολλάρια πρὸς δραχμές εκατόν πενήντα (150), ενώ στην ελεύθερη αγορά ή τιμή του είναι διακόσια. Τή διαφορά αὐτή βέβαια τήν κερδίζει ή Τράπεζα της Ελλάδος. Αλλά τώρα βρήκε ή Τράπεζα της Ελλάδος νά πλουτίσει εις βάρος φτωχῶν και καταστρεμμένων ανθρώπων, πού περιμένουν πῶς και τί τὸ εμβασμα τῶν συγγενῶν των γιά νά αντιμετωπίσουν κάποια κατεπίγουσα ανάγκη τους; Αὐτῶν τῶν ανθρώπων ή Τράπεζα παίρνει με μιά ταχυδακτυλουργία τὸ πενήντα τοὺς εκατό! Τοῦτο όμως δέν μπορεί νά εξακολουθήσει. Όταν γιά ἕνα κατὸ στελλόμενα δολλάρια τοῦ παραδίδονται δέκα πέντε χιλιάδες (15.000) δραχ. με αὐτὲς δέν μπορεί νά φτιάξει οὔτε ἕνα σακκάκι και μόλις παίρνει δύο ζευγάρια παπούτσι, ενώ στην Ἀμερική, όπου θά εἰστωθεῖ με δολλάρια ή Τράπεζα της Ελλάδος, με ἕκατό δολλάρια παίρνει κανείς τρία και τέσσαρα κοστούμια ή δέκα ται πλέον ζευγάρια παπούτσι. Τά εμβάσματα πού ερχονται δέν είναι πληθωρικές δραχμές, είναι χρήματα με ανταλλακτική δύναμη στόν τόπο τους και βγαίνουν με πῶλιν κόπο. Ἄς μή νομίζει λοιπὸν ή Τράπεζα της Ελλάδος ὅτι φάρονται κάθε μήνα εκατοσταριές και πεντακοσάριες δολλάρια ἀπὸ τὸν κάθε μετανάστη!

Ο «ΕΚΟΝΟΜΙΣΤ» Ο «Εκόνομιστ» τοῦ Λονδίνου ἐπιτίθεται ἐναντίον της Ελλάδος γιά τίς ἐδαφικές ἀξιώσεις της ἔκτομα και γιά τὰ Δωδεκάνησα και τή Βόρειο Ἠπειρο. Τοῦ δόθηκε ἀπάντηση ἀπὸ τὸν ἑλληνικό τύπο, ἀλλά δὴ δυο θά ἐπρεπε ἀσπρη. Τὸ ὄργανο οὐτὸ τοῦ Σίτυ και ἄλλοτε βρήκε τήν εὐκαιρία νά ἐπιτεθεῖ με σκληρότητα κατὰ της Ελλάδος. Τὸ 1908 πήγε στό Λονδίνο ὁ τότε Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν κ. Ἀποστολίδης και πρόσφερε στούς δανειστὲς μας 40 σπο τοῦ τοκοχρεωλυσίου. Τά ὑπόλοιπα 60 σπο ἔκρατο ὄντο στην Τράπεζα της Ελλάδος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Δ.Ο.Ε. και ἂν βγαίνουν και αὐτὸ ἀπὸ ἔξωτερο θά καταστρεφόταν ή δραχμή. Ἡ προσφορά αὐτή, πού γινόταν ἀπὸ ἕνα φτωχὸ κράτος, τήν ἴδια ἐποχὴ πού ή Ἀγγλία δέν πληρωσε πεντάρια στην Ἀμερική, ἔξαγρίωσε τούς δανειστὲς μας τοῦ Λονδίνου και τὸ ὄργανο τοῦ Σίτυ, ὁ περιώνυμος «Ἐκόνομιστ» ἔγραψε ὅτι είναι κρίμα πού δὲ μπορεί νά βάλει κανείς στή φυλακή ἕνα ἔθνος, πού δέν πληρώνει, ἀκριβὸς ὅπως βάνουν στή φυλακή τούς ἰδιώτες ἀπειλέτες!.. Αὐτὸ, όμως ὁ λαὸς, πού ἤθελε νά τὸν βάλει φυλακή, στάθηκε ὁ μόνος σύντροφος δίπλα σε μιά ἀδύνατη Ἀγγλία στή μεγαλύτερη δοκιμασία τῆ ἱστορίας της!

ΟΙ ΕΘΝΙΚΕΣ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΕΣ

Στό φύλλο τοῦ «Ριζοσπάστη» τῆς 4ης Ἀπριλίου δημοσιεύεται μακρὸ ἄρθρο γιά τίς ἐθνικές μας διεκδικήσεις, πού ἀποτελεῖ τίς ἐπίσημες ἀπόψεις τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος της Ελλάδος. Σύμφωνα με τὸ ἄρθρο αὐτὸ

πρέπει νά πάρουμε τὰ Δωδεκάνησα και τήν Κύπρο. Γιά τή Βόρειο Ἠπειρο ζητεῖ δημοψήφισμα. Ὅσο γιά τὰ συνορά μας πρὸς τή Γιουγκοσλαβία και τή Βουλγαρία με ἀφρίζουσα λύσσα ἀποκρούει κάθε ἀξίωσή μας. Εἰδοποιεῖ στό τέλος ὁ «Ριζοσπάστης» ὅτι με τίς ἀξιώσεις μας θά βρεθῶμε σε «ἠθική ἀπομόνωση» στή νέα Βαλκανική.

Ἄν ζητούσαμε, δύσκολα θά βρίσκαμε καλύτερη ἀπόδειξη ἀπὸ τὸ ἄρθρο αὐτὸ τοῦ ὅτι τὸ Κ.Κ.Ε. δέν ἀγωνίζεται γιά τήν ὑπόθεση τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Οὔτε τή Βόρειο Ἠπειρο λοιπὸν δέν πρέπει νά πάρουμε, πού τὴν ἀνεγώρισαν ὡς ἑλληνικήν και μᾶς τὴν παρεχώρησαν διεθνῶς διασκέψεις και πού μᾶς τὴ στήρησε ή δολιότητα και ὀπισθοβουλία της ἱμπεριαλιστικῆς Ἰταλίας. Θά πρέπει νά γίνει δημοψήφισμα σε μιά περιοχὴ πού ἐπὶ 24 χρόνια ἔγινε συστηματικὴ ἐθνολογικὴ ἀλλοίωση ἀπὸ τούς Ἀλβανούς ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τῶν Ἰταλῶν

Τὰ πρὸς τή Γιουγκοσλαβία και τή Βουλγαρία συνορά μας, πρέπει, κατὸ τὸ «Ριζοσπάστη», νά μείνουν ἀνοιχτά, γιά νά μπορούν ὀσσοβούλγαροι νά μπαίνουν ελεύθερα! Οὔτε ἕνα βουνολάκι βουλγαρικό δέν πρέπει νά πάρουμε. Σὲ μᾶς ἀπαγορεύεται νά κάμουμε ὅτι κάνει ή ἀπέραντη, πλούσια και ἰσχυρὴ Ρωσία.

Ὅσο γιά τὴν «ἠθική ἀπομόνωση» ὁμολογοῦμε ὅτι δὲ θά μπορούμε νά μπουῖμε στό πνεῦμα τοῦ πανσλαβιστικοῦ συνειρήνου τῆς Σόφιας. Ἐκείνο όμως πού δὲ θέλουν νά καταλάβουν οἱ τοῦ Κ.Κ.Ε. είναι ὅτι βριόκεται ή θικὰ μειωμένος και πανσλαβισμὸς και σε λίγο θά βρεθῶν και πολιτικὰ ἀπομονωμένοι οἱ συνέδροί του.

ΜΙΑ ΔΙΟΡΘΩΣΗ: Στό ἄρθρο «Νά σώσουμε τὰ παιδιὰ» τῆς Κυρίας Μ. Παπαδημητρίου πού δημοσιεύτηκε στό προηγούμενο (Γ') τεῦχος τῆς «Ἐπιθεωρήσεως» σελ. 82, ἀπὸ ἀβελφία ἔγιναν μερικὰ λάθη πού ἀλλοίζουν τὸ νόημα τοῦ κειμένου. Σελ. 82 α στήλη μέσον. Ἄντι «θὰ τὰ ἀπολυτρώσει (τὰ παιδιὰ) ἀπὸ τὸ βραχνά, τὸ παιχνιδι, τὸ γέλιο και τὸ φόβο» νά διαβιστεῖ «θὰ τὰ ἀπολυτρώσει ἀπὸ τὸ βραχνά και τὸ φόβο και θὰ τοὺς ξαναδώσει τὸ παιχνιδι, τὸ γέλιο κλπ.

Σελ. 83 α στήλη ἐπάνω Ἄντι «σε ὅλα τὰ χωριὰ και μάλιστα τὰ ὄρενα πού αὐτὰ κυρίως ἀνανέωναν τή φυλή μας και τούς γερούς ἄνδρες» κλπ. νά διαβασθεῖ «πὸ αὐτὰ κυρίως ἀνανέωνουν τή φυλή μας με τούς γερούς ἄνδρες» κλπ.

Σελ. 83 β στήλη τέλος σελίδας Ἄντι «ἔπαυαν τὰ πολεμικὰ τους τραγούδια και παιχνιδία» νά γραφεῖ «ἔπαυσαν τὰ πολεμικὰ τους τραγούδια» κλπ.

Σελ. 83 α στήλη τέλος σελίδας Ἄντι «ὅπου μάλιστα ἦταν ἐργαζόμενα παιδιὰ. Οἱ δυσκόλιες» κλπ. νά διαβασθεῖ «Ὅπου μάλιστα ἦταν ἐργαζόμενα παιδιὰ οἱ δυσκόλιες» κλπ.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Σ. Α. ΘΕΟΧΑΡΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ: Χ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 48

ΧΡΟΝΟΣ Α' - ΑΡΙΘΜΟΣ 45
ΑΘΗΝΑ 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1945